National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1924: 31
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

# UTREDNING

## RÖRANDE KUNGL. TEATERNS EKONOMI OCH KONSTNÄRLIGA VERKSAMHET

STOCKHOLM
1924

# Statens offentliga utredningar 1924

## Kronologisk förteckning

1. Angående ordnandet av statens kommersiella informationsverksamhet. Promemoria, avgiven av chefen för utrikesdepartementets speciella handelsavdelning. Marcus. 28 s. **U.**
2. Det svenska lantbrukets produktionskostnader. 2. Bokföringsåren 1920—1921 och 1921—1922. Av L. Nanneson. Meddelande från Kungl. Lantbruksstyrelsen nr 247 (nr 6 1923). Svanbäck. (6), 107 s. **Jo.**
3. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 12. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Kopparbergs län. Beckman. 47 s. 2 kart. **Jo.**
4. Supplement nr 2 till Sveriges familjenamn 1920. Stat. Repr.-anst. 10 s. **Ju.**
5. Betänkande med utredning och förslag angående det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Eklund. vij, 208 s. **E.**
6. Utredning rörande ny vattenväg mellan Östersjön och Vänern, Göta kanal, jämte bihang, innefattande preliminär utredning rörande vattenväg mellan Hjälmaren och Vänern, Svea kanal. Meddelande från Kungl. Kanalkommissionen. Nr 4. Hæggström. 173 s. 3 kart. **K.**
7. Betänkande och förslag angående läroverks- och landsbibliotek. Uppsala, Almqvist & Wiksell. xj, 511 s. **E.**
8. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 13. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Västmanlands län. Beckman. 36 s. 2 kart. **Jo.**
9. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 14. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Värmlands län. Beckman. 52 s. 2 kart. **Jo.**
10. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 11. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Blekinge län. Beckman. 32 s. 2 kart. **Jo.**
11. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 15. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Jämtlands län. Beckman. 32 s. 2 kart. **Jo.**
12. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 18. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Gotlands län. Beckman. 19 s. 1 karta. **Jo.**
13. Förslag till lönereglering för befattningshavare vid rikets allmänna läroverk samt vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter. Tullberg. 413 s. **E.**
14. Iakttagelser rörande socialiseringen i Österrike 1918—1922. Av Nils Karleby. Tiden. vij, 111 s. **Fi.**
15. Det svenska tobaksmonopolet. En undersökning av dess verksamhet 1915—1922. Av M. Marcus. Tiden. vij, 106 s. **Fi.**
16. Betänkande med förslag till gruvlag. Norstedt. 400 s. **Ju.**
17. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 19. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Västernorrlands län. Beckman. 77 s. 2 kart. **Jo.**
18. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 9. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Hallands län. Beckman. 146 s. 3 kart. **Jo.**
19. Anvisningar rörande vägväsendet och automobiltrafiken. Blom. 24 s. **K.**
20. Skeppstjänstkommitterades betänkande. 3. Förslag till lag om särskild pensionsförsäkring av sjöfolk. Marcus. 123 s. 1 tab.-bil. **H.**
21. Fastighetsregisterkommissionens meddelanden. 13. Sammandrag av inkomna yttranden över fastighetsregisterkommissionens förslag den 25 augusti 1923 angående tillsynen å fastighetsregistreringen m. m. Palmquist. 79 s. **Ju.**
22. Statens järnvägar. Kortfattad översikt av deras tillkomst, ekonomi och organisation. Av M. Marcus. Tiden. vij, 149 s. **Fi.**
23. Handledning vid utarbetandet av brandordningar för landskommuner. Marcus. 16 s. **K.**
24. K. skolöverstyrelsens utlåtande över skolkommissionens betänkanden 1—5. Norstedt. 346 s. **E.**
25. Normalbestämmelser för leverans och provning av cement (cementbestämmelser) samt för byggnadsverk av betong och armerad betong (betongbestämmelser). Norstedt. 42 s. **K.**

26—27. Betänkande med förslag till ett systematiskt utforskande av den svenska allmogekulturen. 1. Huvudbetänkande och förslag. viij, 156 s. 1 pat.-tab. 2. Allmogeforskningen i Sverige och dess nordiska grannländer. iv, 204 s. V. Petterson. **E.**

28. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 16. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Norrbottens län. Beckman. 21 s. 2 kart. **Jo.**
29. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 20. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Västerbottens län. Beckman. 29 s. 2 kart. **Jo.**
30. Statens järnvägar som allmänt affärsverk. Tiden. 411 s. **Fi.**
31. Utredning rörande kungl. teaterns ekonomi och konstnärliga verksamhet. Norstedt. (2), 63, 27 s. **E.**

---

**Anm.** Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1924: 31
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

# UTREDNING

## RÖRANDE KUNGL. TEATERNS EKONOMI OCH KONSTNÄRLIGA VERKSAMHET

STOCKHOLM 1924
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
241761

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

*Till*

*Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet.*

Genom beslut den 8 juni 1923 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet att tillkalla tre sakkunniga för verkställande av utredning rörande Kungl. teaterns ekonomi, med rätt för de sakkunniga att med nämnda departementschefs medgivande anlita för utredningsarbetet nödigt biträde.

Med anledning av berörda bemyndigande tillkallade herr Statsrådet enligt beslut den 9 juni 1923 för nämnda ändamål f. d. kaptenen vid Kungl. flottan Erik Andreas Bernström, förste regissören vid Svenska teatern i Stockholm Gunnar Fredrik Theodor Klintberg samt överingenjören, t. f. professorn vid Tekniska högskolan Carl August Julien Rossander samt uppdrog åt Bernström att vara ordförande för de sakkunniga.

I ändamål att före spelårets utgång uppnå ett resultat, som åtminstone i sina huvuddrag kunde tjäna till vägledning vid planläggandet av innevarande års verksamhet, påskyndade sakkunniga sitt arbete genom dagliga sammanträden under tiden den 11—21 juni och kunde också sistnämnda dag till herr Statsrådet överlämna en förberedande berättelse i ämnet. Därefter och till början av september låg sakkunnigas arbete i så måtto nere, att inga sammanträden höllos, varemot ledamöterna under denna tid sysslade med förberedande undersökningar för det fortsatta utredningsarbetet. Från och med början av september till slutet av oktober sammanträdde sakkunniga två till tre gånger i veckan och efter sistnämnda tidpunkt har antalet veckosammanträden i regel varit fyra.

Redan på ett tidigt stadium av utredningsarbetet stod det klart, att utredningen icke kunde bliva fullständig, om densamma icke omfattade jämväl Kungl. teaterns konstnärliga verksamhet.

På därom av de sakkunniga gjord framställning beslöt också Kungl. Maj:t den 12 oktober 1923, att det åt de sakkunniga lämnade uppdraget finge utvidgas att omfatta jämväl utredning rörande den konstnärliga sidan av Kungl. teaterns verksamhet, samt bemyndigade chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet att med hänsyn härtill tillkalla ytterligare två sakkunniga.

Med anledning av sistberörda bemyndigande har herr Statsrådet genom beslut den 13 oktober 1923 för ändamålet tillkallat hovsångaren numera chefen för Kungliga teatern Carl Johan Jacob Forsell och sekreteraren vid Kungl. musikaliska akademien, professorn Olallo Juan Magnus Morales.

Efter det herr Statsrådet den 15 oktober 1923 medgivit, att de sakkunniga fingo anställa en sekreterare, hava sakkunniga såsom sekreterare anställt andre kanslisekreteraren i Ecklesiastikdepartementet Carl Axel Löwenhielm.

Sakkunnigas arbete under hösten 1923 har bestått i en ingående undersökning av förhållandena inom Kungl. teatern, granskning av teaterns räkenskaper och styrelsens protokoll samt förberedande diskussioner rörande de allmänna synpunkter, som av sakkunniga borde framläggas rörande Kungl. teaterns verksamhet. Vidare trädde sakkunniga under denna tid i förbindelse med representanter för Konsertföreningen för dryftande av frågan om teaterns övertagande av Konsertföreningens verksamhet. Under hösten påbörjades jämväl arbetet med upprättande av förslag till nytt reglemente för Kungl. teatern, vilket arbete emellertid visade sig betydligt mera tidskrävande, än sakkunniga från början antagit. Under innevarande år har arbetet med reglementet avslutats, och sakkunnigas betänkande närmare utformats. Sakkunniga hava därvid haft upprepade sammanträden med representanter för olika personalgrupper inom Kungl. teatern, vilka beretts tillfälle att framhålla personalens synpunkter på åtskilliga av de frågor, vilka berört sakkunnigas arbete.

På grund av remisser hava sakkunniga avgivit yttranden dels den 16 oktober 1923 över en av styrelsen för Kungl. hovkapellets pensionsinrättning gjord ansökning rörande befrielse från erläggande av viss avgift till pensionsinrättningen, dels ock denna dag över en av orkesterpersonalen gjord framställning angående statsanställning av orkesterns medlemmar ävensom över en av Kungl. teaterns styrelse gjord ansökning om godkännande av hyreskontrakt rörande en butikslokal i operahuset.

Sedan sakkunnigas arbete nu slutförts, få sakkunniga härmed till herr Statsrådet vördsamt överlämna bifogade betänkande rörande Kungl. teaterns ekonomi och konstnärliga verksamhet.

Stockholm den 29 april 1924.

ERIK BERNSTRÖM.

GUNNAR KLINTBERG. CARL A. ROSSANDER.

JOHN FORSELL. OLALLO MORALES.

*C. A. Löwenhielm.*

# I. Historisk återblick.

Den svenska operan, vilken som bekant leder sitt ursprung från Gustav III:s tid, var i början av sin verksamhet helt beroende av det intresse och det understöd, som kom densamma till del från konungamaktens sida. Sedan Gustav III av medel ur slottsbyggnadsfonden låtit uppföra en operabyggnad på samma plats, där det nuvarande operahuset är beläget, och denna år 1782 invigts, bestred Konungen av egna medel helt och hållet kostnaderna för operaverksamhetens upprätthållande. Så var jämväl förhållandet under större delen av Gustav IV Adolfs regering. Allt ifrån 1800-talets början har emellertid operan med kortare avbrott åtnjutit understöd jämväl från riksdagens sida. Dessa bidrag voro till en början små, och huvudparten av de summor, som erfordrades för teaterverksamhetens upprätthållande, tillskötos alltjämt av Konungen personligen. De belopp, denne tid efter annan nödgades tillskjuta, voro högst betydande.

I den mån teatern vann erkännande såsom en nationell kulturinstitution, ökades anspråken på bidrag från det allmännas sida, varemot Konungens personliga understöd minskades och nedsattes till ett fixerat årligt belopp.

Riksdagens bidrag höjdes således väsentligt, men utgick med under olika tider växlande belopp. Upprepade försök att så ordna Kungl. teaterns verksamhet, att densamma med vissa mindre på förhand fastställda bidrag från Konungen och riksdagen skulle kunna fortbestå såsom en självständig ekonomisk institution, misslyckades. Verksamheten gick vanligen med avsevärd förlust, och det allmänna måste vid upprepade tillfällen träda emellan och betala de skulder, operan åsamkat sig.

Härigenom skapades under 1800-talets senare del en viss obenägenhet inom riksdagen att över huvud befatta sig med Kungl. teaterns verksamhet och en strävan att avkoppla denna institution från ekonomiskt beroende av det allmänna.

Till denna strävan torde i viss mån hava bidragit den omständigheten, att den gamla operabyggnaden så småningom befunnits alltför otidsenlig för bedrivande med någon utsikt till ekonomisk framgång inom densamma av operaverksamhet i modernare mening. Kravet på slopande av den gamla operabyggnaden och på anskaffandet av nya tidsenliga lokaler blev därför allt starkare.

Det var under sådana förhållanden, som det s. k. teaterbyggnadskonsortiet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 februari 1889 framlade en plan till definitiv lösning av teaterfrågan, en plan däri byggnadsfrågan kombinerats med frågan om verksamhetens framtida upprätthållande. Enligt denna plan skulle med vinsten å ett premieobligationslotteri å 10,000,000 kronor och ett bygg-

nadsbidrag från Stockholms stad av 600,000 kronor icke blott uppföras en ny teaterbyggnad å den gamla teaterns tomt, vilken byggnad skulle förses med fullständig scenisk utrustning, utan jämväl vid överlämnande till staten av denna byggnad i färdigt skick överlämnas en reservfond å 500,000 kronor till teaterverksamhetens framtida betryggande.

Sedan Stockholms stad förbundit sig att på vissa villkor tillskjuta ovannämnda belopp 600,000 kronor, samt Kungl. Maj:t i proposition till 1889 års riksdag hänskjutit byggnadsfrågan till riksdagens prövning, beslöt riksdagen medgiva, att dåvarande operahusets hela tomt i kvarteret Norrström finge av teaterbyggnadskonsortiet disponeras för uppförande därstädes av en ny teaterbyggnad, under villkor *att* byggnaden uppfördes enligt ritningar, som av Kungl. Maj:t fastställdes och enligt av Kungl. Maj:t godkänd plan för byggnadsarbetets bedrivande, *att* konsortiet anskaffade för teatern erforderlig materiel och dekorationer, attributer, maskineri, belysning m. m. och övrig inredning, med rätt för konsortiet att därvid förfoga över operans lösa egendom och tillhörigheter, *samt att*, sedan byggnaden blivit färdig, konsortiet till statsverket under full äganderätt överlämnade densamma jämte nyssnämnda materiel och inredning, ävensom tillhandahölle omförmälda reservfond. Därest operans verksamhet upphörde eller det ordinarie anslaget till operan ej vidare av riksdagen beviljades, skulle av statsverket till Stockholms stad återgäldas det av staden till byggnadsarbetet anvisade bidraget å 600,000 kronor, varjämte, om teaterverksamheten skulle upphöra, nyssnämnda reservfond eller den del därav, som då funnes i behåll, skulle överlämnas till Stockholms stadsfullmäktige för att användas till det kulturändamål, Kungl. Maj:t kunde komma att gilla. Samtliga dessa förhållanden skulle regleras genom bestämmelser och föreskrifter i kontrakt mellan Kungl. Maj:t och kronan samt konsortiet, dock med villkor att kontrakt ej finge upprättas, förrän sådan anordning träffats, att full säkerhet förefunnes därför att teaterverksamheten under inga som helst omständigheter skulle komma att bedrivas för statens räkning, eller staten betungades med någon utgift utöver det ordinarie anslaget. Härjämte beslöt riksdagen under sjunde huvudtiteln uppföra ett anslag å ordinarie stat till operan å 60,000 kronor, dock med det uttryckliga villkoret för anslagets utgående efter byggnadsföretagets fullbordande att verksamheten jämväl sedermera ordnades så, att för teaterns förbindelser funnes en bestämd, från statsverket fullständigt skild ansvarighet och under den form härför, som av riksdagen godkändes.

Den nya operabyggnaden beräknades bliva färdig till den 1 juli 1898. Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté bland annat, att, under iakttagande av de villkor, som av riksdagen blivit fästade vid beviljandet av det ordinarie anslaget till operan, inkomma med yttrande och förslag i fråga om sättet för uppehållande efter förenämnda tidpunkt av operans verksamhet. Denna kommitté avgav den 21 mars 1898 betänkande och detaljerade förslag till operaverksamhetens ordnande i den nya byggnaden.

Med ledning av den av kommittén verkställda utredningen förelade Kungl. Maj:t 1898 års riksdag proposition i ämnet. På grund av denna proposition

beslöt riksdagen medgiva, att den nya teaterbyggnaden vid Gustav Adolfs torg samt operans lösa egendom finge för en tid av 10 år från och med den 1 juli 1898 upplåtas åt ett aktiebolag med aktiekapital av minst 200,000 kronor, vilket bolag skulle åtaga sig att i huvudsaklig överensstämmelse med i upprättat förslagskontrakt angivna villkor och bestämmelser på ett konsten värdigt sätt i nämnda teater utöva operaverksamhet, med rätt att därstädes, om omständigheterna sådant medgåve, även låta uppföra större skådespel. För detta ändamål skulle bolaget äga uppbära Konungens privata bidrag å 60,000 kronor, det ordinarie statsanslaget till operan, inkomsterna från operabyggnadens för uthyrning avsedda lokaler samt den årliga räntan å Kungl. teaterns reservfond.

I enlighet med detta riksdagens beslut upplåts operaverksamheten genom kontrakt till Kungl. teaterns aktiebolag, vilket bolag, med undantag för en kortare tidsperiod, under vilken kontraktet med Kungl. Maj:ts tillstånd överlåtits å enskild person, allt sedan dess handhaft utövandet av operaverksamheten. Detta kontrakt förnyades senast den 20 april 1918 och gäller för tiden den 1 juli 1918—den 30 juni 1928.

Den ovan omförmälda reservfonden överlämnades av teaterbyggnadskonsortiet till statsverket år 1899 och uppgick vid denna tidpunkt till 511,867 kronor 50 öre, upplupna räntor däri inbegripna. Denna fond, som var avsedd att utgöra den ekonomiska garantien för operaverksamhetens upprätthållande, har därjämte under årens lopp tillförts högst avsevärda belopp av lotterimedel. Fondens ställning under de gångna åren framgår närmare av följande tabell:

**Reservfondens behållning.**

| | | |
|---|---|---|
| Den 31 december | 1899 | 511,867: 50 |
| » » » | 1900 | 517,513: 41 |
| » » » | 1901 | 506,100: — |
| » » » | 1902 | 506,100: — |
| » » » | 1903 | 506,100: — |
| » » » | 1904 | 506,100: — |
| » » » | 1905 | 533,935: 50 |
| » » » | 1906 | 506,100: — |
| » » » | 1907 | 518,752: 50 |
| » » » | 1908 | 518,547: 52 |
| » » » | 1909 | 518,606: 87 |
| » » » | 1910 | 518,870: 07 |
| » » » | 1911 | 316,273: 45 |
| » » » | 1912 | 520,852: 35 |
| » » » | 1913 | 518,813: 05 |
| » » » | 1914 | 520,555: 83 |
| » » » | 1915 | 520,536: 20 |
| » » » | 1916 | 520,779: 01 |
| » » » | 1917 | 2,022 028: 32 |
| » » » | 1918 | 2,807,230: 02 |
| » » » | 1919 | 4,332,709: 55 |
| » » » | 1920 | 4,340,690: 51 |
| » » » | 1921 | 4,319,079: 74 |
| » » » | 1922 | 4,308,825: 04 |
| » 30 juni | 1923 | 3,860,930: — |

Från reservfonden hava emellertid under de senare åren avsevärda belopp utlämnats såsom lån till operan, och utgjorde teaterns skuld till reservfonden den 31 december 1923 3,885,070 kronor 81 öre. Denna skuld har emellertid icke medräknats vid angivande av reservfondens behållning enligt ovanstående tablå.

Riksdagens ordinarie anslag till operan höjdes från och med år 1920 från 60,000 kronor till 150,000 kronor, varemot Konungens personliga bidrag till operan från och med samma år upphörde. Operans inkomster under den tid, densamma varit inrymd i den nya operabyggnaden, framgår av följande sammanställning:

**Sammanställning å Kungl. Teaterns ordinarie inkomster spelåren 1898—1923.**

| År | Konungens bidrag | Riksdagens anslag | Hyror | Räntor | Recettinkomst | Diverse inkomster | Summa |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1898—1899 . . | 60,000 | 60,000 | 103,423: 29 | 37,177: 45 | 453,564: 57 | 21,066: 59 | 735,231: 90 |
| 1899—1900 . . | 60,000 | 60,000 | 108,200: — | 45,453: 44 | 443,287: 78 | 27,264: 68 | 744,205: 90 |
| 1900—1901 . . | 60,000 | 60,000 | 108,200: — | 46,406: 45 | 394,772: 93 | 39,569: 85 | 708,949: 23 |
| 1901—1902 . . | 60,000 | 60,000 | 114,275: — | 42,614: 75 | 370,070: 76 | 22,689: — | 669,649: 51 |
| 1902—1903 . . | 60,000 | 60,000 | 132,500: — | 40,944: 56 | 421,719: 48 | 42,725: 29 | 757,889: 33 |
| 1903—1904 . . | 60,000 | 60,000 | 132,500: — | 40,624: 16 | 465,849: 74 | 41,372: 30 | 800,346: 20 |
| 1904—1905 . . | 60,000 | 60,000 | 133,625: — | 40,881: 83 | 446,374: 68 | 27,563: 33 | 768,444: 84 |
| 1905—1906 . . | 60,000 | 60,000 | 134,750: — | 39,841: 34 | 466,713: 08 | 36,024: 81 | 797,329: 23 |
| 1906—1907 . . | 60,000 | 60,000 | 136,500: — | 38,623: 59 | 427,050: 68 | 27,973: 60 | 750,147: 87 |
| 1907—1908 . . | 60,000 | 60,000 | 137,000: — | 37,732: 42 | 462,689: 65 | 25,917: 75 | 783,339: 82 |
| 1908—1909 . . | — | — | — | — | — | — | — |
| 1909—1910 . . | — | — | — | — | — | — | — |
| 1910—1911 . . | 60,000 | 60,000 | 187,000: — | 90,570: 22 | 413,705: 14 | 18,364: 60 | 829,639: 96 |
| 1911—1912 . . | 60,000 | 60,000 | 136,875: — | 85,059: 89 | 471,093: 36 | 22,989: 30 | 836,017: 55 |
| 1912—1913 . . | 60,000 | 60,000 | 136,500: — | 93,020: 38 | 463,055: 31 | 23,647: 40 | 836,223: 09 |
| 1913—1914 . . | 60,000 | 60,000 | 136,500: — | 90,361: 38 | 453,136: 09 | 19,464: 50 | 819,461: 97 |
| 1914—1915 . . | 60,000 | 60,000 | 135,750: — | 92,964: 84 | 397,687: 14 | 20,527: — | 766,928: 98 |
| 1915—1916 . . | 60,000 | 60,000 | 148,250: — | 105,278: 50 | 537,499: 51 | 22,295: 20 | 933,323: 21 |
| 1916—1917 . . | 60,000 | 60,000 | 153,850: — | 102,668: 90 | 690,208: 12 | 27,019: — | 1,093,746: 02 |
| 1917—1918 . . | 60,000 | 60,000 | 154,600: — | 108,847: 04 | 764,100: 22 | 38,503: 95 | 1,186,051: 21 |
| 1918—1919 . . | 60,000 | 60,000 | 161,525: — | 153,725: 02 | 1,139,881: 08 | 44,863: 55 | 1,619,994: 65 |
| 1919—1920 . . | 60,000 | 60,000 | 238,905: 40 | 213,758: 96 | 977,803: 34 | 56,116: 32 | 1,606,584: 02 |
| 1920—1921 . . | — | 150,000 | 192,420: 15 | 218,832: 43 | 989,099: 64 | 65,952: 65 | 1,616,304: 87 |
| 1921—1922 . . | — | 150,000 | 197,007: — | 173,844: 53 | 947,876: 35 | 60,491: 95 | 1,529,219: 83 |
| 1922—1923 . . | — | 150,000 | 197,754: 45 | 147,672: 61 | 727,652: 65 | 43,589: 25 | 1,266,668: 96 |

Brandförsäkring av operabyggnaden och i densamma förvarade inventarier har bestritts med av riksdagen år från år beviljade anslag.

Det ekonomiska resultatet av Kungl. teaterns verksamhet sedan spelåret 1898—1899.

Med de enligt riksdagens beslut år 1899 till operans förfogande ställda intäkterna jämte inflytande recettmedel har alltså Kungl. teaterns aktiebolag haft att under de gångna åren upprätthålla operans verksamhet. I vad mån de ekonomiska beräkningarna visat sig hållbara, framgår av följande tablå över operans behållning respektive förlust å verksamheten under samma tid:

**Bokförd vinst respektive förlust å operaverksamheten spelåren 1898—1923.**

| | Vinst | Förlust |
|---|---|---|
| 1898—1899 | 22,943: 66 | |
| 1899—1900 | 19,300: 72 | |
| 1900—1901 | | 8,063: 35 |
| 1901—1902 | | 38,306: 63 |
| 1902—1903 | 94: 86 | |
| 1903—1904 | 3,793: 32 | |
| 1904—1905 | 10,149: 25 | |
| 1905—1906 | | 3,073: 17 |
| 1906—1907 | | 33,781: 07 |
| 1907—1908 | | 51,630: 66 |
| 1908—1909 | — | |
| 1909—1910 | — | |
| 1910—1911 | | 144,552: 07 |
| 1911—1912 | | 100,000: — |
| 1912—1913 | | 160,000: — |
| 1913—1914 | | 182,000: — |
| 1914—1915 | | 63,000: — |
| 1915—1916 | | 152,000: — |
| 1916—1917 | | 143,000: — |
| 1917—1918 | | 181,000: — |
| 1918—1919 | | 261,000: — |
| 1919—1920 | | 674,000: — |
| 1920—1921 | | 1,229,764: 98 |
| 1921—1922 | | 1,460,816: 59 |
| 1922—1923 | | 1,507,834: 72 |

De förluster, som enligt vad ovanstående tablå utvisar uppstått å operaverksamheten, hava enligt Kungl. Maj:ts anvisningar täckts med dels lotterimedel, dels lån från reservfonden mot återbetalningsskyldighet.

Av tablån framgår, att de ekonomiska beräkningar, som uppgjorts av 1898 års teaterkommitté, under de tio första åren av teaterns verksamhet i den nya byggnaden i stort sett motsvarat verkligheten. Spelåren 1906—1907 och 1907—1908 visa dock en oförtydbar tendens till stegring av utgifterna med ty åtföljande ökning av förlusten. Efter det operan under spelåren 1908—1909 och 1909—1910 varit upplåten till direktör Albert Ranft, inträdde ett nytt skede,

under vilket de årliga förlustsiffrorna uppgingo till i medeltal 155,000 kronor. Från och med spelåret 1919—1920, medan således ännu högkonjunktur råddde i landet, visa emellertid förlustsiffrorna en våldsamt stigande tendens.

Denna företeelse kan icke enbart förklaras genom en hänvisning till att under i övrigt oförändrade förhållanden anslagsbehovet måste växa i sammna proportion, som den allmänna prisnivån stiger. Förlusten har tiodubblatts sedan åren närmast före världskriget. Orsakerna härtill måste således sökaas på annat håll, men var?

## II. Orsakerna till särskilt senaste årens stora förlustsiffror.

Kungl. teaterns mer än 150-åriga historia giver i detta avseende en vägledning, väl värd att uppmärksammas. Genom skiftande förhållanden och tider spåras det oundgängliga behovet av understöd för att upprätthålla en konstnärlig verksamhet av denna art. Tidvis har detta behov nått sådan omfattning, att det föranlett dels undersökningar och utredningar av olika slag, dels missmodiga eller välvisa förutsägelser om att operan som konstform snart tillhörde en förfluten tid. Åter och åter har erfarenheten vederlagt detta sistnämnda påstående, som dock regelbundet återkommer. Och lika regelbundet hava de särskilda utredningarna påpekat vissa misstag, till synes ständigt desamma, som orsaker till det dåliga resultatet. Så t. ex. skriver redan 1880 års teaterkommitté: Den då förefintliga bristen hade delvis orsakats av den ekonomiska kris, som i slutet av 1870-talet inträtt, men huvudsakligen berott av utgifternas stora ökning, höjda kostnader för maskineriarbetare samt den moderna lyxen i dekorationer, kostymer och belysning, ävensom en under de goda tiderna införd löneförhöjning. De ogynnsamma resultaten berodde även på en viss ombytlighet i publikens smak, på obilligheten hos kritiken och på tillväxten av antalet teatrar och förlustelseställen i huvudstaden, men också på brister i teaterledningen, särskilt för mycken användning av gästspel.

1923 års sakkunniga måste uttrycka i huvudsak samma mening. De förnämsta orsakerna till operans dåliga ekonomi äro enligt deras uppfattning att söka på samma håll, som tillförene ofta varit fallet. Sakkunnigas uppgift att framlägga förslag i alla de avseenden, som kunna tänkas hava ett gynnsamt inflytande på Kungl. teaterns ekonomi, blir härigenom i första hand bestämd till ett påvisande av begångna misstag och fel, ehuruväl sakkunniga icke vid sitt utredningsarbete förbisett, att detsamma främst gäller framtiden och icke en ofruktbar granskning av vad som redan varit.

En kraftig och insiktsfull, av sin uppgift livad och besjälad ledning är den första, ja kanske den enda betingelsen för ett framgångsrikt arbete. Reglementen, instruktioner, bestämmelser och förhållningsregler kunna vara goda stöd för en sådan ledning men ofta, tyvärr allt för ofta, blir deras egentliga mening endast att söka skapa ersättning och säkerhet för de brister och svagheter i ledningen, som man befarar och räknar med. Detta är självbedrägeri. Här liksom överallt annars äro de personliga förutsättningarna utslagsgivande.

Kungl. teaterns konstnärliga uppgift har ej tillbörligt beaktats.

Redan på ett tidigt stadium av utredningen insågo sakkunniga, att någon verklig förbättring av operans ekonomi icke kunde ernås endast genom en nedsättning av de olika anslagsposterna, utan att den konstnärliga läggningen av operaverksamheten därvidlag även har en mycket stor betydelse.

För att belysa detta nödgas sakkunniga något närmare beröra de konstnärliga strävanden, som gjort sig gällande inom operan under de senare åren.

Operans uppgift är enligt § 1 av det för Kungl. teatern gällande reglementet att på ett konsten i allo värdigt sätt utöva musikalisk scenisk verksamhet även som bringa till utförande konsertverk samt, förutom de baletter vilka ingå i vissa operor och sångspel, självständiga balettverk; teaterförvaltningen obetagget att, där omständigheterna därtill föranleda, jämväl låta komma till utförande skådespel och talpjäser i övrigt.

Redan av detta stadgande framgår, att Kungl. teaterns huvuduppgift är att odla operakonst i dess olika former, såväl det musikaliska dramat som den av musik åtföljda sceniska handlingen.

Musiken har i alla tider utgjort det huvudsakliga i operakonsten. De med densamma samverkande konsterna, scenisk framställning, regi, dans, utstyrsel liksom även i viss mån dikten ha måst foga sig efter dess anspråk, även om striden mellan musiken och det poetiska stoffet aldrig upphört. För att kunnna fylla sin i reglementet angivna uppgift att huvudsakligen främja operakonsten har Kungl. teatern således att utan åsidosättande av de dekorativa elementen, vilka dock måste förbliva underordnade faktorer, i främsta rummet ägna de musikaliska värdena, såväl de vokala som de instrumentala, tillbörlig omvårdnad. Det är som vårdare av operakonsten och på grund av dess betydelse som uppfostringsmedel och kulturfaktor, Kungl. teatern åtnjuter understöd från det allmännas sida. Dess kulturella uppgift förringas ej av att operan i vår tid icke intager samma ställning i det offentliga livet som förr. Vad som fordom var ett gemensamt offentligt intresse, har blivit den enskildes angelägenhet. Detta har även återverkat på operaalstringen, som från att i sina ädlaste yttringar hava ägt ett högt etiskt värde och varit uttryck för en stark nationell känsla alltmer förlorat det omedelbara sambandet med det allmänna och blivvit antingen ett estetiskt njutningsmedel för ett fåtal eller en förströelse för en mera ytligt anlagd operapublik. Genom att uteslutande tillmötesgå smaken hos denna senare publik dels genom lättillgänglig repertoar och dels genom huvudviktens förläggande till ur konstnärlig synpunkt underordnade element utan att ens tveka att för uppnående av dekorativa effekter sönderbryta den musikaliska helheten, upphör dock operan att vara en kulturfaktor och förlorar därmed sitt berättigande såsom en statsunderstödd institution.

Sålunda synes vid Kungl. teatern under de senare åren den synpunkten varit bestämmande, som kommit till uttryck i f. d. teaterchefen Ribens bekanta skrivelse till teaterns styrelse. I denna skrivelse gjordes gällande, att då »den gamla goda tidens» publik med dess höga kulturideal betydligt krympt samman, och en annan publik med delvis helt andra pretentioner »trätt upp på arenan», denna publik utebliver om man icke behjärtar dess smak genom en repertoar, som verkar »uppmuntrande», samt att det slags uppfostran, vars mål är att

tvinga publiken att åhöra musikverk, som av en eller annan anledning icke faller den i smaken, saknar varje pedagogiskt berättigande. I överensstämmelse med denna uppfattning har verksamheten inriktats på att utan hänsyn till den musikintresserade publikens berättigade krav på högre operakonst genom »uppmuntrande» repertoarval, sensationella utstyrslar, nuditeter och andra sensationer locka till sig den stora skådelystna och nöjessökande allmänhet, som i stället genom en sund och klok uppfostran bort beredas möjlighet att tillägna sig den musikdramatiska konstens stora kulturvärden.

Verkningarna av denna konstskådnings praktiska omsättande hava blivit ödesdigra, i det att operakonstens äldre vänner dragit sig tillbaka, och den nya publik, på vars anslutning räknats, i längden ej lockats av ögonfägnaden. Möjligheterna till stegring av effekterna på utstyrselns och iscensättningens område hava nämligen snart förbrukats. Bidragande till det minskade intresset för operan under senare år torde även varit dels bristen på sångkonstnärer, som i särskilt hög grad varit uppburna av publiken, dels ock frånvaron av nya betydande och starka verk. Sålunda har oaktat en i flertalet kulturländer omfångsrik operaalstring och trots de fulländade uttrycksmedel, som numera stå operakomponisterna till buds, sedan avsevärd tid tillbaka ingen opera rönt en sådan framgång, att den blivit införlivad med den fasta repertoaren.

Under dylika omständigheter borde det varit operainstitutionens uppgift att genom en omorganisation av operaskolan och tillvaratagande av framstående svenska sångkrafter utom operan möjliggöra en god rekrytering av sångpersonalen, att ägna den äldre livsdugliga repertoaren pietetsfull omvårdnad, därvid förenande traditionens anda med samtidens egenart, att genom prövad god konst verka uppfostrande och smakrenande, samt att skänka förädlande njutning såsom motvikt till tidens många mindervärdiga förströelser.

I stället synes operaledningens tankegång hava varit, att då särskilt uppburna sångartister saknades och de musikaliskt konstnärliga värdena ej utövade dragningskraft, andra medel måste anlitas. Härmed inleddes den regim, som började med »Marouf» och nådde sin höjdpunkt i »Simson och Delila» med Isaac Grünewalds dekorationer samt »Orfeus i underjorden» i Max Reinhardts iscensättning. De båda sistnämnda verken övertyga bäst om i huru hög grad möjligheterna till uppseendeväckande utstyrsel varit bestämmande vid val av repertoar. Sålunda har sönderbrytandet av den musikaliska enhetligheten i »Simson och Delila» för att anpassa densamma till de nya tablåuppdelningarna väckt betänkligheter även i utländska konstkretsar, och beträffande Offenbachs »Orfeus i underjorden» är den så beroende av den Reinhardtska iscensättningen, att sedan avtalet med Reinhardt förlidet år utgått, operetten icke får uppföras i denna form utan förnyad uppgörelse med Reinhardt.

Det skall icke förnekas, att mycket av det nya, som framförts på operascenen, varit av artistiskt intresse och ägt konstnärligt värde samt varit ägnat att väcka fantasien och giva nya impulser. Såsom högt stående prov på den svenska regikonstens utveckling och imponerande ståndpunkt har det även i viss mån kunnat vara berättigat. För liten hänsyn har dock därvid enligt sakkunnigas mening tagits till de musikaliska elementen och den övriga repertoaren.

Under det att spelåret 1921—1922 uppvisade 67 föreställningar av »Orfeus i underjorden» och 30 av »Simson och Delila», anslogos till den övriga repertoaren allenast 134 aftonföreställningar. Detta innebär, att närmare hälften av föreställningarna upptagits av en karikatyr på den konstart, Kungl. teatern har till uppgift att odla, samt av en fransk opera, vilken redan föregående säsong givits 69 gånger och blivit så starkt förvanskad, att dess uppförande i denna form torde falla under lagen om rätt till litterära och musikaliska verk. Genom det sätt, på vilket ifrågavarande utstyrselstycken reklamerades och framfördes, och på grund av de tider av året, som valdes för styckenas upptagande å repertoaren, kommo de att utgöra säsongens tyngdpunkt och framstå som det högsta konstnärliga uttrycket för operaledningens strävanden. Teaterns hela kraft och omsorg har tagits i anspråk för framförandet av dessa scentekniskt fordrande nyheter, under det att de gamla mästerverken betänkligt försummats eller framförts i olämplig form. Såsom en viss ursäkt härför framhålles i Kungl. teaterns årsberättelse för spelåret 1921—1922, att vinsten av »Orfeus i underjorden» motverkat förlusten på framförandet av den äldre operarepertoaren. Principen att, såsom under ifrågavarande säsong skett, mellan en följd av operettföreställningar oförberett skjuta in en enstaka föreställning av exempelvis »Fidelio», »Tristan och Isolde» samt »Othello», vilka vardera gåvos en enda gång, eller av »Arnljot», som gavs två gånger med sex veckors mellanrum, har emellertid varit föga ägnad att tilldraga dessa verk allmänhetens uppmärksamhet. En dylik planläggning av repertoaren är dessutom ett slöseri med arbetskraft, ity att instuderingen kommer blott ett enstaka uppförande till godo. För övrigt har en ensidig kult av ett par utstyrselstycken vållat, att en del av de förnämsta artisterna under tiden fått gå så gott som overksamma, samt att den verkliga operapubliken hållits borta från Kungl. teatern. Mot att undantagsvis uppföra en god operett, därest det sker med konstnärlig smak och ej som revy, är intet att invända. Den får blott icke hänsynslöst exploateras till men för den övriga repertoaren.

Kraftiga varningar mot ett fortsättande på den inslagna vägen hava icke saknats. Såväl Kungl. Musikaliska Akademien som Föreningen Svenska Tonsättare ha på ett enligt sakkunnigas mening övertygande sätt i skrivelser till Kungl. Maj:t framhållit vådorna i konstnärligt hänseende av de principer, som under de senare åren följts vid Kungl. teatern, men utan påföljd.

Följderna av teaterledningens missgrepp i konstnärligt avseende.

Sakkunniga skulle icke så länge uppehållit sig vid dessa rent konstnärliga förhållanden, om icke, såsom förut framhållits, häri enligt sakkunnigas mening är att söka en viktig orsak till det bedrövliga ekonomiska resultatet av operans verksamhet under de senare åren. Förut intagen tablå över förlusterna vid operaverksamheten giver också vid handen, att dessas starka stegring på senaste tid sammanfaller med den praktiska tillämpningen av den av sakkunniga påtalade missuppfattningen av operans konstnärliga uppgift.

Såsom sakkunniga redan i sin förberedande rapport angivit, kan intet av de under de senare åren framförda utstyrselstyckena, med undantag möjligen för »Orfeus i underjorden», sägas ha betalat de stora uppsättningskostnaderna. Visserligen ha stora inkomster tillförts teaterkassan genom dessa tillfälliga

publikframgångar, men räknar man därmed, att operan eljest skulle hava givit andra verk, vilka under en riktig ledning även de lämnat en viss om ock mindre inkomst, blir resultatet avgjort negativt. Sakkunniga ha exempelvis beräknat förlusten å operan »Simson och Delila», vilken dock näst »Orfeus i underjorden» av de givna utstyrselstyckena haft den största framgången, till omkring 100,000 kronor och för operan »Carmen» till omkring 70,000 kronor. Härtill kommer, att dessa nyuppsättningar dragit stora kostnader för belysning och statisteri, varför teaterns nettoinkomst blivit mindre än vid andra föreställningar under i övrigt likartade förhållanden.

Allt under det att dessa s. k. »bärande stycken», på vilka det synes hava varit meningen att fota teaterns ekonomi, endast ådragit teatern avsevärda förluster, har genom försummandet av repertoaren i övrigt det ekonomiska resultatet av förut omtyckta operor varit ytterligt nedslående. Visserligen har teaterledningen genom ett överflöd av gästspel sökt stimulera intresset för operan. Gästspelen, vilka för övrigt understundom lämnat ett ganska klent ekonomiskt utbyte, ha haft det gemensamt med utstyrselstyckena, att de än ytterligare vänt blickarna från framförandet med teaterns ordinarie personal av gedigna operaverk, vid vilka publiken följaktligen blivit allt fåtaligare.

Den på teaterns inkomstsida synliga stegringen av recettmedlen, vilken, som förut nämnts, något så när ansluter sig till den allmänna prisstegringen under kristiden och till följd härav företagen höjning av biljettprisen, kan sålunda icke härledas ur en jämn fördelning av recettinkomsterna. Inkomsterna från den äldre repertoaren ha i själva verket varit underkastade en fortgående högst betänklig minskning, och inkomstökningen har vunnits genom i sig själv förlustbringande nyuppsättningar.

Det konstnärliga värdet av operans verksamhet under de senaste åren må diskuteras. Delade meningar torde däremot knappast längre behöva förefinnas beträffande dess ekonomiska resultat, vilket enligt sakkunnigas mening är en ofrånkomlig följd av en modstulen eller överlagd eftergift åt oriktiga principer.

Bristande varsamhet i ekonomiska frågor.

Den oförmåga att rätt sinsemellan avväga de ekonomiska och konstnärliga kraven, som kännetecknat ledningen, tager sig även uttryck i en viss rundhänthet med operans medel över huvud. Det må vara nog att med avseende härå erinra om avtalen med konstnären Isaac Grünewald, vilka avtal delvis ingåtts utan styrelsens vetskap och vilka medfört och möjligen ännu komma att medföra avsevärda utgifter för teatern, om ersättningen till herr Börlin med 10,700 kronor för biträde under något över en månad med uppsättandet av »Bergakungen», om gottgörelsen till herr de Maré med 10,000 kronor för det Kungl. teatern anlitat herr Börlin vid nyssnämnda tillfälle samt om teaterchefens och regissörens ävensom maskinmästarens resor till London för förhandlingar rörande ifrågasatt gästspel å Covent Garden-operan, långt innan underhandlingarna nått därhän, att en sådan resa synes hava varit av omständigheterna påkallad.

Personalens ökning och lönernas stegring.

Bland övriga orsaker, vilka varit ägnade att ogynnsamt påverka operans ekonomi, vilja sakkunniga framhålla en viss om ock mindre utökning av operans fasta personal men framför allt lönernas starka stegring under de senare åren.

Omfattningen av den fasta personalens ökning sedan år 1898 framgår närmare av följande tablå:

| Spelår | Sångartister | | Orkestern | Baletten inklusive balettelever med lön | Kören | Övrig personal | Summa |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | manliga | kvinnliga | | | | | |
| 1898—1899 | 17 | 11 | 67 | 41 | 57 | 57 | 250 |
| 1910—1911 | 18 | 15 | 68 | 39 | 60 | 57 | 257 |
| 1914—1915 | 18 | 11 | 68 | 39 | 56 | 58 | 250 |
| 1915—1916 | 20 | 11 | 65 | 40 | 58 | 59 | 253 |
| 1916—1917 | 19 | 12 | 68 | 43 | 59 | 59 | 260 |
| 1917—1918 | 21 | 14 | 70 | 46 | 58 | 59 | 268 |
| 1918—1919 | 21 | 15 | 71 | 44 | 57 | 59 | 267 |
| 1919—1920 | 21 | 12 | 69 | 39 | 58 | 61 | 260 |
| 1920—1921 | 19 | 11 | 67 | 36 | 59 | 62 | 254 |
| 1921—1922 | 20 | 12 | 73 | 40 | 64 | 62 | 271 |
| 1922—1923 | 21 | 12 | 75 | 45 | 65 | 65 | 283 |
| 1923—1924 | 20 | 13 | 75 | 41 | 60 | 67 | 276 |

Den ökning av personalen, som framgår av ovanstående tablå, kan förefalla mindre betydande, i synnerhet om man betraktar de i tablån upptagna personalgrupperna var för sig. Sakkunniga vilja emellertid här framhålla, att personalens storlek är av synnerlig vikt för teaterns ekonomi, och att även en till synes mindre utökning av personalen innebär en avsevärd ökning av teaterns utgifter.

Vad åter lönerna angår, ha dessa som ovan nämnts, stegrats i avsevärd grad. Ökningen framgår närmare av följande sammanställning, i vilken medräknats samtliga avlöningar, således även avlöning till på lönestaten och i ovanstående tabell icke upptagna scen- och belysningsarbetare, hantverkare, statister och salongsvaktmästare.

| Spelår | Lön | Tjänstgöringspenningar | Dyrtidstillägg | Summa |
|---|---|---|---|---|
| 1898—1899 | 422,906: 16 | 81,274: 30 | — | 504,180: 46 |
| 1910—1911 | 662,956: 28 | 71.406: 13 | — | 734,362: 41 |
| 1914—1915 | 701,007: 92 | 74,173: 10 | — | 775,181: 02 |
| 1915—1916 | 744,747: 31 | 85,848: 05 | — | 830,595: 36 |
| 1916—1917 | 769,268: 34 | 115,845: 40 | 30,931: 82 | 916,045: 56 |
| 1917—1918 | 800,476: 91 | 124,981: 85 | 97,747: 50 | 1,023,206: 26 |
| 1918—1919 | 881.624: 08 | 129,306: 50 | 430,797: 17 | 1,441,727: 75 |
| 1919—1920 | 1,109,480: 51 | 135,068: 25 | 494,874: 53 | 1,739,423: 29 |
| 1920—1921 | 1,600,699: 13 | 119,353: 75 | 474,962: 93 | 2,195,015: 81 |
| 1921—1922 | 1,752,885: 78 | 109,819: 25 | 503,303: 45 | 2,366,008: 48 |
| 1922—1923 | 1,756,156: 06 | 124,396: 50 | 260,966: 99 | 2,141,519: 55 |

Vid enbart en jämförelse mellan genomsnittslönerna inom de särskilda lönegrupperna för spelåren 1914—1915 och 1922—1923 är det tydligt, att lönerna för sistnämnda spelår, även då hänsyn tages till penningvärdets fall, innebära en stark stegring i förhållande till motsvarande löner under spelåret 1914—1915. Minst framträdande är detta beträffande solistpersonalen, under det orkesterns löner uppvisa den största procentuella ökningen. Härvid får dock icke förbises, att de löne, som utgingo 1914—1915, i vissa fall voro knappt tillmätta. Icke heller må lämnas obeaktad den förskjutning i riktning mot en förbättrad ekonomisk och social ställning, som varit utmärkande för vissa kategorier av anställda i såväl statlig som enskild tjänst.

Spelplanens betydelse för scenarbetet har ofta förbisett.

En omständighet, ägnad att onödigtvis öka teaterns extra utgifter, hava sakkunniga trott sig finna däri, att vid bestämmandet av veckorepertoaren möjligheterna icke alltid synas hava beaktats att så ordna det tekniska och sceniska arbetet, att onödiga kostnader undvikas. Arbete nattetid för förändring av scenen till påföljande dags repetition eller föreställning har ofta förekommit, och repetitioner ha understundom bedrivits till sent på nätterna, varjämte onödigt forslande fram och tillbaka av dekorationer och dylikt synes hava förekommit.

Att exakt beräkna den merkostnad, som härigenom åsamkats teatern, låter sig knappast göra. Med kännedom om de höga timpenningar, som utgå till den tekniska personalen för extra arbete och för nattarbete, är det uppenbart, att denna kostnad icke varit obetydlig. Det är ej ovanligt, att enbart en uppställning av dekorationer eller förändring av scenen, som måste utföras nattetid, drager en kostnad av flera hundra kronor.

Åttatimmarsdagen.

I detta sammanhang vilja dock sakkunniga icke underlåta att framhålla de stora svårigheter, införandet av 8-timmarsdagen medfört för ett praktiskt ordnande av det tekniska och sceniska arbetet inom teatern. En icke obetydlig ökning av antalet extra anställda har härigenom blivit nödvändig, varjämte svårigheter uppstått att rationellt utnyttja den fasta personalen.

Reglementets bestämmelser hava ej iakttagits.

Till slut få sakkunniga framhålla, att, enligt vad sakkunniga haft tillfälle iakttaga vid granskning av styrelsens protokoll för de senare åren, bestämmelserna i det för teatern gälande reglementet i åtskilliga hänseenden icke blivit följda. Särskilt hava sakkunniga fäst sig vid att spelplan (§ 6) och fast utgiftsstat (§ 5) saknats. Stora svårigheter hava härigenom uppstått att vinna erforderlig överblick över de förhållanden, vilka varit ägnade att öva inflytande på teaterns ekonomi, och att med någorlunda visshet verkställa beräkningar rörande teaterns ekonomiska resurser. Härtill kommer att den, som närmast svarat för Kungl. teaterns ledning, obunden av fastställda budgetbelopp känt sig äga en större ekonomisk frihet än rätteligen bort vara fallet och därigenom frestats till utgifter, som knappast eljest kunnat komma i fråga. Denna utveckling har enligt sakkunnigas mening befrämjats genom den lätthet, med vilken vederbörande efter en enkel anmälan om storleken av den uppkomna bristen fått densamma ersatt av allmänna medel.

---

# III. Sakkunnigas förslag.

Kungl. teatern och det allmänna.

Då sakkunniga nu gå att föreslå vissa åtgärder, vilka enligt deras mening äro ägnade att upphjälpa operans ekonomi, vilja sakkunniga ytterligare framhålla, att operan under alla förhållanden kommer att vara i behov av understöd från det allmännas sida med avsevärda belopp. En verksamhet av denna art, kan icke, om densamma skall hållas uppe på en hög konstnärlig nivå, grundas allenast på allmänhetens bidrag i form av biljettavgifter. Den erfarenhet, som vunnits icke blott vid vår egen operainstitution utan även vid så gott som samtliga utländska operor, bestyrker detta förhållande. Vad sakkunniga därför i första hand tagit sikte på är att teaterverksamheten måtte så ordnas, att behovet av bidrag från det allmänna utöver de ordinarie anslag och intäkter, vilka ställts till teaterns förfogande, må kunna hållas inom rimliga gränser samt avpassas efter det värde, man vill tillmäta det med operans verksamhet avsedda bildningsändamålet. Statens skyldighet att understödja Kungl. teatern vilja sakkunniga på det bestämdaste hävda. Såsom en nationell kulturinstitution har operan enligt sakkunnigas mening en uppgift, som väl kan jämföras med åtskilliga kulturella bildningsanstalter, till vilkas upprätthållande bidrag utgå direkt av statsmedel. Redan 1856—1858 års riksdag yttrade i skrivelse till Kungl. Maj:t rörande höjning av det ordinarie anslaget till operan, bland annat, att teatern med dess dåvarande syften och verksamhet vore en institution, vilken liksom varje annan åt litteratur, vetenskap och konst ägnad anstalt förtjänade att av staten vårdas och av statsmedel uppehållas.

## A. Arbetets organisation och planläggning.

Formen för teaterverksamhetens bedrivande.

Genom 1889 och 1898 års riksdagsbeslut ha noggranna direktiv lämnats för de former, under vilka operaverksamheten enligt riksdagens mening borde bedrivas. Enligt sakkunnigas åsikt ligger huvudvikten på huru operan skötes och mindre därpå, under vilka former detta sker. Att en förändring av operans ställning till det allmänna skulle vara ägnad att gynnsamt påverka operans ekonomi, är knappast troligt. Sakkunniga ha därför vid verkställandet av den anbefallda utredningen ansett sig böra utgå ifrån att operaverksamheten i fortsättningen liksom hittills bör bedrivas av ett enskilt bolag med understöd av det allmänna och under statlig kontroll.

Kungl. teaterns ledning.

Frågan om detta bolags ledning har vid olika tillfällen varit föremål för diskussion. Det har därvid framkastats, att en uppdelning av ledningen i en konstnärlig och en ekonomisk skulle vara ägnad att lyckligt påverka operans

ekonomi. Denna uppfattning kunna sakkunniga icke dela. Förutom det mindre tilltalande däri att nu, då all möjlig sparsamhet måste iakttagas, inrätta en ny högt avlönad chefsbefattning, skulle enligt sakkunnigas mening stora svårigheter uppstå att väl avväga dessa chefers inbördes ställning. Skola de verka med sidoordnad maktbefogenhet, kunna stora olägenheter tänkas uppkomma därigenom, att antingen den konstnärlige ledaren står helt främmande för de ekonomiska förutsättningarna för förverkligandet av hans strävanden, eller att den ekonomiske ledaren genom bristande förståelse för de konstnärliga kraven utövar ett hämmande inflytande å hela den konstnärliga verksamheten. Sakkunniga anse det därför lämpligast, att ledningen såsom hittills anförtros åt *en* chef i samråd med en styrelse, som bör vara så sammansatt, att den målmedvetet och energiskt kan tillvarataga alla med teaterns verksamhet förbundna intressen.

Operan och Dramatiska teatern.

Sammanslagning av operan och Dramatiska teatern har under 1800-talet vid olika tillfällen varit föremål för diskussion och under viss tidsperiod även praktiskt genomförts. Någon förbättring av de båda teatrarnas ekonomi ernåddes dock icke genom sammanslagningen. Sakkunniga finna den av 1898 års teaterkommitté i sådant hänseende verkställda utredningen övertygande och anse därför, att operan liksom hittills bör bibehållas som en självständig scen.

Däremot hava sakkunniga undersökt möjligheterna till samarbete mellan operan och Dramatiska teatern. På grund av de olikartade förhållanden, under vilka dessa båda teatrar arbeta, lär emellertid ett dylikt samarbete icke vara möjligt annat än på vissa enstaka punkter. Sålunda synas operans verkstäder äga möjlighet att i viss utsträckning stå Dramatiska teatern till tjänst, varigenom en besparing av arbetskraft bleve möjlig. För vissa enstaka fall torde en utlåning teatrarna emellan av dekorationer och dräkter vara tänkbar. Ävenledes synes ett samarbete vara möjligt vid framförandet på endera scenen av större skådespel. På grund av svårigheterna för Dramatiska teatern att fastställa spelplan på längre sikt kunna några närmare riktlinjer för en dylik samverkan knappast uppdragas. Sakkunniga anse sig därför endast böra framhålla, att båda teatrarnas inventarier äro statsegendom, som i den mån sådant är möjligt bör kunna komma till användning på vilken som helst av de båda scenerna, som kan vara i behov därav, ävensom uttala vikten av att i de fall, då samarbete är möjligt och kan tänkas medföra en minskning av utgifterna vid endera teatern, de båda teatrarnas ledning hava sin uppmärksamhet riktad på dessa förhållanden.

Operan och Konsertföreningen.

Under de senare åren har varken opera- eller konsertverksamheten inom huvudstaden kunnat upprätthållas i sin hittillsvarande omfattning utan alltjämt ökade bidrag av allmänna medel, särskilt lotterimedel. Sakkunniga hava under sitt arbete icke kunnat undgå att uppmärksamma utvecklingen härutinnan, en utveckling, som kännetecknat verksamheten inom Konsertföreningen i lika hög grad som vid Kungl. teatern. Sakkunniga ha därför ansett sig böra närmare undersöka, huruvida ej den till sammanlagt omkring 700,000 kronor uppgående kostnaden för Kungl. teaterns och Konsertföreningens orkestrar skulle

med hänsyn till rådande ekonomiska förhållanden kunna nedbringas. En utredning av frågan gav vid handen, att under förutsättning av en inskränkning av antalet operaföreställningar till 4 eller 5 i veckan, möjlighet förefunnes för teaterns orkester att övertaga Konsertföreningens verksamhet, om än i något begränsad utsträckning. I anledning härav gjorde sakkunniga framställning i ämnet hos Konsertföreningens styrelse. Det torde knappast behöva framhållas, att härvid huvudsakligen de ekonomiska synpunkterna varit bestämmande, och att sakkunniga blott med beklagande ansett sig böra föreslå en åtgärd, vilken, även om den innebar avsevärd begränsning av kostnaderna för konsertverksamheten, likväl i viss mån kunde tänkas medföra en förlust för musiklivet. Av skäl, dem sakkunniga vid frågans behandling dryftat men icke funnit tillräckligt starkt vägande, ställde sig Konsertföreningens styrelse helt avvisande till sakkunnigas uppslag, som med anledning härav icke kunnat fullföljas.

---

På grund av det ovan sagda måste de åtgärder i besparingssyfte, vilka sakkunniga gå att föreslå, inskränka sig till förhållandena inom operainstitutionens nuvarande organisatoriska ram.

Sakkunnigas förslag avse i första hand att söka avhjälpa de missförhållanden, vilka enligt sakkunnigas mening utgjort de huvudsakliga orsakerna till det dåliga ekonomiska resultatet av Kungl. teaterns verksamhet under de senare åren. I andra hand hava sakkunniga sökt att, i den mån sådant är möjligt, skapa garantier för att de uppoffringar, som från det allmännas sida göras för operaverksamhetens upprätthållande, må bliva fruktbärande på ett sätt, som är förenligt med operans uppgift såsom en kulturell bildningsfaktor.

Den konstnärliga verksamheten.

Redan av den kritik, som av sakkunniga riktats mot operans konstnärliga ledning under senare tid, torde framgå, att sakkunniga fästa största vikt vid att en omläggning och uppryckning åstadkommes av det musikaliskt konstnärliga arbetet. Att sakkunniga härmed icke avse att underkänna betydelsen av de stämningsmoment, som kunna tillföras operakonsten genom stilenliga och smakfulla dekorationer och dräkter, framgår av vad sakkunniga tidigare härutinnan anfört. Men den yttre utstyrseln får icke vara huvudsaken eller bliva självändamål. Den måste vara uttryck för verkets anda och samstämma med musiken. I den mån sådant kan ske för rimliga kostnader, bör alltså den dekorativa sidan av operakonsten tillbörligen beaktas. Inom denna dekorativa ram måste musiken åter intaga rangplatsen såsom det bärande och det centrala inom operakonsten. Det synes också sakkunniga, som om alltför liten vikt varit lagd på den rent dramatiska framställningen. Det är dock endast i samverkan mellan musiken och den dramatiska framställningen en operainstitution kan nå medryckande resultat. Teaterledningen måste genom att erbjuda god konst söka vinna tillbaka den gamla kultiverade operapubliken samt genom klok upplysningsverksamhet vidga kretsen av operans vänner. Det torde icke kunna förnekas, att publikens intresse för operakonst intimt sammanhänger med kvalifikationerna hos de bärande vokala krafterna inom operan. Det är därför enligt sakkunnigas mening av synnerlig vikt, att operaledningen förstår att vid teatern

binda goda sångartister, vilka utöva dragningskraft på politiken, och att över huvud största avseende fästes vid den konstnärliga utbildningen.

Operaskolan.

Vad särskilt rekryteringen av operans solistpersonal beträffar, har operan härutinnan tidigare haft ett synnerligen värdefullt stöd i den vid Kungl. Musikkonservatorium förlagda s. k. operaskolan. I denna skola, till vilken Kungl. teatern sedan 1899 lämnat ett visst årligt bidrag, erhöllo eleverna undervisning i sång jämte de ämnen, som vid konservatoriet höra till sång såsom huvudämne, nämligen elementarsång, harmonilära, pianospelning, musikens historia och estetik, deklamation, tyska, franska och italienska språken, talteknik, rytmik och körsång. Flertalet av operans förnämsta artister under de senare decennierna ha i denna skola erhållit sin grundläggande utbildning.

Det mellan akademien och teaterns styrelse gällande kontraktet uppsades emellertid år 1913, varefter Kungl. teatern upprättade en egen operaskola. Undervisningen vid denna skola har dock ej kunnat upprätthållas i avsedd omfattning utan måst inskränkas till musikalisk rollinstudering, scenisk framställning och rolläsning. Någon sångundervisning har icke meddelats i operaskolan. Denna ämnesbegränsning måste givetvis medföra en minskad musikalisk utbildning för det kall, vartill skolans elever skola förberedas. Värdet av en allsidig musikalisk-dramatisk utbildningsanstalt torde till fullo inses, om man jämför de krafter, vilka från operaskolan tillförts Kungl. teatern under den tid, operaskolan varit ansluten till konservatoriet, med dem, vilka erhållit sin utbildning i den av operan upprätthållna skolan. Med bekymmer måste man betrakta den fara för svensk operakonst, som ligger i saknaden av unga sångförmågor med grundlig musikalisk utbildning, vilken brist i längden ej kan ersättas genom anlitande av utländska operagäster.

Sakkunniga hava uppmärksammat detta förhållande och funnit, att ett återupprättande av en möjligen till Kungl. teatern förlagd men med konservatoriet samverkande operaskola skulle vara ägnad att undanröja berörda olägenheter. Utformandet av de närmare detaljerna för ett dylikt samarbete mellan teaterledningen och konservatoriet torde emellertid böra överlämnas till Kungl. Musikaliska Akademien och Kungl. teaterns styrelse. En blivande överenskommelse mellan dessa rörande operaskolan torde därjämte böra underställas Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse.

---

Beträffande Kungl. teaterns konstnärliga verksamhet giva såväl erfarenheten som verkställda undersökningar och utredningar kommitterade anledning att framställa vissa förslag, vilkas genomförande synes böra giva ett gott resultat.

Inskränkning av antalet föreställningar.

Att i en stad med Stockholms folkmängd uppehålla en operaverksamhet, omfattande över 250 ofta fåtaligt besökta föreställningar om året, är ett slöseri, som ingen annan jämförlig stad torde anse sig ha råd till. En begränsning av antalet föreställningar till fyra eller fem i veckan synes av flera skäl välbetänkt. Allmänhetens behov av operakonst torde härmed bliva tillgodosett, och en talrikare anslutning bör kunna påräknas för ett sålunda minskat antal före-

ställningar. En dylik inskränkning skulle även möjliggöra grundligare förberedelse av varje enskild föreställning och bereda ökad tid för nyheters instudering. Att scenen på eftermiddagar och kvällar oftare stode till förfogande för dekorationsuppställningar och belysningsavprovningar innebär även en ekonomisk besparing, enär därmed undvikas de dryga kostnader, som nattarbete å scenen efter föreställnings slut medför.

Begränsning och uppdelning av repertoaren.

I samband med en minskning av föreställningarnas antal torde också en viss begränsning av repertoaren vara välbetänkt. Även med strängaste arbete är det vanskligt att med bibehållande av hög konstnärlig nivå samtidigt uppehålla en repertoar omfattande omkring 40 operor och 7 baletter, vilket under de senaste tio åren utgjort medeltalet för säsong. En reducering av antalet föreställningar skulle därjämte underlätta repertoarens planläggande enligt såväl konstnärliga som praktiska grunder.

Kungl. teaterns repertoar måste uppställas dels med hänsyn till vissa standardverk inom såväl den äldre som nyare operalitteraturen, vilka anses böra ingå i varje operateaters fasta repertoar, dels med beaktande av den nutida operaproduktionen och dels slutligen med iakttagande av de förpliktelser, teatern äger mot den inhemska alstringen. Visserligen påverkas den fasta repertoaren i skilda länder av olika smak- och konstideal, men vissa operor torde dock överallt vara gemensamma. Till dessa höra bl. a. Glucks »Orfeus och Eurydike», Mozarts »Figaros bröllop», »Don Juan» och »Trollflöjten», Beethovens »Fidelio», Webers »Friskytten», Rossinis »Barberaren i Sevilla», Bizets »Carmen», vissa operor av Verdi samt Wagners verk. Antalet av de operor, som anses tillhöra den fasta repertoaren, är emellertid alltför stort för att samtliga ständigt kunna hållas beredda till uppförande. Spelplanen bör därför ordnas så, att för varje säsong ett urval operor ur denna fasta repertoar uppföres, därvid skilda tider och stilar böra vara företrädda. Efter ett visst antal spelår kan repertoaren sålunda vara möjligast fullständigt genomgången för att åter med lämpliga ändringar upprepas. Vid sidan av den fasta repertoarens standardverk samt den utländska samtida och den inhemska alstringen bör rum beredas dels för konstnärligt högtstående verk, vilkas egenart gör dem till mera sällsynta gäster å spelplanen, men vilka dock ibland måste uppföras utan hänsyn till den större eller mindre lockelse de utöva, dels ock för anspråkslösare men dock värdefulla operor, vilka antingen redan åtnjuta allmänhetens bevågenhet eller äro ägnade att tillvinna sig den. Det synes även lämpligt att någon gång anordna serier av vissa framstående tonsättares verk, exempelvis Mozarts, Verdis och Wagners, för att därmed giva en samlad bild av deras alstring.

Konsertverksamhet.

Beträffande den konsertverksamhet, som hittills utövats av operans orkester, torde denna verksamhet med hänsyn till det rika material av solister, kör och orkester, varöver operan förfogar, böra utvidgas till att även omfatta körlitteraturen, vilken på grund av ekonomiska skäl blott i mindre omfattning kan odlas av huvudstadens körsällskap.

## B. Personal- och lönefrågor.

Bland de orsaker, vilka under de senare åren varit ägnade att ogynnsamt påverka operans ekonomi, hava sakkunniga förut framhållit en viss om ock till synes mindre betydande ökning av operans personal samt framför allt lönernas starka stegring.

Av operans personal utgöra solister, orkester, balett och kör något mer än tre fjärdedelar. Det är då tydligt, att särskilt dessa personalgruppers storlek och avlöningsförhållanden skola spela en synnerligen viktig roll vid avvägandet av kostnaderna för operans verksamhet.

Sakkunniga vilja här förutskicka, att de vid avgivandet av förslag rörande personalen och dess löneförhållanden lämnat åsido frågan om vilka av nu anställda personer, som lämpligen böra tillhöra de olika personalstaterna. Sakkunniga endast angiva, huru dessa frågor enligt sakkunnigas mening i stort sett böra ordnas, och torde det sedan få ankomma på teaterns styrelse att med hänsyn till föreliggande omständigheter praktiskt omsätta sakkunnigas förslag.

### Solistpersonalen.

Vad solistpersonalens storlek beträffar vilja sakkunniga till en början framhålla, att det torde vara omöjligt att på förhand fastställa hur denna personal bör vara i detalj sammansatt eller bestämt angiva antalet solister. Visserligen skulle ett minimum kunna fastställas såsom under alla förhållanden nödvändigt för operaverksamhetens upprätthållande. Härvid måste dock hänsyn tagas till att vederbörlig reserv finnes till hands vid sjukdom eller indisposition. Antalet solister kan vidare direkt påverkas av valet av repertoar. För upptagandet å repertoaren av visst verk kan det nämligen bliva nödvändigt att vid teatern engagera en solist med vissa bestämda kvalifikationer. Vidare kan möjligheten att vid operan fästa en framstående och av publiken uppskattad konstnärlig förmåga göra det önskvärt, att en utökning av personalen sker, även om antalet solister härigenom skulle komma att överskrida det strängt nödvändiga. Slutligen vilja sakkunniga understryka, att teatern genom att vid sig knyta en person, som utbildat sig för sångartistens yrke, i viss mån ikläder sig en förpliktelse gentemot denne. En operaartist torde nämligen, därest hans anställning vid teatern skulle komma att upphöra, ofta hava svårt att finna ett nytt verksamhetsfält. Särskilt gäller detta äldre artister, vilka efter att måhända med framgång hava tjänat teatern se sin konstnärliga förmåga minskad. Det är därför enligt sakkunnigas mening av största vikt, att vid teatern icke fast anställas andra än sådana, vilka efter vederbörliga prov enligt reglementets bestämmelser ingiva välgrundade förhoppningar om att teatern genom deras engagerande verkligen tillföres en lovande förmåga.

På grund av ovan påpekade omständigheter måste vid personalfrågans bedömande vissa hänsyn tagas, vilka inskränka ledningens möjlighet att alltid rätta solistpersonalens storlek efter vad som oundgängligen erfordras och att vidtaga snabbare förändringar beträffande denna personal.

Å andra sidan vilja sakkunniga såsom sin bestämda uppfattning framhålla, att den ökning av artistpersonalen, som inträffat sedan spelåret 1898—1899, icke motsvaras av något teaterns behov av ökad arbetskraft inom soliststaten eller föranletts av några sådana särskilda förhållanden, som enligt vad ovan sagts skulle kunnat motivera en dylik ökning. Detta bestyrkes än ytterligare vid en granskning av det sätt, på vilket solisterna under exempelvis spelåret 1922—1923 utnyttjats. En sådan granskning giver nämligen vid handen, att solistpersonalen icke tagits i anspråk i en utsträckning, som kan anses motsvara de krav, som kunna och böra uppställas på sångartisterna. Sålunda uppgår medeltalet uppträdanden under nämnda spelår för de manliga solisterna till 77 och för de kvinnliga till allenast 67. De manliga solisterna hava således i medeltal uppträtt icke fullt två gånger i veckan och de kvinnliga ännu mindre. Detta tyder på att solistpersonalen för närvarande är för stor och kan minskas. Vikten härav kommer att bliva än mer framträdande, om, på sätt sakkunniga föreslagit, antalet operaföreställningar inskränkes till fyra i veckan.

Sakkunniga få därför föreslå, att i den mån sådant med hänsyn till förut anförda omständigheter skäligen kan genomföras, solistpersonalens storlek nedsättes och avpassas i så nära anslutning som möjligt till det föreliggande personalbehovet.

Vad solisternas löner beträffar, är det givetvis omöjligt att angiva någon enhetlig grund för beräknandet av lönernas lämpliga storlek. Denna bliver nämligen helt beroende av de olika artisternas kvalifikationer. Beträffande de mest framstående bland solisterna tillkommer dessutom nödvändigheten att kunna erbjuda sådana löneförmåner, att dessa artister icke enbart på grund av lönernas otillräcklighet föredraga att söka sig anställning annorstädes. Kostnaderna för solisternas avlöning uppgingo spelåret 1914—1915 till omkring 165,000 kronor och spelåret 1922—1923 till omkring 332,000 kronor. För innevarande spelår beräknas solisternas löner uppgå till sammanlagt omkring 320,000 kronar, av vilka dock endast 304,000 kronor upptagas å lönestaten, och resten, 16,000 kronor, utgörande avlöning till stipendiater, utgår av Björnska fondens avkastning. Lönerna hava från och med spelåret 1923—1924 på de flesta händer underkastats icke obetydliga reduktioner. Sakkunniga hava närmare granskat de till solistpersonalen nu utgående lönerna och därvid i stort sett funnit dessa skäliga och lämpligt avvägda.

Däremot anse sakkunniga, att en omläggning av avlöningsformen i vissa fall skulle kunna tänkas medföra en fördel för teatern, såväl ekonomiskt som konstnärligt. För framförandet av några operor måste vid teatern finnas knutna artister med vissa speciella förutsättningar. Anställandet av sådana specialartister ställer sig ofta dyrbart för teatern, vartill kommer att dylika solister ofta själva önska en friare ställning, som för dem möjliggör tillfälliga gästuppträdanden å utländska scener. Vid anställande av artister av nu antytt slag bör därför enligt sakkunnigas mening tagas under övervägande, huruvida icke avlöningens utgående i form av tjänstgöringspenningar, eventuellt garanterade för ett visst minimiantal föreställningar, skulle vara för Kungl. teatern ekonomiskt förmånligare än anställning med fast lön. För de solister vidare, vilka i

övervägande mindre roller ofta användas i den stående repertoaren, är det givetvis av mindre betydelse, om avlöningen utgår i form av fast lön eller tjänstgöringspenningar. För de artister däremot, vilka kunna tänkas komma till användning i huvudroller, äro tjänstgöringspenningarna ägnade att utgöra en sporre till ökat arbete. Genom att väl inlära och inöva större partier erhålla dessa en möjlighet att komma till ökad användning och därigenom bereda sig större inkomst. Sakkunniga hålla före, att därest avlöningen till dylika artister delvis utginge i form av tjänstgöringspenningar, detta skulle verka stimulerande på arbetet inom teatern.

En överslagsberäkning rörande kostnaderna för solisternas löner giver vid handen, att dessa böra kunna begränsas till sammanlagt 275,000 kronor, stipendiaternas avlöning däri inbegripen.

### Orkestern.

Av teaterns olika personalgrupper är orkestern måhända den mest stabila. Medan solisterna kunna växla, utgör orkestern den fasta stommen i operaarbetet, vilken i allmänhet är underkastad endast obetydliga växlingar. Denna högre grad av kontinuitet, som är utmärkande för denna personal, har i samband med önskemålet att bereda densamma en fastare och tryggare ställning givit anledning till upprepade framställningar från orkestermedlemmarnas sida om vinnande av statsanställning.

En statsanställning av orkesterpersonalen skulle uppenbarligen innebära, att orkesterns medlemmar tillsattes av något statens organ, att lönerna bestämdes av Konung och riksdag och utginge av allmänna medel samt att staten övertoge ansvaret för deras pensionering. Förutom det ur formell synpunkt oformliga däri, att en del befattningshavare vid Kungl. teaterns aktiebolag i fråga om anställning och lönevillkor skulle göras oberoende av den institution, vid vilken de ha att verka, torde riksdagens år 1889 och 1898 gjorda principuttalanden rörande operans ställning till det allmänna lägga bestämda hinder i vägen för ett bifall till dessa framställningar. Att riksdagen nu skulle vara sinnad att frångå den ståndpunkt, riksdagen intagit med anledning av de erfarenheter, som under 1800-talet vunnits rörande operans verksamhet, torde knappast vara att antaga. Ur de synpunkter, sakkunniga ha att beakta vid sin utredning rörande operans ekonomi och konstnärliga verksamhet, synes ej heller en sådan förändring av orkesterns ställning påkallad eller önskvärd. Att en minskning av teaterns utgifter härigenom skulle kunna ernås, är knappast troligt. Snarare synas de gjorda framställningarna åsyfta att med staten som arbetsgivare tillförsäkra orkesterpersonalen löner, som Kungl. teaterns aktiebolag knappast kan gå med på att betala. Icke heller ur konstnärlig synpunkt torde något vara att vinna genom en dylik förändring. Tvärtom kan befaras, att den oavsättlighet, som medföljer statstjänsten, i vissa fall vore ägnad att slappa det konstnärliga intresset hos orkesterns medlemmar. Att de nuvarande anställningsförhållandena skulle innebära en otillbörlig risk för dessa att förlora sin anställning och därmed i vissa fall inbetalade pensionsavgifter, kan

icke rättvisligen påstås och motsäges av erfarenheten. Tvärtom torde, såsom ovan påpekats, orkestern vara den personalgrupp inom Kungl. teatern, som företer de minsta växlingarna, och då någon avgått, har det nästan alltid varit frivilligt. De inskränkningar, vilka sakkunniga i det följande föreslå, torde, såsom förorsakade av extra ordinära omständigheter, icke böra åberopas såsom bevis mot nyssnämnda påstående rörande orkesterns ställning under normala förhållanden. Bestämt vilja sakkunniga hävda nödvändigheten av att teaterledningen äger frihet vid anställandet av en för det konstnärliga arbetet inom operan så betydelsefull personalgrupp, som det här är fråga om.

I detta sammanhang kunna sakkunniga icke underlåta att påpeka faran av en viss monopolistisk böjelse, som under de senare åren framträtt inom orkestern. Sitt ursprung ha dessa strävanden i orkestermedlemmarnas naturliga önskan att förbättra sina tidigare måhända knappt tillmätta löner. Härom är intet att säga. I den mån strävandena gå ut på att binda teaterledningens handlingsfrihet, är man emellertid enligt sakkunnigas mening inne på vägar, som kunna komma att menligt inverka på orkesterns konstnärliga nivå. De individuella konstnärliga kvalifikationerna hos orkesterns särskilda medlemmar måste vara den grund, på vilken det konstnärliga arbetet bygges. Yrkes- och kårintressen måste härvid stå tillbaka.

Kostnaderna för kapellmästare och orkester uppgingo spelåret 1914—1915 till 188,000 kronor mot 580,000 kronor spelåret 1922—1923. Den synnerligen starka stegringen av dessa kostnader gör det enligt sakkunnigas mening oundgängligen nödvändigt att noga undersöka möjligheterna till besparingar inom denna personalgrupp.

En undersökning rörande det antal orkestermedlemmar, som under spelåret 1922—1923 medverkat vid olika föreställningar eller repetitioner, giver vid handen, att flertalet operor uppföras med en orkester av allenast 40—60 man. Antalet medverkande orkestermedlemmar vid olika operor framgår närmare av följande tablå:

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Tannhäuser | högst 69 | man | Carmen | högst 54 | man |
| Barberaren i Sevilla | » 37 | » | På Sicilien, Pajazzo | » 54 | » |
| Madame Butterfly | » 52 | » | Trubaduren | » 51 | » |
| Faust | » 47 | » | Fra Diavolo | » 47 | » |
| Simson och Delila | » 54 | » | Konung för en dag | » 43 | » |
| Lohengrin | » 72 | » | Mefistofeles | » 60 | » |
| Bohème | » 55 | » | Parsifal | » 72 | » |
| Rigoletto | » 47 | » | Trollflöjten | » 41 | » |
| Orfeus i underjorden | » 48 | » | Traviata | » 53 | » |
| Figaros bröllop | » 36 | » | Mignon | » 48 | » |
| Tosca | » 58 | » | Fidelio | » 58 | » |
| Aida | » 55 | » | Lakmé | » 49 | » |
| Macbeth | » 53 | » | Ragnarök | » 73 | » |
| Leonora | » 46 | » | Rhenguldet | » 73 | » |
| Rosenkavaljeren | » 72 | » | Sigfrid | » 73 | » |
| Romeo och Julia | » 47 | » | Valkyrian | » 73 | » |

Orkesterns storlek vid olika föreställningar är givetvis i viss mån beroende av de operor, som uppföras. Sålunda äro exempelvis de Wagnerska och efter-

wagnerska verken i allmänhet avsedda för en orkester om några och sjuttio man, medan de äldre operorna i regel ställa betydligt mindre krav på orkesterns numerär. I den mån, orkestern icke tages i anspråk för höjande av den musikaliska effekten vid uppförandet av detta sistnämnda slag av operor, kan den därför sägas vara anställd för framförandet av vissa enstaka verk. Detta förhållande framträder än tydligare, om man närmare granskar omfattningen av det arbete, som under exempelvis föregående spelår presterats av operans orkester. I detta hänseende få sakkunniga hänvisa till bifogade utredning rörande orkesterpersonalens genomsnittliga dagliga tjänstgöring (Bil. 1).

Av denna utredning framgår, att tjänstgöringstiden för hela spelåret 1922—1923 i medeltal utgjort 2 timmar 49 minuter för dag. Den erhållna siffran innebär visserligen icke, att den dagliga arbetstiden varit bestämd till denna tid. Vissa dagar har arbetstiden kunnat vara betydligt längre, medan andra dagar varit helt fria. Vidare är det tydligt, att arbetstiden icke fördelas jämnt på orkesterns olika medlemmar, i det somliga äro lediga oftare än andra, beroende på hur de olika instrumenten äro företrädda i de verk, som framföras. Arbetstiden är slutligen i hög grad beroende av repertoaren. Sålunda torde framförandet av nya operor eller verk, som icke givits på länge, medföra en ökning av orkesterns arbetsbörda. Den växling i den dagliga tjänstgöringen, som framgår av utredningen, får härigenom sin förklaring.

Trots de faktorer, vilka kunna tänkas i den ena eller andra riktningen påverka de erhållna siffrorna, framstår det dock tydligt, att orkestern icke för närvarande kan sägas vara effektivt utnyttjad.

Ur konstnärlig synpunkt är det givetvis en fördel, att operan vid framförandet av olika musikverk har en stor orkester till sitt förfogande. Utlandets stora operascener ha också med sina större ekonomiska resurser i regel betydligt större orkestrar än vad Stockholmsoperan kunnat bestå sig. Medan det alltså rent konstnärligt sett kan vara av värde, att Kungl. teaterns orkester har så stor numerär som möjligt — om storleken icke huvudsakligen avser att bereda orkesterns medlemmar extra ledighet — måste under nu rådande förhållanden de ekonomiska synpunkterna bliva avgörande vid bestämmandet av orkesterns storlek.

De stora underskott, med vilka Kungl. teatern under de senare åren arbetat, göra det oundgängligen nödvändigt, att besparingar göras på alla de områden, där sådant är möjligt, utan att den konstnärliga nivån sänkes. Sakkunniga kunna därför icke under nu rådande ekonomiska förhållanden, hur önskvärt det än ur andra synpunkter skulle kunna vara, förorda, att orkestern bibehålles obeskuren för att eventuellt genom bättre utnyttjande av densamma uppnå ett högre konstnärligt resultat. För att kunna tillgodose berättigade löneanspråk från operapersonalens sida, utan att alltför stora krav härigenom skola behöva ställas på det allmänna, måste enligt sakkunnigas uppfattning en minskning av personalstaterna ske.

Vid undersökning av möjligheterna till dylika inskränkningar inom orkestern hava sakkunniga letts av den uppfattningen, att orkesterns av alla erkända höga konstnärliga halt såvitt möjligt icke får äventyras. Det sätt, på vilket orkestern

hittills blivit använd, och omfattningen av orkestermedlemmarnas dagliga arbete anvisa emellertid enligt sakkunnigas mening den väg, på vilken en nedsättning av orkesterns numerär skulle kunna ske, utan att den konstnärliga nivån härigenom skulle behöva sänkas.

Operans orkester, vilken för närvarande omfattar 75 man, utgjorde spelåret 1898—1899 67 man. Den inträffade ökningen torde hava motiverats med önskan att förstärka orkesterns stråkstyrka. Ser man emellertid till det antal orkestermedlemmar, som i regel medverkar vid föreställningarna, framgår därav, att en sänkning av orkesterns numerär till 60 man icke skulle beröra orkesterns storlek vid flertalet operaföreställningar, därest de förefintliga arbetskrafterna effektivt utnyttjades. Med hänsyn till den av sakkunniga föreslagna inskränkningen av föreställningarnas antal skulle för övrigt den sålunda förminskade orkesterns faktiska arbete endast obetydligt ökas. Emellertid återstår med en sådan anordning ett antal operor, vilka icke skulle kunna uppföras på ett värdigt sätt utan anlitande av extra arbetskraft. Hit höra Wagners samtliga verk samt några moderna operor, vilka införlivats med teaterns repertoar. Enligt sakkunnigas beräkningar skulle dessa operor komma att under spelåret upptaga omkring 25 föreställningar, för vilka sålunda enligt sakkunnigas mening extra personal bör anlitas. För detta ändamål torde personliga avtal med enskilda musiker uppgöras eller överenskommelse träffas med exempelvis Konsertföreningen. De extra kostnader, som härigenom uppstå, äro givetvis svåra att på förhand fastställa men torde enligt sakkunnigas beräkning icke behöva överstiga 15,000 kronor.

Genom den ifrågasatta minskningen av orkestern skulle enligt sakkunnigas beräkning åstadkommas en besparing för teatern å omkring 80,000 kronor.

Mot en dylik anordning kan invändas, att den extra personalen genom att icke stå i daglig kontakt med operaarbetet skulle komma att utgöra ett mer eller mindre heterogent element i orkestern. Emellertid anse sakkunniga, att denna olägenhet genom ett något ökat repetitionsarbete till dessa speciella föreställningar skall under en framstående och insiktsfull ledning kunna i allt väsentligt undanröjas.

Sakkunniga föreslå därför, att operans orkester minskas till 60 man, samt att för uppförande av sådana operor, vilka kräva större orkester, extra personal anlitas i erforderlig utsträckning.

Beträffande Kungl. teaterns orkester påpekade sakkunniga i sin föreberedande berättelse den synnerligen stora ökning, medlemmarnas avlöningar undergått sedan spelåret 1914—15. Under det att sålunda genomsnittslönen sistnämnda spelår uppgick till allenast omkring 2,500 kronor, hade den 1922—23 stigit till inemot 7,000 kronor. Detta innebar enligt sakkunnigas mening en betydande överkompensation, även om man tog hänsyn till att förstnämnda löner med säkerhet icke utgjorde skälig ersättning för det konstnärliga arbete, som ålåg eller borde åligga medlemmarna av orkesterstaten. Sakkunniga föreslogo därför, att till grund för beräkningen av utgifterna för orkesterstaten skulle läggas en medellön av omkring 5,000 kronor.

Givetvis är en uppskattning av denna art särdeles vansklig. Själva under-

laget, i huru hög grad underbetalning kan anses hava förelegat, kan icke med någon grad av säkerhet bedömas. I stort sett måste emellertid sakkunniga vidhålla sin mening, att orkesterstatens nuvarande avlöningsförmåner innefatta betydligt mera än vederbörlig ersättning för penningvärdets fall.

Att så blivit fallet får till största delen tillskrivas förhållanden, som inträdde under världskriget och som alltjämt bestå, ehuru tecken till en återgång till mera normala förhållanden icke saknas. Den ökade efterfrågan på musiker i allmänhet, som redan var en följd av biografernas utbredning och oerhörda framgång, stegrades ytterligare under högkonjunkturens blomstrande nöjesliv i den allmänna dansens tecken. Då samtidigt av olika anledningar utländska musiker, som förut i stor utsträckning fyllt behovet, icke längre eller endast med svårighet kunde erhållas, och tillgången på musiker över huvud således minskades, var den naturliga följden, att lönerna hastigt stego. Grundad på den kända lagen om prisbildningens beroende av förhållandet mellan tillgång och efterfrågan, var det lika naturligt, att ökningen av lönerna skulle visa sig vara icke endast skenbar utan verklig och följaktligen väsentligt överstiga sedvanliga dyrtidstillägg.

En svårartad ekonomisk kris tvingar nu till sparsamhet. Visserligen synas de stora förlustelseställena allt fortfarande icke sky några kostnader i sin inbördes tävlan om en glesnande kundkrets, och dansyran fortsätter, skenbart oberörd av tidsförhållandena. Men ett bakslag måste komma och därmed också en väsentlig förskjutning i musikernas möjligheter och ställning.

Det måste då beklagas, att musikerna, ehuru utövande konstnärer, icke kunnat motstå frestelsen att, efter mönster hämtade från andra och helt olikartade arbetsområden, giva sin sammanslutning en form där, på bekostnad av det personliga och konstnärliga, det rent hantverksmässiga tillmätes en övervägande betydelse, och att för denna sammanslutning göra anspråk på en verklig monopolställning, när förutsättningarna för en sådan, i den mån man har trott dem föreligga, när som helst kunna bortfalla.

Kungl. teaterns orkester har icke kunnat förbliva oberörd av nu skildrade förhållanden, och lönerna hava följt den allmänna stegringen. I vilken mån en sänkning kan eller bör vidtagas blir likaledes beroende på förhållandenas utveckling. Kungl. teatern måste på orkesterstatens medlemmar ställa de allra största krav i fråga om personlig skicklighet och konstnärlig begåvning. Där icke missförstådda yrkesintressen obehörigen hindra operaledningen att tillgodose dessa krav, måste teatern vara beredd att betala den högre lön, som motsvarar högre anspråk. Ett vidhållande av hantverkssynpunkten, »tariffspelningen», måste däremot ovillkorligen leda till en mycket stram lönepolitik, som utan hänsyn utnyttjar tillfällets möjligheter. För att icke tala om sannolikheten av att under sådana förhållanden det skulle befinnas orimligt att söka med allmänna medel upprätthålla en operaverksamhet, som *måste* stödja sig på en konstnärligt högtstående orkester.

Då den sänkning av orkesterns numerär till 60 man, som sakkunniga föreslagit, kan förutses i någon mån öka den enskildes arbete och dessutom medgiver en utgallring av de konstnärligt svagaste elementen, så att den återstående

orkestern kan tänkas motsvara mycket högt ställda anspråk, vilja sakkunniga föreslå, att för nästkommande spelår endast en obetydlig jämkning göres i nu utgående löner. Längre fram och så snart ett förändrat pensionsreglemente medgiver tillbörlig frihet i detta avseende, torde en rationell omplacering i stämmorna böra vidtagas, så att inom varje stämma de första platserna alltid anförtros de skickligaste musikerna. Ledighet på dessa platser bör icke fyllas som hittills i tur efter tjänsteålder, utan besättas efter genom prov ådagalagd större skicklighet. Lönen torde med nuvarande penningevärde kunna sättas till minst 5,000 kronor och högst 7,000 kronor för år räknat, med ett extra arvode av 500 kronor till den ledande inom varje stämma. Minimilön, som i regel skulle tillämpas vid första anställande, skulle enligt styrelsens beprövande så småningom, efter visad skicklighet och nit, tjänsteålder och ålder kunna ökas så att efter minst 15 års tjänstgöring maximilön kunde uppnås. Däremot borde enligt sakkunnigas mening inga fasta ålderstillägg förekomma, då det personliga intresset att göra sig förtjänt av en löneökning därmed bortfaller, och sådana tillägg dessutom äro ägnade att ingiva en föreställning beträffande anställningens natur, som strider mot bestämmelserna i Kungl. teaterns reglemente. I detta stadgas nämligen, att var och en, som vinner anställning vid Kungl. teatern, skall fästas genom kontrakt för i regel ett år i sänder. En utfästelse om ålderstillägg efter ett visst antal tjänstår tolkas lätt som ett löfte om anställning minst lika lång tid, vilket givetvis är oförenligt med reglementets såväl ordalydelse som anda, vilka inskärpa, att kraven i konstnärligt avseende på en verksamhet av detta slag *förutsätta* och *fordra*, att ledningen förbehålles en mycket stor handlingsfrihet.

Bestämmelserna i reglementet för Kungl. teatern rörande anställning och avskedande torde likaledes och lika välgrundat utgöra ett bestämt hinder för träffande av kollektiva avtal med de särskilda konstnärliga personalgrupperna. Det skulle enligt sakkunnigas mening hava besparat båda parterna ej ringa svårighet och obehag, om detta sakförhållande i tid uppmärksammats. Utfästelser, som utan styrelsens vetskap träffats med orkestern år 1920, och vilka både till form och innehåll stå i direkt strid såväl mot Kungl. teaterns reglemente som de intressen, det i första hand åligger operaledningen att bevaka, hade då aldrig behövt göras och många allvarliga, ännu bestående missförstånd hade kunnat undvikas.

### Kören.

Vid avgivande av sin förberedande rapport rörande operans ekonomi föreslogo sakkunniga, att kostnaderna för kören måtte nedbringas från dåvarande 251,500 kronor spelåret 1922—1923 till omkring 160,000 kronor. Sakkunniga räknade därvid med, att de löner, vilka under nämnda spelår utgingo till körens medlemmar, voro alltför höga och borde avsevärt reduceras. Till innevarande spelår vidtogs också en minskning av körens löner, varigenom kostnaderna för denna personal nedgått till omkring 205,000 kronor. Ur samma allmänna ekonomiska synpunkter, som av sakkunniga framhållits beträffande orkestern, anse

sakkunniga, att kostnaderna för kören, vilka spelåret 1914—1915 uppgingo till allenast 62,500 kronor, måste än ytterligare nedbringas.

En granskning av körens tjänstgöringsförhållanden synes dock giva vid handen, att detta knappast kan ernås genom ytterligare reduktion av lönerna.

Körens dagliga tjänstgöring uppgick under spelåret 1922—1923 till i genomsnitt omkring 5 ½ timmar och översteg under tiden den 12 november—den 2 december 1923 6 ½ timmar. En tjänstgöring av 7 till 8 timmar vissa dagar är icke ovanlig. Visserligen har kören icke under detta antal timmar varit direkt upptagen av sångövningar eller uppträdande å scenen. Den har dock måst vara till hands å teatern för repetitioner eller föreställningar. Tydligt är, att med en daglig tjänstgöringsskyldighet av denna omfattning, möjligheten till biförtjänst i avsevärd grad minskas. På grund härav anse sakkunniga, att någon ytterligare nedsättning av nu utgående löner knappast för närvarande kan ifrågasättas.

Vid sådant förhållande kan emellertid någon reduktion av kostnaderna för kören icke vinnas annat än genom en minskning av körens medlemsantal.

Antalet korister utgjorde spelåret 1898—1899 57 mot 62 för innevarande spelår. Sakkunniga anse, att en nedsättning av körens numerär till 50 personer, därav 26 män och 24 kvinnor, icke skulle väsentligt inverka på det konstnärliga resultatet men väl för teatern innebära en avsevärd besparing.

En omedelbar minskning av körens storlek i denna omfattnig låter sig emellertid knappast göra, enär bland de yngsta koristerna, som på grund av i det följande närmare berörda förhållanden därvid i första hand skulle komma i fråga, återfinnas flera av de bästa och friskaste rösterna, och man sålunda genom en sådan plötslig nedskärning skulle riskera att i väsentlig grad sänka körens konstnärliga värde. Sakkunniga vilja därför inskränka sig till att föreslå, att i den mån vakanser uppkomma bland denna personal, antalet korister så småningom måtte nedbringas till 50 personer.

För nästa spelår torde teatern kunna räkna med en körpersonal av ungefär 57 personer. Då någon ändring i de nu utgående lönerna icke av sakkunniga föreslagits, kunna kostnaderna för kören spelåret 1924—1925 beräknas till omkring 188,000 kronor, avlöning åt kormästare däri inbegripen.

### Baletten.

Vad sakkunniga här ovan anfört beträffande omfattningen av körens tjänstgöring gäller jämväl beträffande baletten. För att vidmakthålla och utveckla sin konstskicklighet måste balettens medlemmar underkasta sig en ständig övning och träning, vilket innebär, att balettens dagliga arbete å operan är ganska omfattande. Balettens dagliga arbetstid under spelåret 1922—1923 har sålunda i genomsnitt utgjort något över sju timmar.

Baletten rekryteras så gott som uteslutande med elever ur operans balettelevskola. Genom att intaga elever i denna skola ikläder sig operan i viss mån en förpliktelse att vid teatern engagera de elever, vilka efter slutad utbildning be-

finnas lämpliga. Tillströmningen av elever till balettelevskolan är emellertid ojämn, vilket har till följd att jämväl balettkårens rekrytering företer vissa växlingar. Härav förklaras, att medan baletten nu icke företer någon som helst ökning i jämförelse med spelåret 1898—1899, densamma dock under årens lopp växlat betydligt i antal. Av samma anledning kan någon väsentlig minskning av balettens numerär icke för närvarande påräknas. Antagandet och utgallringen av elever i balettelevskolan bör dock om möjligt ordnas så, att balettens medlemsantal motsvarar ett efter vår operas förhållanden verkligen avpassat behov. Detta synes innebära, att balettens numerär icke torde behöva överstiga ett antal av 40, inberäknat de elever, som åtnjuta avlöning.

Vad kostnaderna för baletten angår bliva dessa i viss mån beroende av den ställning, man vill tillmäta baletten vid operan. Ett starkare framhävande av det koreografiska drager givetvis avsevärda kostnader i form av höga löner till särskilt framstående danskonstnärer och -konstnärinnor. Utom det att en stadig publik hos oss torde saknas härför, lägga de ekonomiska förhållandena bestämda hinder i vägen för en dylik utveckling av baletten. De krav, som rimligtvis kunna ställas på operans balettkår, böra därför enligt sakkunnigas mening kunna fyllas av kåren utan anlitande av balettstjärnor eller med betalande av för sådana avsedda löner.

Kostnaden för baletten utgjorde spelåret 1914—1915 43,600 kronor mot 183,880 kronor spelåret 1922—1923. För innevarande spelår beräknas kostnaderna till 141,500 kronor, vilket alltså innebär, att de förut utgående lönerna underkastats en väsentlig reduktion.

Vid närmare granskning av balettens nuvarande lönestat, hava sakkunniga fäst sig vid det stora antalet premiärdansörer och -dansöser, och har det förefallit, som om befordran till premiär närmast betraktats som en avlöningsform. Antalet premiärer bör icke vara större än som direkt betingas av balettens arbete. Sakkunniga föreslå därför, att premiärerna minskas till tre, därav en premiärdansör och två premiärdansöser. Lönerna för dessa böra enligt sakkunnigas mening beräknas till omkring 6,000 kronor och i intet fall behöva överstiga 8,000 kronor. Övriga nuvarande premiärer, 2 premiärdansörer och 4 premiärdansöser, synas, gärna med bibehållande av titeln, böra i lönehänseende jämställas med sekunddansörer och sekunddansöser. Vad dessa senares löner beträffar, anse sakkunniga med hänsyn till omfattningen av balettens arbete samt till balettkårens i förhållande till lönerna icke obetydliga kostnader för dansskor och vissa klädespersedlar någon nedsättning härav icke skäligen kunna ifrågasättas. Sekunddansör och sekunddansös åtnjuta för närvarande en lön av 4,200 kronor, vilket belopp sakkunniga alltså anse böra bibehållas såsom medellön. Vad angår figuranter och figurantskor utgöras dessa av sådana från balettelevskolan utbildade elever, vilka ännu icke hunnit vinna befordran till sekunddansörer eller -dansöser. Deras löner måste därför uppvisa rätt stora skillnader inbördes, beroende på ålder och personliga kvalifikationer. Sakkunniga förutsätta icke någon förändring av nu tillämpad avlöningsnorm, varvid lönebeloppen för denna grupp anställda växla mellan lägst 1,500 kronor och högst 3,200 kronor.

Vid baletten saknas för närvarande en balettmästare. Då det för ett framgångsrikt arbete i baletten torde bliva nödvändigt att anställa en sådan, anse sakkunniga, att till avlöning åt denne bör beräknas ett belopp av högst 10,000 kronor.

Kostnaderna för baletten skulle på detta sätt enligt sakkunnigas beräkning kunna hållas vid omkring 125,000 kronor, däri inbegripet avlöningarna till repetitör och lämpligt antal balettelever.

---

Innan sakkunniga avsluta behandlingen av Kungl. teaterns sujettstater vilja sakkunniga framhålla, att de föreslagna personalindragningarna givetvis komma att möta motstånd och väcka missnöje hos dem, som därav beröras. Dylika personliga hänsyn böra emellertid icke få stå hindrande i vägen för genomförandet av de föreslagna besparingarna. I såväl statens som enskildas tjänst ha de senaste årens ekonomiska förhållanden framtvungit en ingående granskning av föreliggande personalbehov och en strävan att bortskära allt, som befinnes överflödigt eller utan allt för stora olägenheter kan undvaras. Hur beklagligt det än må drabba den enskilde, kan sådant av allmänna ekonomiska skäl icke undvikas.

En minskning av personalen borde givetvis alltid genomföras så, att i första hand de för arbetet minst värdefulla krafterna avskildes. Under förutsättning att erforderlig och föreskriven omsorg ägnats åt kårernas förnyelse, skulle således i regel de äldre sujetterna få lämna sin anställning. En av pensionsinrättningarnas viktigaste uppgifter har också otvivelaktigt blivit att skapa den nödvändiga förutsättningen för att de konstnärliga staterna skulle kunna lämpligt avvägas till storlek och sammansättning, genom att de sujetter, som efter att hava offrat sina bästa krafter i Kungl. teaterns tjänst icke längre fylla måttet, erbjudas en förhållandevis god pension. Denna uppgift kunna de båda pensionsinrättningarna f. n. icke fylla, i det att pensionsbeloppen i vissa fall äro väl knappt tillmätta och i synnerhet antalet pensionsrum alldeles otillräckligt.

Såväl i konstnärligt som i ekonomiskt avseende har detta förhållande haft ett ogynnsamt inflytande på Kungl. teaterns verksamhet. Staterna hava svällt ut genom att nyanställningar i vissa fall framstått som nödvändiga, ehuru på grund av hänsyn till äldre mer eller mindre uttjänta konstnärer motsvarande avskedanden icke kunnat verkställas. Utgifterna hava således ökats, under det att det konstnärliga utbytet minskats. Det ligger nämligen i sakens natur, att en för stor personal icke på tillfredsställande sätt kan sysselsättas med föreliggande arbetsuppgifter. Den sysslolöshet, som på detta sätt påtvingas en del av personalen, är till skada, moraliskt och konstnärligt, och återverkar på arbetet i sin helhet. Genom att försvåra eller fördröja erforderlig omsättning inom sujettstaterna inskränka slutligen nu rådande pensionsförhållanden på ett betänkligt sätt styrelsens möjlighet att begagna de tillfällen, som kunna yppa sig att åt teatern förvärva en särskilt framstående yngre förmåga.

Sakkunniga vilja på grund av vad de nu anfört föreslå, att pensionsförhål-

landena så snart som möjligt ordnas på ett mera tillfredsställande sätt, samt att intill dess så skett en bestämd summa, exempelvis 10,000 kronor, upptages i varje års utgiftsstat för att i mån av behov underlätta äldre eller obehövliga sujetters avgång ur tjänsten. Möjligen kunde dessutom Björnska fondens avkastning i viss utsträckning tagas i anspråk för samma ändamål.

### Opera- och balettelevskolor.

Sakkunniga föreslå, att i huvudsak samma belopp som hittills beräknas för upprätthållandet av verksamheten vid dessa skolor eller, tillsammans med den ersättning som kommer att utgå för undervisningen vid Kungl. Musikkonservatoriet, inalles 19,500 kronor.

### Teknisk personal.

Utgifterna för den på Kungl. teaterns lönestat upptagna tekniska personalen uppgå f. n. till ungefärligen 135,000 kronor. En befattning kommer, såsom varande onödig, att till nästa spelår indragas, varigenom en besparing på 4 à 5,000 kronor vinnes. Några ytterligare indragningar kunna icke äga rum, enär antalet befattningar i chefs eller förmans ställning synes motsvara behovet, och en minskning av den på stat uppförda personalen i övrigt endast skulle föranleda motsvarande ökning av utanför staten avlönade eller extra arbetare och biträden. Då avlöningarna för denna grupp anställda i viss mån alltid äro beroende på inom yrkesgrupperna gällande avtal, torde kostnaderna för lönestatens tekniska personal t. v. böra beräknas till omkring 130,000 kronor om året.

### Övrig personal.

Till denna grupp, som inbegriper samtliga de arbetsområden, där ett växlande behov kräver större rörelsefrihet beträffande anställningsvillkor än lönestatens årskontrakt medgiva, räknas förutom såväl ordinarie som extra scen- och belysningsarbetare jämväl flertalet hantverkare samt salongsvaktmästare, extra städerskor, extra biljettförsäljare och portier. Genom den minskning av antalet föreställningar, som av sakkunniga föreslagits, samt genom förtänksam planläggning av arbetet torde behovet av extra arbetskrafter kunna väsentligt nedbringas.

Sakkunniga beräkna att dessa kostnader icke behöva överskrida

| | | |
|---|---|---|
| för extra biljettförsäljning och portier | kronor | 5,200: — |
| » ordinarie scen- och belysningsarbetare | » | 111,000: — |
| » extra scen- och belysningsarbetare | » | 8,000: — |
| » hantverkare utom staten | » | 46,800: — |
| » salongsvaktmästare | » | 25,000: — |
| » extra städerskor | » | 4,000: — |
| eller tillsammans | kronor | 200,000: — |

**Tjänstgöringspenningar.**

Hit räknas såväl aftonpengar till solister, kör och balett som avlöning till statister. Med hänsyn till ett mindre antal föreställningar, strängare prövning av regiens anspråk samt användning av teaterns egna krafter för statisteri i största möjliga utsträckning torde utgifterna i form av tjänstgöringspengar kunna minskas från 114,000 kronor spelåret 1922—1923 till 80,000 kronor.

## C. Övriga utgiftsposter.

Den ojämförligt viktigaste av dessa återfinnes under rubriken

**Övriga omkostnader.**

Häri ingå samtliga materialkostnader jämte ett utjämningskonto under benämningen Diverse-konto. I 1922—1923 års bokslut redovisas dessa utgifter med en sammanlagd summa av 543,000 kronor, varav icke mindre än 316,000 kronor avsågo kostnaderna för dekorationer och kostymer. På grund av vad sakkunniga i denna fråga redan anfört, torde lämpligheten och nödvändigheten av en väsentlig nedskärning på denna punkt icke längre kunna bestridas.

I nedanstående tablå hava sakkunniga angivit de belopp, till vilka enligt deras mening ovannämnda materialkostnader böra beräknas. Till jämförelse meddelas motsvarande utgifter under sistlidna räkenskapsår.

| | | normalt. | 1922/23. |
|---|---|---|---|
| för kansliet | kronor | 3,500: — | 4,500: — |
| » biljetter | » | 15,000: — | 15,200: — |
| » attribut | » | 5,000: — | 9,800: — |
| » kostymer och dekorationer | » | 75,000: — | 316,100: — |
| » belysning och värme | » | 85,000: — | 101,900: — |
| » reparation av hissar m. m. | » | 3,000: — | 2,400: — |
| » fastighetens underhåll | » | 10,000: — | 17,600: — |
| » diverse | » | 25,000: — | 75,900: — |
| | summa kronor | 221,500: — | 543,400: — |

Beträffande

**Författararvoden och musikalier m. m.**

anse sakkunniga skäligt att upptaga dessa utgiftsposter till samma belopp, vartill de under senare år i medeltal visat sig uppgå, eller 15,000 kronor för vardera posten.

**Tillfälliga engagemang.**

Sakkunniga hava i det föregående liksom för övrigt redan 1880 års teaterkommitté framhållit vådan av att allt för mycket använda gästspel som medel att locka eller kvarhålla en tröttnande allmänhet. Icke nog med att den sär-

skilda lockelse då bortfaller, som inneslutes i ett sällsynt tillfälle, och att det ekonomiska resutatet blir klent. Allmänheten bibringas lätt den uppfattningen, att utländska konstnärer i allmänhet äro överlägsna våra egna, och dessa senare undandragas den uppmuntran till arbete och fortsatt konstnärlig strävan, som endast allmänt förtroende och uppskattning kunna skänka. Gästspel böra sålunda enligt sakkunnigas åsikt medgivas allenast undantagsvis och endast för verkligt framstående konstnärer, vilkas uppträdande kan tänkas efterlämna mera än minnet av en angenäm operakväll, och skänka en klarare och djupare uppfattning om de ideella värden, som gömma sig inom den konstform, åt vilken våra egna artister ägna ett uppoffrande arbete.

Det belopp, som i staten upptages för tillfälliga engagemang, anse sakkunniga fördenskull kunna begränsas till högst 40,000 kronor.

## D. Utgifts- och inkomststat.

Den ekonomiska utredningens resultat hava av sakkunniga sammanförts till nedanstående utgifts- och inkomststat. I en s. k. normalstat uppföras först de belopp, som med nuvarande penningvärde anses böra beräknas för olika poster. Jämsides angivas de siffror, som man av förut anförda skäl sannolikt måste räkna med i nästkommande spelårs budget, samt de verkliga utgifterna under spelåret 1922—1923.

| Utgifter. | Normalstat med nuvar. penningvärde | | Förslagstat 24/25 | | Utgifter 22/23 | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| *Avlöningar.* | | | | | | |
| Chef och kansli [1] . . . | 70,000: — | | 70,000: — | | 81,000: — | |
| Biljettförsäljn. [2] . . . | 9,000: — | | 9,000: — | | 14,000: — | |
| Scenens byrå . . . . | 42,900: — | | 42,900: — | | 86,500: — | |
| Solister . . . . . | 275,000: — | | 300,000: — | | 332,000: — | |
| Orkester [3] . . . . . | 442,000: — | | 469,000: — | | 580,000: — | |
| Balett . . . . . | 125,000: — | | 126,000: — | | 184,000: — | |
| Kör . . . . . | 175,000: — | | 188,000: — | | 251,500: — | |
| Skolor . . . . . | 19,500: — | | 19,500: — | | 20,000: — | |
| Teknisk personal . . . | 130,000: — | | 131,000: — | | 479,000: — | |
| Ord. och extra arbetare | 200,000: — | | 234,200: — | | | |
| Tjänstgöringspengar . . | 80,000: — | 1,568,400: — | 80,000: — | 1,669,600: — | 114,000: — | 2,142,000: — |
| Övriga omkostnader . | | 221,500: — | | 221,500: — | | 543,000: — |
| Författararvoden . . . | | 15,000: — | | 15,000: — | | 18,400: — |
| Musikalier m. m. . . . | | 15,000: — | | 15,000: — | | 16,300: — |
| Tillfälliga engagemang | | 40,000: — | | 40,000: — | | 57,000: — |
| Summa utgifter kronor | | **1,859,900: —** | | **1,961,100: —** | | **2,776,700: —** |

[1] Inklusive styrelsens arvode. — [2] På lönestat. — [3] Inklusive all extra musik.

| Inkomster. | Normalstat med nuvar. penningvärde | | Förslagstat 24/25 | | Inkomster 22/23 | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| *Egna inkomster.* | | | | | | |
| Recettmedel . . . . . | 650,000: — | | 650,000: — | | 727,700: — | |
| Hyror . . . . . | 176,800: — | | 186,450: — | | 197,700: — | |
| Diverse . . . . . | 40,000: — | 866,800: — | 40,000: — | 876,450: — | 43,600: — | 969,000: — |
| *Anslag o. understöd.* | | | | | | |
| Statsanslag . . . . . | 150,000: — | | 150,000: — | | 150,000: — | |
| Nöjesskatt . . . . . | 65,000: — | 215,000: — | 65,000: — | | — | |
| Räntor och . . . . . | | | 125,000: — | 340,000: — | 147,700: — | 297,700: — |
| understöd av allmänna medel . . . . . | | 778,100: — | | 744,650: — | | 1,510,000: — |
| Summa inkomster kronor | | 1,859,900: — | | 1,961,100: — | | 2,776,700: — |

Av sammanställningen framgår, att den beräknade bristen under normala förhållanden och med nuvarande penningvärde uppgår till 778,100 kronor. Frånräknas den som variabel icke särskilt upptagna ränteinkomsten från Kungl. teaterns reservfond, skulle den brist, som f. n. normalt måste täckas av allmänna medel, utgöra omkring 650,000 kronor. I den mån ränteinkomsten ökas genom reservfondens tillväxt, skulle med oförändrat penningvärde bristen minskas med samma belopp. Vid växlande penningvärde återigen måste de sammanlagda anspråken på anslag och understöd stiga i samma proportion, som penningvärdet faller, och omvänt.

## E. Kungl. teatern och allmänheten.

Biljettpris.

Till utrönande av biljettprisens inverkan på operans ekonomi och på besöksfrekvensen har t. f. professor Rossander inom sakkunniga verkställt bifogade undersökningar, till vilka sakkunniga få hänvisa (Bil. 2 och 3.)

Denna utredning, som grundar sig på besöksfrekvensen under de senaste elva åren, giver på rent teoretisk väg stöd åt tidigare gjorda antaganden och lämnar beträffande möjligheten till sänkning av biljettprisen vissa hållpunkter av värde. Av utredningen framgår, att operaledningen, vilket ju är helt naturligt, under den tid, undersökningen avser, icke alltid kunnat riktigt avväga operans biljettpris i förhållande till gällande prisnivå.

Kungl. teaterns styrelse, som haft tillfälle att taga del av utredningen, har också med ledning av densamma vidtagit en reduktion av biljettprisen. Styrelsen, som därvid tydligen ansett sig böra iakttaga en viss försiktighet, har låtit denna reduktion starkast gå ut över de dyrare platserna å teatern, medan prisen å de billigare platserna, vilka i regel äro mera eftersökta, undergått endast en mindre sänkning. Under den korta tid, som sedan dess förflutit, har det givetvis icke varit möjligt att konstatera, i vad mån prissänkningen övat inflytande

å publikfrekvensen, allra helst åtskilliga andra omständigheter inträffat, vilka varit ägnade att stimulera publikens intresse för operan. Anledning förefinnes emellertid för ett antagande, att den gjorda sänkningen kan och bör åtföljas av en ytterligare reduktion av biljettprisen. Den verkställda undersökningen giver nämligen vid handen, att inom vissa gränser en sänkning av biljettprisen kan väntas i stort sett ekonomiskt uppvägas av en ökning utav publikfrekvensen. Med hänsyn till Kungl. teaterns kulturella uppgift är det enligt sakkunnigas mening ett allmänt intresse, att biljettprisen sättas till det lägsta belopp, som är möjligt utan att teaterns recettinkomst därigenom undergår någon väsentligare minskning.

Abonnemangsföreställningar.

I sammanhang med utredningen rörande biljettprisen har inom sakkunniga framförts tanken på återinförandet av s. k. abonnemangsföreställningar. Dylika föreställningar hava tidigare med stort intresse omfattats av publiken. På grund av att dessa föreställningar så småningom av olika orsaker icke längre ägnades tillbörlig omvårdnad, slappades publikens intresse, varefter föreställningarna indrogos. Abonnemangsföreställningarna, rätt skötta, ha emellertid enligt sakkunnigas åsikt en viktig uppgift att fylla, i det härigenom skapas en konstant publik, från vilken intresset för operakonsten sedan kan spridas i vidare kretsar. Detta sakkunnigas uppslag har också redan upptagits och förverkligats av Kungl. teaterns nuvarande styrelse.

Festspel m. m.

Till stimulerande av publikens intresse för operan under höstsäsongens början och vårsäsongens slut, under vilka tider operan i regel är mindre talrikt besökt, bör enligt sakkunnigas mening upptagas tanken på framförandet å operan vid dessa tider av särskilda festspel. Ett om än begränsat utrymme kan vid dessa tidpunkter jämväl tänkas beredas den äldre operetten, vars värdefullaste yttringar ej böra underskattas.

Billighetsföreställningar.

Det understöd, som från det allmännas sida kommer operan till del, avser givetvis att främja operans verksamhet såsom en kulturell bildningsfaktor. Ur denna synpunkt är det enligt sakkunnigas mening av vikt, att Kungl. teatern icke inskränker sig till att endast odla smaken hos en mera musikaliskt bildad publik utan även strävar efter att bland bredare lager sprida kännedom om och intresse för god musik. Genom anordnandet av billighetsföreställningar av mera lättfattliga men dock värdefulla operor bör Kungl. teatern söka att i allt vidare kretsar väcka förståelse för de ideella värden, musiken i sig innesluter. Dylika billighetsföreställningar böra emellertid enligt sakkunnigas uppfattning anordnas direkt av teaterns ledning och icke överlåtas till förmån för enskilda intressen.

Radio.

För att sprida kännedom om operan och operamusik få sakkunniga vidare föreslå, att försöksvis operaföreställningar eller delar därav måtte utsändas medelst radio. Erfarenheten från andra länder giver nämligen vid handen, att medan radieringen av operaföreställningar utgör ett kraftigt propagandamedel och är ägnad att väcka intresse för operakonsten inom kretsar, vilka sällan eller aldrig besöka operan, någon för teaterns verksamhet menlig konkurrens från radions sida knappast härigenom är att befara. Hur de tekniska hjälpmedlen än förbättras, lära de aldrig kunna ersätta det direkta konstnärliga framföran-

det. Avlyssnandet av en operaföreställning medelst radio torde därför ej heller kunna skänka samma konstnärliga utbyte som bevistandet av själva föreställningen men väl hos mången väcka nyfikenhet och intresse för en konstart, för vilken han förut stått främmande. Efter det denna fråga väckts inom sakkunniga ha vid åtskilliga tillfällen hela föreställningar eller delar därav utsänts genom Kungl. Telegrafverkets radiostation. I vad mån allmänhetens intresse för operan härigenom påverkats är givetvis för tidigt att bedöma. Att intresset för den musikaliska underhållning, radion härigenom varit i stånd att meddela, är stort bland innehavare av radioapparater, tro sig dock sakkunniga kunna påstå.

Utskänkning inom Kungl. teatern.

Enligt § 55 punkt 2 av Kungl. Förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker må vid offentligt skådespel eller varieté, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig danstillställning utskänkning av rusdrycker icke ske i lokal eller å plats, där föreställningen eller danstillställningen äger rum, eller i annan lokal, som med förstnämnda lokal står i inre förbindelse; dock att Kungl. Maj:ts Befallningshavande, efter magistratens eller kommunalnämndens hörande äger att för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet.

Medan alltså något hinder icke förefinnes för meddelande av tillstånd till utskänkning av sällskapsdrycker vid operans symfonikonserter, är detta i regel uteslutet vid en konsert med vokalt inslag eller vid en vanlig operaföreställning. Under det utskänkning av vin är tillåten inom åtskilliga såväl större som mindre restaurangetablissemang, vilka erbjuda publiken musikalisk underhållning, och allmän utskänkning medgives vid danstillställningar åtskilliga dagar i veckan inom så gott som samtliga större restauranger inom huvudstaden, omöjliggöra nuvarande lagbestämmelser till och med utskänkning av vin vid operans föreställningar. Icke ens den personliga bekvämlighet, som skulle ligga däri, att efter operaföreställningens slut kunna utan att först påtaga ytterkläderna och begiva sig runt kvarteret genom en enkel genomgång vinna tillträde till de i operahuset inrymda restauranglokalerna, tillåter författningen. Visserligen förefinnes intet formellt hinder för operaledningen att anordna en dylik genomgång. Det reella hindret är så mycket kraftigare, i det att i och med anordnandet av en sådan genomgång Operakällarens utskänkningsrättigheter måste upphöra. Redan 1880 års teaterkommitté framhöll som en bidragande orsak till operans dåliga ekonomi vid denna tid, bland annat, tillväxten av antalet förlustelseställen inom huvudstaden. Att tillkomsten av ett stort antal teatrar, biografer, danslokaler och andra förlustelseställen splittrat intresset för den mera gedigna konst, operan har att erbjuda, lär icke kunna förnekas. Än större blir dock enligt de sakkunnigas mening inverkan härav, om Kungl. teatern i fråga om rätten till utskänkning försättes i en sämre ställning än företag, som kunna tänkas konkurrera med teatern om publikens ynnest. Att jämställa operans prestationer med varieté- och cirkusföreställningar har väl knappast varit avsett. I fråga om rätten till utskänkning äro de dock likställda och

intaga en oförmånligare ställning än exempelvis restaurangernas kaffekonserter och jazzaftnar. Sakkunniga kunna icke tro, att de sålunda påpekade konsekvenserna verkligen åsyftats av lagstiftaren.

Det kan visserligen icke i siffror angivas, i vad mån ett medgivande av utskänkning inom operans lokaler skulle kunna tänkas gynnsamt påverka teaterns ekonomi. Att möjligheten att under föreställningarnas pauser erhålla någon förfriskning för mången skulle innebära ett tillskott av trevnad och vara ägnat att åt mellanakterna förläna en mera familjär prägel än promenerandet i teaterns foajé och korridorer, därom äro sakkunniga övertygade. Sakkunniga tro även, att förutom den inkomst, som skulle kunna tillföras teatern genom upplåtelse av utskänkningsrätt inom operans lokaler, teatern skulle erhålla större möjlighet att bestå i konkurrensen med stadens förlustelseställen. Att något verkligt nykterhetsintresse härigenom skulle trädas för nära, kunna sakkunniga icke inse.

Sakkunniga få därför föreslå, att Kungl. Maj:t täcktes gå i författning om sådan ändring av rusdrycksförsäljningsförordningen, att utskänkning av vin måtte bliva tillåten inom Kungl. teaterns lokaler.

Beträffande den av sakkunniga påtalade omständigheten att nuvarande författningsbestämmelser till och med lägga hinder i vägen för anordnande av en direkt förbindelse mellan teaterns lokaler och Operakällaren, vilja sakkunniga ytterligare anföra, att de härvidlag närmast avse operapublikens personliga bekvämlighet. Att någon direkt inkomst härigenom skulle komma att tillföras teatern är givetvis uteslutet. Däremot är det tänkbart, att Operakällaren därav skulle hava en bestämd ekonomisk fördel. Indirekt är emellertid sistnämnda omständighet icke utan betydelse för operans ekonomi, i det att hyresvärdet av de utav Operakällaren disponerade lokalerna inom operabyggnaden härigenom kan tänkas bliva stegrat.

Sakkunniga tillåta sig därför ytterligare föreslå, att i § 55 mom. 2 rusdrycksförsäljningsförordningen måtte inryckas möjlighet för vederbörande myndighet att medgiva anordnandet av direkt förbindelse mellan teaterlokal och därmed sammanbyggt restaurangetablissemang.

I detta sammanhang vilja sakkunniga framhålla vikten av att inga onödiga svårigheter resas mot ett praktiskt ordnande av operabyggnadens hyreslokaler till men för teaterns inkomst av dessa. Denna synpunkt torde icke hava tillbörligen beaktats vid prövningen exempelvis av frågan om ombyggnad av Operakällarens sommarveranda.

## F. Reservfond och lotterimedel.

Såsom tidigare nämnts var Kungl. teaterns reservfond från början avsedd att säkerställa operaverksamhetens upprätthållande på ett sådant sätt, att anspråk på understöd av allmänna medel utöver ordinarie anslag och intäkter icke skulle komma i fråga. Det visade sig emellertid rätt snart, att fondens ursprungliga storlek var alldeles otillräcklig för detta ändamål. Från och med år 1917 har

därför också densamma tillförts högst avsevärda belopp av lotterimedel. Icke desto mindre har det, på grund av särskilt de senaste årens stora förluster på operaverksamheten, icke kunnat undvikas att i stor utsträckning anlita även reservfondens kapital. Detta har skett på så sätt, att Kungl. Maj:t beviljat Kungl. teaterns aktiebolag lån ur reservfonden att återbetalas »i den mån tillgångarna sådant medgiva».

Sakkunniga finna sig nödsakade att allvarligt ifrågasätta, huruvida ett understöd i denna form varit välbetänkt. Visserligen är det uppenbart, att ett icke på förhand känt eller beräknat behov endast i undantagsfall kan omedelbart täckas genom anvisning i form av lotterimedel. En viss diskontering torde i sådant fall vara ofrånkomlig. Men även om, som tillbörligt är, man önskar draga fördel av den minskning i ränteutgifter, som ett anlitande av reservfondens kapitalbehållning kan medföra, torde en förpantning av den enda tillgängliga säkerheten, kommande lotteridragningar, alltid böra uppställas som villkor. Det verkliga resultatet av operans verksamhet skulle ställts i klarare belysning, de föregivna behoven underkastats en mera ingående prövning och den oformligheten undvikits, att ett aktiebolag inom linjen bokför en obetäckt skuld, som mer än tretton gånger överstiger aktiekapitalets belopp, om Kungl. teatern icke haft och begagnat denna möjlighet att för löpande utgifter använda för annat ändamål reserverat *kapital*.

Fondens kapitalbehållning uppgick den 30 juni 1923 till 3,860,930 kronor under det att Kungl. teaterns skuld till reservfonden vid samma tidpunkt var 3,885,070 kronor. Därest fondens tillgångar icke behövt anlitas för teaterns behov, skulle fondens behållning således hava uppgått till 7,746,000 kronor. Att teatern skulle bliva i stånd att återbetala sin skuld till reservfonden kan, med den erfarenhet som hittills vunnits angående möjligheten att ekonomiskt ordna operaverksamheten, anses uteslutet. Det synes därför sakkunniga lämpligast, att denna skuld, som icke motsvaras av någon statskontorets fordran, helt avskrives.

Den tankegång, som ursprungligen låg till grund för skapandet av en reservfond, var otvivelaktigt riktig. Först då kan operaverksamheten anses verkligen tryggad, när ordinarie anslag och intäkter jämte en lämpligt avvägd reservfonds ränteavkastning täcka förefintliga oavvisliga behov. För att nå detta mål torde man som hittills vara hänvisad huvudsakligen till lotterivägen.

I det föregående hava sakkunniga beräknat Kungl. teaterns behov utöver ordinarie årliga anslag och intäkter till omkring 760,000 kronor vid nuvarande penningvärde. Att erhålla detta belopp i form av kapitalränta förutsätter betydande fonderingar under många år. Med hänsyn till de många behjärtansvärda kulturändamål, som räkna på understöd av lotterimedel, torde detta önskemål böra ställas på mycket lång sikt. Tills vidare böra enligt sakkunnigas mening behållningen av två och en halv dragningar eller, för den händelse lotteriväsendet förstatligas, motsvarande belopp, avses för Kungl. teaterns verksamhet. Överskottet varje år skulle odelat tillfalla Kungl. teaterns reservfond. I den mån man från erfarenheten kan hämta ytterligare vägledning, kunna sedermera erforderliga jämkningar göras i den allmänna understödsplanen, så att

reservfonden under inga omständigheter tillåtes växa utöver en efter behovet noga avvägd gräns.

Utan att ingå på frågan om lämpligheten i övrigt av den ifrågasatta åtgärden kunna sakkunniga i detta sammanhang icke underlåta att framhålla den synnerligen stora betydelse, som ett bifall till den inom riksdagen väckta motionen om ett anslag i form av viss del av Stockholms stads nöjesskattemedel skulle hava för operans hela verksamhet. Ett på detta sätt förstärkt anslag skulle medgiva, att fordringarna beträffande reservfondens storlek kunde begränsas till det belopp av omkring 7,750,000 kronor, vartill densamma nu skulle hava uppgått, därest dess kapital icke tagits i anspråk för teaterns behov. Detta kunde ske på endast några få år, varefter Kungl. teaterns krav på ytterligare understöd från det allmännas sida skulle helt och hållet upphöra, och den betydande del av lotterimedlen, som nu åtgår för operaverksamhetens upprätthållande, bliva tillgänglig för andra kulturella ändamål.

Beträffande de grunder, efter vilka lotterimedlen beviljas och fördelas, vilja sakkunniga fästa uppmärksamheten på vikten utav, att det inbördes sambandet mellan de företag, som erhålla dylikt understöd, noga beaktas. Ett rikligt understöd av allmänna medel åt varandra närstående konstnärliga institutioner kan nämligen lätt, om lämpliga åtgärder till förebyggande av en sådan utveckling icke vidtagas, giva upphov till en konkurrens mellan dessa företag, varigenom de av det allmänna gjorda uppoffringarna skulle komma att tjäna helt andra ändamål än de ursprungligen avsedda.

Sakkunniga förutsätta därför, att anslag av lotterimedel i allmänhet skola få disponeras endast i enlighet med av Kungl. Maj:t utfärdade närmare föreskrifter.

## G. Reglementet. (Bil. 4.)

Vid verkställande av den anbefallda utredningen rörande Kungl. teaterns ekonomi hava sakkunniga jämväl haft sin uppmärksamhet riktad på önskvärdheten av att Kungl. Maj:t i högre grad än hittills ägde möjlighet att följa teaterns skötsel och ekonomiska förhållanden.

Ett sådant syfte kan givetvis icke förverkligas utan en ändring av det för Kungl. teatern gällande reglementet. Vid granskning av reglementet, vilket av Kungl. Maj:t fastställts den 28 april 1899, hava sakkunniga ansett, att detsamma jämväl i vissa andra punkter tarvade ändring. I samband härmed hava sakkunniga underkastat reglementet en språklig modernisering, varjämte uppställningen ändrats och de §§, vilka synts sakkunniga logiskt höra samman, förenats under gemensamma överrubriker. Härjämte hava marginalrubriker införts.

Beträffande de skäl, som legat till grund för de av sakkunniga föreslagna ändringarna, få sakkunniga åberopa nedanstående § för § givna motivering. Vad angår de §§, rörande vilka intet särskilt nämnes i motiveringen, föreslå sakkunniga inga eller endast språkliga ändringar.

*§ 1* lika med § 1 nuvarande reglementet.

*§ 2.* Den nuvarande lydelsen av § 2 första stycket har synts sakkunniga

mindre tillfredsställande med avseende å däri meddelade bestämmelser rörande styrelsens och teaterchefens inbördes ställning. För varje mera betydande företag måste det uppenbarligen vara av största vikt, att verkligt samarbete förefinnes inom företagets ledning, så att icke inom densamma sidoordnade maktbefogenheter kunna göra sig gällande. Den nuvarande lydelsen av § 2 kan emellertid giva anledning till en sådan tolkning, att styrelsens befogenhet är begränsad till de frågor, vilka uttryckligen angivas i denna § och i reglementet i övrigt. Ansatser härtill ha för övrigt icke saknats under de senare åren. Att en splittring av ledningen måste lända till skada synes uppenbart. Sakkunniga ha därför ansett, att detta stycke bör ändras därhän, att i paragrafen uttryckligen angives, att teaterchefen *i samråd med styrelsen* skall handhava den närmaste ledningen av teatern, samt att den i paragrafen förekommande uppräkningen av frågor, vilka det åligger teaterchefen att anmäla för styrelsen, avser allenast sådana ärenden, i vilka beslutanderätten under alla förhållanden ankommer på styrelsen ensam. Att jämväl övriga viktigare frågor böra av teaterchefen hänskjutas till styrelsen blir vid en omredigering av § i nu antydd riktning helt naturligt och torde icke behöva särskilt utsägas. Däremot hava sakkunniga ansett, att i § 3 här nedan tillika bör intagas en bestämmelse av innehåll, att teaterchefen vid styrelsens sammanträden skall anmäla de beslut i viktigare ärenden, som av honom fattats efter näst föregående sammanträde.

Vid en ändring av § 2 på sätt nu föreslagits, blir den till sin innebörd något dunkla bestämmelsen i sjunde stycket av den nuvarande paragrafen överflödig och torde kunna utgå.

Den i paragrafen förekommande uppräkningen av frågor, i vilka beslutanderätten ankommer på styrelsen, har på så sätt kompletterats, att här sammanförts alla de ärenden, i vilka berörda rätt enligt reglementet tillkommer styrelsen. I sak har härigenom icke införts någon nyhet.

De två sista styckena av nuvarande § 2 hava sakkunniga ansett rätteligen böra hava sin plats i den §, som avhandlar teaterchefen och dennes åligganden.

*§ 3* lika med § 4 i nuvarande reglementet med det under § 2 omförmälda tillägget.

*§ 4* lika med § 3 i nuvarande reglementet ehuru något omredigerad.

*§ 5* i huvudsak lika med § 5 i nuvarande reglementet, varjämte till denna § överförts de två sista styckena av § 2.

*§ 6.* Den viktigaste av sakkunniga föreslagna reglementsändringen innefattas i denna §, vilken är helt och hållet ny.

Tanken på införandet i reglementet av denna paragraf har sin grund i det synnerligen ogynnsamma ekonomiska resultatet av teaterns verksamhet under de senare åren. Sakkunniga hålla nämligen före, att därest Kungl. Maj:t ägt möjlighet att bättre följa teaterns skötsel, förlusterna kunnat hållas inom rimliga gränser och de summor, som under alla förhållanden varit nödvändiga för uppehållande av teaterverksamheten, bliva använda på ett sätt, som bättre tillgodosett teaterns egentliga uppgift. Så som förhållandena varit har styrelsen hänvänt sig till Kungl. Maj:t endast då pengarna börjat tryta och bidrag från det allmännas sida erfordrats för mötande av ofta trängande utgifter eller täckande av

redan uppkomna förluster. Någon granskning av anledningen till det iråkade trångmålet eller av möjligheten att genom en klok sparsamhet nedbringa utgifterna har knappast varit möjlig. Ansökningarna om bidrag från det allmännas sida ha nämligen oftast varit synnerligen brådskande, och Kungl. Maj:t har knappast haft annat val än att omedelbart ställa erforderligt belopp till förfogande, därest icke teaterverksamheten skolat avstanna av brist på medel. Huvudorsaken till detta är enligt sakkunnigas uppfattning att söka däri, att en tillförlitlig ekonomisk plan för teatern under de senare åren saknats. Det är under sådana förhållanden tydligt, att erforderlig överblick över teaterns anslagsbehov icke kunnat erhållas, och att varje försök från det allmännas sida att få till stånd planmässiga besparingar i hög grad försvårats för att icke säga omöjliggjorts.

Syftet med denna paragraf är därför att dels tvinga teaterledningen att upprätta en verklig inkomst- och utgiftsstat, så beskaffad, att den kan läggas till grund för möjligast tillförlitliga beräkningar rörande teaterns anslagsbehov, dels ock giva Kungl. Maj:t en inblick i de beräknade ekonomiska förutsättningarna för teaterverksamhetens upprätthållande i enlighet med ledningens intentioner ävensom möjlighet att, där så kan finnas påkallat, kontrollera i vad mån de verkliga inkomsterna och utgifterna motsvara beräkningarna.

Sakkunniga hava emellertid varit något tveksamma inför den lämpligaste formen för ernående av detta syfte. Man skulle härvidlag kunna tänka sig, att inkomst- och utgiftsstaten till slutsumman eller i sin helhet fastställdes av Kungl. Maj:t. Då emellertid teaterverksamheten bedrives av ett enskilt bolag, torde en bestämmelse av nu antydd innebörd knappast kunna meddelas. Sakkunniga hava därför ansett sig böra föreslå, att staten allenast skall ingivas till Kungl. Maj:t. Denna föreskrift i förening med bestämmelsen, att styrelsen, därest statens slutsumma överskrides eller väsentligt underskott uppstår å beräknad recettinkomst, skall göra anmälan därom till Kungl. Maj:t, synes nämligen sakkunniga giva Kungl. Maj:t erforderlig inblick i den ekonomiska sidan av teaterns skötsel samt möjlighet att vid beviljande av anslag till teatern göra gällande de synpunkter, som från det allmännas sida må finnas påkallade. Då teaterns inkomst- och utgiftsstat enligt § 5 skall av styrelsen fastställas före april månads utgång, har tiden för statens ingivande till Kungl. Maj:t av sakkunniga ansetts böra sättas till före utgången av maj månad.

*§§7—10* motsvara § 6 i nuvarande reglementet.

*§ 7* innehåller bestämmelser om repertoarkommitténs sammansättning och skiljer sig endast i så måtto från nuvarande föreskrifter, att maskinmästaren såsom särskilt sakkunnig beträffande fördelningen av det tekniska arbetet å scenen samt scenmaskineriet och dekorationerna ansetts böra särskilt omnämnas i denna paragraf.

*§ 8.* I denna paragraf ha sammanförts de delar av nuvarande § 6, som avhandla veckorepertoaren m. m.

*§ 9* meddelar föreskrifter rörande upprättande av generalplan för kommande spelår, och är paragrafen i sak lika med motsvarande bestämmelser i nuvarande § 6, dock att tiden för framläggande av förslag angående nya operor och musik-

verk bestämts till mars månad. Denna ändring har skett med hänsyn till önskvärdheten av att alla förberedelser för det kommande spelåret vidtagas i så god tid, att fullständiga planer och kostnadsberäkningar föreligga färdiga vid upprättandet av inkomst- och utgiftsstaten för nämnda spelår.

*§ 10* har bildats av sista punkten av fjärde stycket av § 6 nuvarande reglementet.

Sista stycket av § 6 nuvarande reglementet har ansetts kunna utgå såsom överflödigt.

*§ 11* innehåller de tre första raderna av § 7 nuvarande reglementet. Resten av denna paragraf har insatts bland bestämmelserna om personalens åligganden.

*§ 12* i huvudsak lika med § 31 nuvarande reglementet, dock att titeln scen-instruktör har utbytts mot den mera brukliga benämningen regissör, varjämte till paragrafen gjorts ett tillägg, avseende att framhålla de i paragrafen omnämnda befattningshavarnas egenskap av souschefer.

*§ 13* i huvudsak lika med § 32 nuvarande reglementet, dock att vid slutet av paragrafen fogats en bestämmelse om rätt för teaterchefen att åt därtill lämplig person inom eller utom teatern uppdraga att i egenskap av instruktör biträda vid inövningar och repetitioner. Det har nämligen understundom förekommit, att åt viss person utom teatern uppdragits att leda inövandet av visst verk, varjämte det ofta framstått såsom önskvärt att åt någon äldre rutinerad artist kunna uppdraga att såsom instruktör biträda de yngre vid övningar och repetitioner. Med hänsyn till det föreslagna tillägget till § 12 har bestämmelsen i sista stycket rörande inspicienten, dekorationsmålaren och kostymordonnatören ansetts kunna här utgå.

*§ 14* i huvudsak lika med § 33 i nuvarande reglementet med det tillägget, att den kapellmästare, styrelsen därtill utser, är chef för orkestern. Tillägget har tillkommit med hänsyn därtill, att bestämmelse om vem som skall utöva chefsskapet för orkestern hittills saknats.

*§ 15* i huvudsak lika med § 34 nuvarande reglementet.

*§ 16* i huvudsak lika med § 35 nuvarande reglementet. Till ekonomiinspektörens åligganden har uttryckligen hänförts att granska och för utbetalning attestera samtliga avlöningslistor, att granska och annotera inkommande räkningar samt att föra erforderlig statistik. De månadsrapporter, vilka det åligger honom att ingiva till styrelsen, ha därjämte ansetts böra avgivas enligt av styrelsen fastställt formulär. Med hänsyn till det föreslagna tillägget till § 12 har sista stycket ansetts kunna utgå.

*§ 17* i huvudsak lika med § 37 nuvarande reglementet.

*§ 18* i huvudsak lika med § 40 nuvarande reglementet. Härjämte ha sakkunniga ansett det böra tillkomma inspicienten att på uppdrag fullgöra jämlikt § 61 hittills åliggande skyldighet för aktör att verkställa de tillkännagivanden inför publiken, som skola ske från scenen. Inspicientens befogenhet att ombesörja inköp av viss materiell har slutligen ansetts böra göras beroende av styrelsens beslut.

*§ 19* lika med § 42 nuvarande reglementet.

*§ 20* lika med § 43 nuvarande reglementet.

*§ 21* lika med § 44 nuvarande reglementet.

*§ 22* lika med § 45 nuvarande reglementet.

*§ 23* i huvudsak lika med § 46 nuvarande reglementet, dock att även maskinmästarens rätt att verkställa inköp ansetts böra ankomma på styrelsens prövning. Härjämte har till paragrafen gjorts ett tillägg, varigenom belysningsmästaren upptages i reglementet såsom underordnad maskinmästaren.

*§ 24* lika med § 47 nuvarande reglementet, dock att jämväl dessa befattningshavares rätt att ombesörja inköp ansetts böra ankomma på styrelsens prövning.

*§ 25* lika med § 48 nuvarande reglementet.

*§ 26* lika med § 49 nuvarande reglementet.

*§ 27* lika med § 50 nuvarande reglementet.

*§ 28* lika med § 39 nuvarande reglementet.

*§ 29* lika med första stycket av § 11 nuvarande reglementet.

*§ 30* lika med § 12 nuvarande reglementet, dock att med hänsyn till förefintliga svårigheter att inom nu föreskriven tid hinna avsluta räkenskaperna tiden ansetts böra framflyttas till före utgången av september månad.

*§ 31* lika med § 8 nuvarande reglementet, dock att tiden för bestämmande av dagkostnaden föreslagits till första sammanträdet under varje spelår. Anledningen härtill är den, att det under de senaste åren förekommit, att dagkostnaden icke bestämts förrän mot spelårets slut.

*§ 32* lika med § 9 nuvarande reglementet.

*§ 33* lika med § 10 nuvarande reglementet.

*§ 34* i huvudsak lika med § 13 nuvarande reglementet.

*§ 35* lika med § 14 nuvarande reglementet.

*§ 36* lika med § 15 nuvarande reglementet.

*§ 37* utgör en samarbetning av §§ 16 och 17 i nuvarande reglementet, med undantag för vad däri stadgas rörande elev vid operaskolan. Såsom en nyhet föreslå sakkunniga införande i denna paragraf av en bestämmelse, att sökande, som förklarats mogen för debut, skall äga *rätt* att under loppet av närmast därpå följande sex månader debutera i tre roller. Vid debuten blir nämligen debutanten utsatt för en kritisk granskning, och teaterledningen får härigenom ett visst stöd vid bedömandet av vederbörandes lämplighet för scenen. Härtill kommer, att debuterna enligt sakkunnigas åsikt ha en stimulerande inverkan på såväl artistpersonalen som publiken. Det är därför av viss vikt, att debuterna verkligen komma till stånd och att icke, såsom under de senaste åren skett, de yngre artisterna oförmärkt insättas i allenast mindre roller för att sedan så småningom anförtros större uppgifter.

Beträffande föreskrifterna i § 17 nuvarande reglementet angående anställande av stipendiat hava dessa bestämmelser, sedan rätten att besluta om dylikt engagemang enligt § 2 tillagts styrelsen, ansetts kunna utgå.

*§ 38* motsvarar första stycket av § 16 nuvarande reglementet.

*§ 39* lika med § 18 nuvarande reglementet.

*§ 40* lika med § 19 nuvarande reglementet.

*§ 41* lika med § 20 nuvarande reglementet, dock att uppsägningstiden före-

slås förlängd från tre till fyra månader. Denna ändring sammanhänger med den föreslagna ändringen av § 9.

*§ 42* lika med § 26 nuvarande reglementet.

*§ 43* lika med § 28 nuvarande reglementet.

*§ 44* första stycket lika med § 29 nuvarande reglementet.

Sakkunniga hava emellertid icke kunnat undgå att finna det synnerligen obilligt, att anställningshavare, som av i denna paragraf nämnd anledning förlorar sin anställning vid teatern, ställes helt utan existensmedel. För personer i motsvarande ställning torde en dylik bestämmelse icke förekomma på något annat håll. Sakkunniga hava därför föreslagit, att, därest styrelsen begagnar sin uppsägningsrätt enligt denna paragraf, vederbörande anställningshavare skall vara berättigad att under sex månader från uppsägningen räknat uppbära hälften av vederbörande eljest tillkommande avlöningsförmåner. Den ekonomiska risk, teatern härigenom skulle ikläda sig, hava sakkunniga tänkt sig kunna täckas genom en s. k. avbrottsförsäkring.

*§ 45* lika med § 21 nuvarande reglementet med undantag för senare hälften av sista stycket. De däri meddelade föreskrifterna ha nämligen synts sakkunniga ofullständiga. Sålunda avhandlas icke det fallet, att en anställningshavare med garanterade tjänstgöringspenningar är sjuk endast ett fåtal dagar men att sjukdomen inträffar vid de föreställningar, vid vilka han skolat medverka. Dessa förhållanden ha emellertid synts sakkunniga lämpligast böra regleras för varje särskilt fall genom bestämmelser i anställningskontrakten.

*§ 46* lika med § 22 nuvarande reglementet.

*§ 47* lika med § 23 nuvarande reglementet, dock att det i första stycket förekommande beloppet 2,000 kronor med hänsyn till penningvärdets fall ansetts böra höjas till 4,000 kronor.

*§ 48* lika med de två sista styckena av § 11 nuvarande reglementet.

*§ 49* lika med § 24 nuvarande reglementet.

*§ 50* lika med § 25 nuvarande reglementet.

*§ 51* lika med § 51 nuvarande reglementet.

*§ 52* lika med § 52 nuvarande reglementet.

*§ 53* lika med § 30 nuvarande reglementet.

*§ 54* lika med § 53 nuvarande reglementet.

*§§ 55—57* motsvara de delar av § 7 nuvarande reglementet, vilka icke ingå i § 11 här ovan, samt § 54. Bestämmelserna om sättet för kallelses delgivning hava ansetts böra i så måtto mildras, att kallelse, som direkt delgives vederbörande, icke behöver vara skriftlig utan ansetts kunna ske jämväl muntligen vid personligt sammanträffande eller per telefon. Vidare hava sakkunniga ansett det vara ur teaterns synpunkt fullt tillräckligt, om skyldigheten att vara anträffbar för kallelse begränsas till tiden före kl. 6 e. m., blott därmed förknippas skyldighet att intill samma tid efterhöra huruvida kallelse avlämnats. I enlighet härmed hava dessa paragrafer omredigerats.

*§ 58* lika med § 55 nuvarande reglementet.

*§ 59* är avsedd att motsvara nuvarande reglementets bestämmelser i § 56 och § 57 andra stycket. De föreskrifter, som i dessa paragrafer meddelas, hava

emellertid synts sakkunniga föråldrade och onödigt stränga mot personalen. Exempelvis skulle en sujett, som saknade möjlighet att intaga sina måltider i sin bostad, enligt dessa bestämmelser strängt taget vara förbjuden att utan läkares tillstånd och anmälan till teaterchefen intaga sin måltid utom bostaden. Den av sakkunniga föreslagna lydelsen torde vara fullt tillräcklig för att tillgodose teaterns intresse på denna punkt.

*§ 60* lika med § 57 första stycket av nuvarande reglementet.

*§ 61* lika med § 58 nuvarande reglementet.

*§ 62* lika med § 59 nuvarande reglementet.

*§ 63* lika med § 60 nuvarande reglementet.

*§ 64* motsvarar § 62 i nuvarande reglementet.

Då bestämmelserna i denna paragraf ofta varit föremål för kritik och föranlett missnöje bland operans sujetter, vilja sakkunniga något uppehålla sig vid paragrafens syfte. Avsikten med dessa bestämmelser är givetvis icke att hindra en sujett från att skaffa sig extra inkomster vid sidan av sin verksamhet vid Kungl. teatern, blott detta kan ske på ett sätt, som icke kränker teaterns berättigade anspråk på sujettens arbetskraft, eller innebär en konkurrens med teaterns egen verksamhet. Då så icke varit fallet torde från teaterledningens sida hinder i regel icke hava mött för personalen att medverka vid olika slag av tillställningar. Att operans sujetter, ofta emot ringa betalning, skola tillåtas uppträda vid konserter och andra tillställningar, vilka anordnats av enskilda i reklam- eller förvärvssyfte, kan dock icke anses förenligt med teaterns intresse och bör icke heller tillåtas. Såsom en kontroll, att sujettens konstnärliga förmåga och arbetskraft i första hand kommer teaterinstitutionen till godo, har därför denna paragraf sitt givna berättigande.

Den nuvarande formuleringen av denna paragraf har med den snabba utvecklingen på teknikens område synts sakkunniga i viss mån föråldrad. Såsom paragrafen nu lyder torde exempelvis densamma icke tydligt omfatta musikföreställningar, avsedda för kinomatografiskt återgivande eller utsändande medelst radio. Som förbudet givetvis är avsett att omfatta jämväl dylika tillställningar, föreslå sakkunniga en omredigering av paragrafen i sådant syfte.

*§ 65* lika med § 63 nuvarande reglementet.

*§ 66* lika med § 64 nuvarande reglementet.

*§ 67* i huvudsak lika med § 65 nuvarande reglementet.

*§ 68* lika med § 66 nuvarande reglementet.

*§ 69* lika med § 67 nuvarande reglementet.

*§ 70* motsvarar § 27 nuvarande reglementet. Under a) hava orden »meddelas av teaterförvaltningen eller annan, vilken är satt att bringa sagda föreskrifter till verkställighet» ansetts böra utbytas mot den av sakkunniga nu föreslagna lydelsen. Sista stycket i nuvarande § 27 ha sakkunniga ansett kunna utgå. Detta stycke förefaller nämligen att vara mindre lyckligt formulerat. Innebörden därav torde vara, att plikt icke bör åläggas för sådana handlingar, för vilka vederbörande är underkastad straff enligt allmän strafflag och styrelsen därigenom föregripa domstols eventuella prövning av saken. Detta är emellertid en allmän rättsgrundsats, som icke torde behöva särskilt uttryckas i detta

reglemente. Begås däremot handling, som under e) sägs, under sådana förhållanden eller är handlingen av den art, att den icke påtalas vid domstol, synes styrelsen icke böra vara hänvisad till att antingen avskeda vederbörande eller låta handlingen passera helt oanmärkt. Sakkunniga föreslå därför att detta stycke måtte utgå, och att § 92 nuvarande reglementet, vilken har sin naturliga plats i denna paragraf, måtte få ersätta detta stycke.

*§ 71* lika med § 68 nuvarande reglementet.

*§ 72* lika med § 69 nuvarande reglementet.

*§ 73* lika med § 70 nuvarande reglementet.

*§ 74* motsvarar § 71 nuvarande reglementet. Då emellertid några sådana särskilda föreskrifter, som i paragrafen omförmälas, icke finnas, och generella föreskrifter härutinnan svårligen kunna meddelas, har paragrafen något omredigerats.

*§ 75* lika med § 72 nuvarande reglementet.

*§ 76* lika med § 73 nuvarande reglementet.

*§ 77* lika med § 74 nuvarande reglementet.

*§ 78* lika med § 75 nuvarande reglementet.

*§ 79* motsvarar § 76 nuvarande reglementet med den ändring, som betingas av det föreslagna innehållet i §§ 55—57.

*§ 80* första stycket har samma lydelse som § 77 första stycket av nuvarande reglementet. De båda senare styckena hava omarbetats i anslutning till den föreslagna ändringen av §§ 56 och 57 av nuvarande reglementet.

*§ 81* lika med § 78 nuvarande reglementet.

*§ 82* lika med § 79 nuvarande reglementet.

*§ 83* lika med § 80 nuvarande reglementet.

*§ 84* lika med § 81 nuvarande reglementet.

*§ 85* lika med § 83 nuvarande reglementet.

*§ 86* lika med § 84 nuvarande reglementet.

*§ 87* lika med § 82 nuvarande reglementet.

*§ 88* lika med § 85 nuvarande reglementet.

*§ 89* lika med § 86 nuvarande reglementet.

*§ 90* motsvarar § 87 nuvarande reglementet. Den föreslagna ändringen av denna paragraf sammanhänger med sakkunnigas på annat ställe uttalade uppfattning, att avlöningen till vissa artister i större utsträckning än som hittills skett delvis bör utgå i form av tjänstgöringspenningar. Då lydelsen av nuvarande § 87 icke giver tillräcklig ledning för bestämmande av eventuell plikt eller skadeersättning för artister, vilkas avlöning utgår på detta sätt, hava sakkunniga ansett, att paragrafen bör omformuleras i enlighet med vad sakkunniga föreslagit.

*§ 91* lika med § 88 nuvarande reglementet.

*§ 92* lika med § 89 nuvarande reglementet.

*§ 93* lika med § 90 nuvarande reglementet.

*§ 94* motsvarar § 91 nuvarande reglementet. Denna paragraf avhandlar det förfarande, som i vissa fall skall föregå disciplinära bestraffningsåtgärder. Med hänsyn till de understundom allvarliga påföljder, som kunna drabba vederbö-

rande vid brott mot reglementets bestämmelser, hava sakkunniga funnit det ur allmän rättssynpunkt önskvärt, att bestämmelserna i denna paragraf närmare utformades, samt att klart och tydligt angåves, när och i vilken ordning kansliförhör skall äga rum. Önskvärdheten härav har även inom teatern vid olika tillfällen gjort sig gällande. Att anställa kansliförhör vid påläggande av plikt för erkända mindre förseelser kan knappast sättas i fråga, ehuru det liksom hittills synes böra stå teaterchefen eller den tilltalade öppet påfordra sådant. Däremot anse sakkunniga, att kansliförhör alltid bör hållas, då fråga är om tilldelande av varning, då vederbörande uraktlåtit att å de i § 91 omförmälda listorna erkänna verkställd delgivning eller inom föreskriven tid efter delfåendet protesterat mot vad som lagts vederbörande till last samt då begången förseelse är av beskaffenhet, att fråga jämlikt § 70 kan uppkomma om den felandes avskedande. Till befordrande av en allsidig och grundlig utredning i saken synes vidare böra föreskrivas, att vid förhöret skall såsom förhörsvittne närvara, förutom protokollsförare, någon av den felandes överordnade eller med den felande likställda, samt att den felande bör beredas tillfälle att förklara sig ävensom att i övrigt bör iakttagas, vad för utredning av förseelsens beskaffenhet och de närmare omständigheterna vid dess begående är av nöden. Det vid förhöret förda protokollet torde böra till riktigheten bestyrkas av förhörsledaren och förhörsvittnet samt om möjligt jämväl av den felande.

*§ 95* lika med § 94 nuvarande reglementet.

*§ 96* lika med § 93 nuvarande reglementet, dock att det besked, tonsättare äger erhålla, huruvida ingivet verk antages till uppförande eller icke, har ansetts böra givas skriftligen.

*§ 97* lika med § 95 nuvarande reglementet, med den skillnaden dock att det ansetts böra ankomma på styrelsen att bestämma, till vilken av i paragrafen omförmälda klasser musikverk skall hänföras.

*§ 98* motsvarar § 96 i nuvarande reglementet. Beträffande antagningshonoraret hava sakkunniga ansett de nuvarande beloppen alltför låga och föreslå därför, att desamma måtte höjas till respektive 1,000 kr., 700 kr. och 400 kr. Vidkommande den procentuella ersättningen till tonsättare synes siffran 1,800 kronor motsvara halva recettinkomsten för fullt hus till de biljettpris, som tillämpades vid nuvarande reglementets tillkomst. Då ju recettinkomsten växlar med biljettprisen, hava sakkunniga ansett sig böra föreslå, att denna del av ersättningen sättes i direkt relation till recettinkomsten. I övrigt är denna paragraf oförändrad.

*§ 99* motsvarar § 97 i nuvarande reglementet. De nuvarande bestämmelserna i denna paragraf rörande tonsättares rätt att återtaga musikverk hava synts sakkunniga väl stränga, detta särskilt med hänsyn därtill att tonsättare jämlikt nuvarande § 98 icke äger låta uppföra verket annorstädes inom landet, förrän han återbekommit detsamma. Den av sakkunniga föreslagna lydelsen av motsvarande bestämmelser torde fullt tillgodose teaterns intressen.

*§ 100* lika med § 98 nuvarande reglementet, dock att »teaterförvaltningens medgivande» utbytts mot »styrelsens medgivande».

*§ 101* lika med § 99 nuvarande reglementet.

*§ 102* lika med § 100 nuvarande reglementet.

*§ 103* lika med § 101 nuvarande reglementet.

§§ 36, 38 och 41 av nuvarande reglementet hava ansetts kunna helt utgå. I den mån styrelsen finner de i nämnda paragrafer omförmälda befattningshavarna erforderliga, synes nämligen styrelsen jämlikt § 27 i det nya reglementet (§ 50 i nuvarande reglementet) äga befogenhet att anställa dylika. Befattningarna i och för sig torde icke vara av den vikt, att de behöva särskilt omnämnas i reglementet.

*Bil. 1.*

## Orkesterns tjänstgöring under spelåret 1922—1923.

Å bifogade *tablå 1* visas en sammanställning av tjänstgöringstiden i genomsnitt per man och dag, dels för varje månad, dels för hela spelåret, uppdelat på föreställningar och repetitioner, samt summerat. De angivna siffrorna hava erhållits på följande sätt: Med stöd av de i journalen över orkesterns tjänstgöring förefintliga uppgifterna om tjänstgöringstider och antal tjänstgörande, har den genomsnittliga tjänstgöringstiden per man uträknats *för varje dag*, under antagande av en fast anställd personal av 75 respektive 60 man. De sålunda erhållna siffrorna hava summerats för varje månad och för hela terminen, varefter summorna dividerats med antalet dagar per månad respektive under hela spelåret.

På detta sätt erhållas fullt rättvisa och jämförbara medelvärden.

Av *tablå 1* framgår att, därest den fast anställda personalen uppgår till 60 man, tjänstgöringstiden *per man och dag* blir *27 minuter* längre i genomsnitt för hela terminen, än om den fast anställda personalen uppgår till 75 man.

*Tablå 2* visar en sammanställning över antalet tjänstgörande *utöver 60 man* samt antalet gånger, som desamma tjänstgjort. Av tablå 2 framgår, att om den fast anställda personalen uppgått till 60 man, skulle under spelåret 1922—1923 antalet »*extra tjänstgöringar*» hava blivit 1,241 för hela terminen eller i genomsnitt:

$$\frac{1{,}241}{287} = 4.32 \text{ extra tjänstgöringar per dag.}$$

Av journalen över orkesterns tjänstgöring framgår, att tjänstgöringstiden per dag maximalt uppgått till följande värden under angivna dagar:

| | | |
|---|---|---|
| den 13 jan. 1923 — föreställning . . . . . | 2 tim. | 45 min. |
| repetition . . . . . | 5 » | 05 » |
| Summa | 7 tim. | 50 min. |
| den 9 april 1923 — repetition . . . . . | 8 » | |

*Tablå 1.*

## Sammanställning

**över tjänstgöringstid i genomsnitt per man och dag för fast anställd personal.**

(75 resp. 60 man.)

| Månad | Antal dagar | Tjänstgöringstid i genomsnitt per man och dag | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | 75 man | | | 60 man | | |
| | | Förest. | Repet. | Summa | Förest. | Repet. | Summa |
| Aug. | 13 | 1°20′ | 0°44′ | 2°04′ | 1°38′ | 0°52′ | 2°30′ |
| Sept. | 30 | 1°36′ | 0°56′ | 2°32′ | 1°58′ | 1°06′ | 3°04′ |
| Okt. | 31 | 1°33′ | 0°41′ | 2°14′ | 1°52′ | 0°51′ | 2°43′ |
| Nov. | 30 | 2°02′ | 1°18′ | 3°20′ | 2°31′ | 1°33′ | 4°04′ |
| Dec. | 31 | 1°43′ | 0°38′ | 2°21′ | 2°09′ | 0°45′ | 2°54′ |
| Jan. | 31 | 1°59′ | 1°30′ | 3°29′ | 2°04′ | 1°39′ | 3°43′ |
| Febr. | 28 | 2°18′ | 1°05′ | 3°23′ | 2°37′ | 1°10′ | 3°47′ |
| Mars | 31 | 1°52′ | 0°45′ | 2°37′ | 2°15′ | 0°50′ | 3°05′ |
| April | 30 | 1°55′ | 1°24′ | 3°19′ | 2°13′ | 1°29′ | 3°42′ |
| Maj [1] | 32 | 2°03′ | 0°18′ | 2°21′ | 2°27′ | 0°21′ | 2°48′ |
| Summa resp. medelvärde | **287** | **1°52′** | **0°57′** | **2°49′** | **2°12′** | **1°04′** | **3°16′** |

*Anm.* 2° = 2 timmar.
36′ = 36 minuter.

[1] t. o. m. 1 juni.

*Tablå 2.*

## Sammanställning

**över antal tjänstgörande utöver 60 man och desammas tjänstgöring.**

| A | B | | | C | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Antal man utöver 60 | Antal gånger resp. antal man tjänstgjort | | | Antal tjänstgöringar | | |
| | Föreställn. | Repet. | Summa | Föreställn. | Repet. | Summa |
| 1 . . . . . | 1 | 2 | 3 | 1 | 2 | 3 |
| 2 . . . . . | 2 | 2 | 4 | 4 | 4 | 8 |
| 4 . . . . . | 1 | — | 1 | 4 | — | 4 |
| 5 . . . . . | 1 | — | 1 | 5 | — | 5 |
| 6 . . . . . | — | 1 | 1 | — | 6 | 6 |
| 7 . . . . . | 5 | 7 | 12 | 35 | 49 | 84 |
| 8 . . . . . | 11 | — | 11 | 88 | — | 88 |
| 9 . . . . . | 6 | 9 | 15 | 54 | 81 | 135 |
| 10 . . . . . | 3 | 2 | 5 | 30 | 20 | 50 |
| 11 . . . . . | 4 | 4 | 8 | 44 | 44 | 88 |
| 12 . . . . . | 4 | 5 | 9 | 48 | 60 | 108 |
| 13 . . . . . | 9 | 13 | 22 | 117 | 169 | 286 |
| 14 . . . . . | 2 | 7 | 9 | 28 | 98 | 126 |
| 15 . . . . . | 2 | 4 | 6 | 30 | 60 | 90 |
| 16 . . . . . | 4 | 6 | 10 | 64 | 96 | 160 |
| Summa | **55** | **62** | **117** | **552** | **689** | **1,241** |

Värdena under kol. C hava erhållits genom multiplikation av värdena under kol. A och kol. B.

*Bil. 2.*

## P. M. I.

### rörande operans biljettpris.

Då man kan förmoda, att publikfrekvensen och biljettprisen vid operan i stort sett följa samma ekonomiska lag som eljest, nämligen att ett lägre pris under i övrigt lika förhållanden ökar efterfrågan och vice versa, ligger det nära till hands att ur de senare årens statistik söka få fram ett sammanhang mellan biljettprisen och publikfrekvensen, då som bekant biljettprisen under den senaste tioårsperioden rätt starkt varierat.

Lyckas man på detta sätt fastställa ett sammanhang mellan dessa båda faktorer, så har man också en utgångspunkt för ett objektivt bedömande av de fördelaktigaste biljettprisen. Såsom norm för biljettprisen vid operan utgår jag tillsvidare från den totala recetten vid fullsatt hus under normala förhållanden (d. v. s. bortsett från speciellt billiga eller speciellt dyra föreställningar, förköp etc.). Förhållandet mellan medelrecetten under året och den totala recetten vid fullt hus är ett mått på publikfrekvensen under året och torde för enkelhetens skull betecknas »besöksfaktor».

Största inkomsten erhålles då tydligen vid ett sådant biljettpris, att produkten av besöksfaktorn och biljettpriset (recetten vid fullt hus) är ett maximum. Då utgifterna för en föreställning äro praktiskt taget fullständigt oberoende av publikfrekvensen, anger detta samtidigt det för operan fördelaktigaste biljettpriset.

Det måste naturligtvis genast framhållas, att någon fullt säker hållpunkt för bedömande av de lämpligaste biljettprisen icke på detta sätt kan erhållas, då ju även andra faktorer än biljettpriset starkt inverka på publikfrekvensen, särskilt den större eller mindre lockelse, som repertoaren och de uppträdande artisterna utöva, samt det allmänna konjunkturläget, vartill i detta fall kommer penningvärdets starka variationer under de senaste åren. I fråga om den sist nämnda omständigheten kan dock en någorlunda tillfredsställande korrektion åstadkommas, om nämligen biljettpriset för varje spelår korrigeras med hänsyn till Socialstyrelsens levnadskostnadsindex under året i fråga. Om exempelvis index under ett spelår varit 200, så måste man för att få det för året gällande priset under normala förhållanden dividera detsamma med 2 (generellt är sålunda det korrigerade priset = det verkliga priset $\times \frac{100}{I}$).

Då även det allmänna konjunkturläget i viss mån följt variationerna i levnadskostnadsindex, så får man på samma gång åtminstone till någon del en korrektion för denna faktors inverkan.

Beträffande den förstnämnda faktorn finnes däremot givetvis ingen möjlighet att göra någon korrektion, utan här måste man inskränka sig till en förmodan, att under en längre period repertoarens och artisternas inflytande i stort sett någorlunda kommer att utjämnas.

I bil. 1 har nu på grund av från operan lämnade uppgifter genomförts en dylik beräkning för spelåren 1912—1913 till och med 1922—1923. I sista kolumnen är här den med hänsyn till Socialstyrelsens index korrigerade recetten vid fullt hus angiven.

I bil. 2 är besöksfaktorn som funktion av denna recett grafiskt återgiven. Förutom de 11 punkter, som sålunda erhållits, vet man givetvis, att om entrén till operan vore kostnadsfri, skulle densamma praktiskt taget vara fullsatt varje kväll, d. v. s. för biljettpriset 0 är besöksfaktorn = 1. Av punkternas läge framgår tydligen, att det icke kan finnas något tvivel om det ganska nära sammanhanget mellan biljettpris och besöksfaktor. I figuren är även inlagd en rät linje, som så nära som möjligt ansluter sig till de erhållna punkterna (densamma är dragen med tillhjälp av den s. k. minsta kvadratmetoden). Enligt denna skulle besöksfaktorn gå ner till 0 vid ett pris av omkring 7,250 kr. (vid index = 100), motsvarande under nuvarande förhållanden (index omkring 175) 12,700 kr. eller inemot dubbla det nuvarande priset. Antagligt är dock, att även vid ett så högt pris operan icke skulle stå alldeles tom, varför det är troligt, att kurvan i verkligheten böjer av något, som den prickade linjen utvisar, något som dock icke har någon praktisk betydelse.

I bil. 2 är även produkten av besöksfaktor och biljettpris d. v. s. medelrecetten angiven. Som synes når denna sitt maximum vid ett biljettpris av omkring 3,600 kr., alltså något under det pris, som var rådande före kriget. Vid index 175 motsvarar detta 6,300 kr. inklusive nöjesskatten eller 5,720 kr. exklusive densamma, således omkring 14 % lägre än det nuvarande. Då besöksfaktorn härvid är 0,5, skulle inkomsten för 250 föreställningar under året exklusive nöjesskatten bliva $5{,}720 \times 0{,}5 \times 250 = 715{,}000$ kr.

Jag vill ännu en gång betona, att man naturligtvis icke får fästa alltför stor betydelse vid dessa beräkningar, som ju nödvändigt måste vara ganska approximativa och ingalunda få tillmätas absolut giltighet. Dock synas de mig tyda på, att en viss sänkning av biljettpriset icke borde vara menlig för operans ekonomi, på samma gång den givetvis skulle hälsas med glädje av alla operaintresserade.

Det bör kanske framhållas, att en jämkning av priset i närheten av det absolut gynnsammaste kan ske inom rätt vida gränser, utan att totalintäkten därav avsevärt beröres. Om man sålunda bibehåller det nuvarande priset 6,683 kr. exklusive nöjesskatten eller 7,351 kr. inklusive densamma, motsvarande omkring 4,200 kr. vid index 100, så blir besöksfaktorn 0,42 och totalintäkten omkring 700,000 kr. Om man å andra sidan går ned med priset så långt som till 3,000 kr., motsvarande vid index 175 5,250 kr. inklusive nöjesskatten eller

4,780 kr. exklusive densamma (omkring 28 % lägre än nu), blir den på samma sätt beräknade totalinkomsten omkring 705,000 kr. Man kan sålunda variera priset rätt avsevärt såväl över som under det ovan beräknade gynnsammaste priset, utan att totalinkomsten därav i avsevärd grad beröres. Av lätt insedda skäl torde man dock böra hålla sig snarare något under än över detta matematiskt beräknade pris.

Ovanstående beräkningar gälla för operasalongen i dess helhet.

Stockholm den 10 september 1923.

*Carl A. Rossander.*

*Bil. 1.*

## Kungl. Teaterns recettinkomster.

| | 1912—13 | 1913—14 | 1914—15 | 1915—16 | 1916—17 | 1917—18 | 1918—19 | 1919—20 | 1920—21 | 1921—22 | 1922—23 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Recett vid fullt hus . . Kr. | 3,950:— | 3,950:— | 2,804:— | 3,950:— | 3,950:— | 4,679:— | 6,409:— | 8,012:— + 9 % | 6,900:— + 10 % | 6,683:— + 10 % | 6,683:— + 10 % |
| Influtna recettmedel . . » | 463,055:— | 453,136:— | 397,687:— | 537,499:— | 690,208:— | 764,100:— | 1,139,881:— | 977,803:— | 989,099:— | 947,876:— | 725,592:— |
| Medelrecett . . . . . » | 1,970:— | 1,911:— | 1,736:— | 2,132:— | 2,717:— | 2,916:— | 4,285:— | 3,804:— | 3,956:— | 3,590:— | 2,914:— |
| Besöksfaktor . . . . . | 0,499 | 0,485 | 0,615 | 0,535 | 0,687 | 0,623 | 0,668 | 0,473 | 0,574 | 0,538 | 0,435 |
| Socialstyrelsens index under speláret . . . . . | 100 | 100 | 110 | 126 | 147 | 196 | 257 | 260 | 259 | 208 | 181 |
| Recett vid fullt hus, korr. . . . . Kr. | 3,950:— | 3,950:— | 2,550:— | 3,140:— | 2,680:— | 2,390:— | 2,490:— | 3,360:— | 2,930:— | 3,540:— | 4,070:— |

*Bil. 2.*

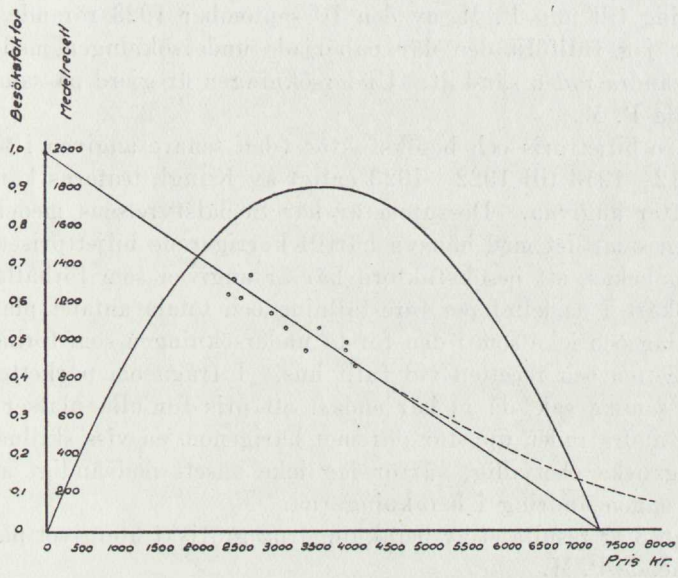
Besättningsfaktor
Meter/recett
1,0
0,9
0,8
0,7
0,6
0,5
0,4
0,3
0,2
0,1
0
2000
1800
1600
1400
1200
1000
800
600
400
200
0 500 1000 1500 2000 2500 3000 3500 4000 4500 5000 5500 6000 6500 7000 7500 8000
Pris kr.

*Bil. 3.*

## P. M. II.

### rörande operans biljettpris.

I anslutning till min P. M. av den 10 september 1923 rörande operans biljettpris, har jag fullföljt den där påbörjade undersökningen med hänsyn till parkett och andra raden särskilt. Undersökningen är gjord på samma sätt som i nyssnämnda P. M.

I bil. 1 äro biljettpris och besöksfaktor (den senare angiven i %) m. m. för spelåren 1912—1913 till 1922—1923 enligt av Kungl. teaterns kamrerare lämnade uppgifter angivna. Dessutom är här Socialstyrelsens medelindex under de olika åren samt det med hänsyn härtill korrigerade biljettpriset angivet.

Det bör påpekas, att besöksfaktorn här är angiven som förhållandet mellan antalet besökare i medeltal per föreställning och totala antalet platser av ifrågavarande slag och icke som i den första undersökningen som förhållandet mellan medelrecetten och recetten vid fullt hus. I fråga om parketten blir emellertid detta samma sak, då ju här endast ett pris för alla platser är rådande. Beträffande andra raden uppstår däremot härigenom en viss skillnad, som dock torde vara ganska obetydlig, varför jag icke ansett nödvändigt att på grund härav göra någon ändring i beräkningarna.

I bil. 2 och 3 är resultatet av beräkningarna grafiskt återgivet på samma sätt som i föregående P. M.

Vid en blick på dessa bilagor finner man genast, att punkterna icke ligga fullt lika regelbundet, som när undersökningen gällde operan i dess helhet, vilket i och för sig icke är ägnat att förvåna, då det är klart, att tillfälligheter spela en större roll, ju mera begränsat området för undersökningen är.

Om man emellertid tillsvidare antar, att punkterna närmast kunna representeras av en rät linje, finner man i fråga om parketten den i figur 2 heldragna räta linjen. Den största inkomsten erhålles härvid vid ett pris av kronor 3,80 vid index 100, motsvarande 6,65 inklusive nöjesskatten eller i runt tal 6 kronor exklusive denna vid index 175. En nedsättning från 8 till 6 kronor eller med 25 % skulle alltså här synas vara motiverad. Motsvarande siffra för hela operan skulle som nämnt vara omkring 14 %. Av samma skäl som här torde emellertid en ytterligare nedsättning icke vara förenad med någon större ekonomisk risk. En nedsättning ända till exempelvis kr. 3,15 vid index 100, motsvarande omkring 5,50 inklusive nöjesskatten eller omkring 5 kr. exklusive nöjesskatten, alltså samma pris, som var rådande före kriget, skulle sålunda sannolikt icke minska totalintäkten med mer än några få %.

Detta gäller nu parkett. Vad andra raden beträffar är följande att märka. Utgår man från den heldragna linjen i bil. 3 så finner man, att den maximala inkomsten erhålles vid ett pris av omkring 4,75 kr. vid index 100, motsvarande omkring 8,30 inklusive och omkring 4,50 exklusive nöjesskatten vid index 175, alltså åtskilligt *högre* än det nuvarande priset och högre än det gynnsammaste priset för parkett. Detta är tydligtvis en orimlighet och visar, att den valda undersökningsmetoden icke gärna kan äga generell giltighet.

Då emellertid som nämnt punkterna i detta fall ligga så pass oregelbundet, att det ej är säkert, att den räta linjen är den, som riktigast åskådliggör förhållandet, har jag även undersökt, huruvida ett bättre resultat erhålles med en s. k. andragradskurva, och äro dessa med prickade linjer inlagda i bil. 2 och 3. I bil. 2 erhålles, som en närmare undersökning visar, icke något nämnvärt bättre resultat på detta sätt. Utgår man emellertid från den prickade linjen, så ändras det gynnsammaste biljettpriset något uppåt till omkring 4,25 respektive 6,75 eller omkring 12 % högre än i föregående fall.

I fråga om andra raden åter giver den prickade linjen en avsevärt bättre anslutning till punkterna än den heldragna, räta linjen. Med användande av den förra blir det gynnsammaste biljettpriset omkring 3,85 kr. vid index 100, motsvarande omkring 6,15 kr. vid index 175 exklusive nöjesskatten, alltså fortfarande något högre än nu och nära nog detsamma som för parkett.

Man torde därför alltså alltjämt få betrakta denna del av undersökningen som mindre tillförlitlig.

Som en sammanfattning torde man i huvudsak kunna säga följande, varvid jag dock ännu en gång vill kraftigt reservera mig mot den absoluta giltigheten av de gjorde beräkningarna:

*1.* En nedsättning med i genomsnitt omkring 14 % av alla biljettpris vid operan synes komma att medföra någon om än obetydlig höjning av totala intäkterna, och en nedsättning av i genomsnitt omkring 25 % torde utan större risk kunna företagas.

*2.* Ur ekonomisk synpunkt synes nedsättningen främst böra gälla parkett och första raden, där en ännu kraftigare nedsättning än för operan i dess helhet torde vara motiverad. En nedsättning av priset på andra raden synes däremot ur rent ekonomisk synpunkt vara mindre påkallad och torde därför behöva företagas endast i den mån, så är nödvändigt för att bibehålla en lämplig skillnad mellan prisen på parkett och andra raden. Detsamma gäller sannolikt i minst lika hög grad om tredje raden.

Stockholm den 2 januari 1924.

*Carl A. Rossander.*

## Tablå utvisande antal besökande å

**Säsongerna**

| | 1912—1913 | | 1913—1914 | | 1914—1915 | | 1915—1916 | | 1916—1917 | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Parkett | II Rad. | Parkett | II Rad. | Parkett | II Rad. | Parkett | II Rad. | Parkett | II Rad. |
| Föreställningsantal . . . | 235 | 235 | 237 | 237 | 229 | 229 | 252 | 252 | 254 | 254 |
| Besökareantal . . . . . | 37,156 | 28,515 | 34,463 | 31,715 | 36,979 | 34,288 | 47,187 | 39,934 | 56,146 | 40,089 |
| Medeltal besökare pr föreställning . . . . . | 158 | 121 | 145 | 134 | 161 | 150 | 187 | 158 | 221 | 157 |
| Besöksfaktor . . . . . | 43 % | 62 % | 39 % | 69 % | 44 % | 77 % | 50 % | 81 % | 60 % | 81 % |
| Socialstyrelsens index under spelåret . . . . . | 100 | | 100 | | 110 | | 126 | | 147 | |
| Biljettpris, medeltal . Kr. | 5: — | 3: 02 | 5: — | 3: 02 | 3: 50 | 2: 64 | 5: — | 3: 02 | 5: — | 3: 02 |
| Korrig. » . » | 5: — | 3: 02 | 5: — | 3: 02 | 3: 18 | 2: 40 | 3: 97 | 2: 40 | 3: 40 | 2: 05 |

*Bil. 1.*

## parkett och II raden å Kungl. teatern

**1912/1913—1922/1923.**

| 1917—1918 | | 1918—1919 | | 1919—1920 | | 1920—1921 | | 1921—1922 | | 1922—1923 | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Parkett | II Rad. | Parkett | II Rad. | Parkett | II Rad. | Parkett | II Rad. | Parkett | II Rad. | Parkett | II Rad. |
| 262 | 262 | 266 | 266 | 257 | 257 | 250 | 250 | 264 | 264 | 249 | 249 |
| 53,098 | 40,733 | 60,583 | 44,575 | 38,756 | 37,519 | 47,364 | 37,048 | 44,640 | 34,206 | 37,244 | 30,870 |
| 202 | 155 | 227 | 167 | 151 | 145 | 189 | 148 | 169 | 129 | 149 | 124 |
| 55 % | 80 % | 62 % | 85 % | 41 % | 74 % | 51 % | 75 % | 46 % | 64 % | 43 % | 62 % |
| 196 | | 257 | | 260 | | 259 | | 208 | | 181 | |
| 6: — | 3: 49 | 8: — | 4: 78 | 10: — | 6: 24 | 8: — | 5: 35 | 8: — | 5: 84 | 8: — | 5: 84 |
| | | | | + 9 % | | + 10 % | | + 10 % | | + 10 % | |
| 3: 06 | 1: 78 | 3: 10 | 1: 85 | 4: 20 | 2: 62 | 3: 40 | 2: 46 | 4: 23 | 3: 08 | 4: 85 | 3: 55 |

*Bil. 2.*
Parkett.

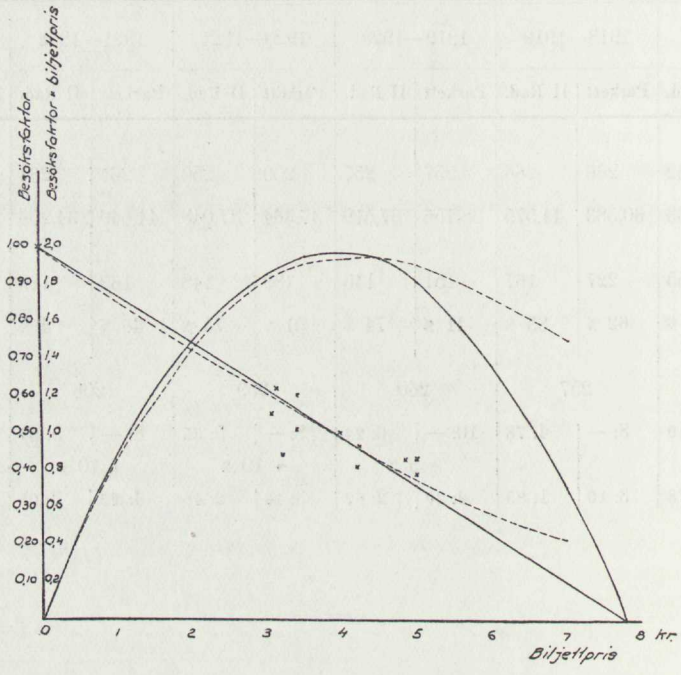

*Bil. 3.*
II Raden.

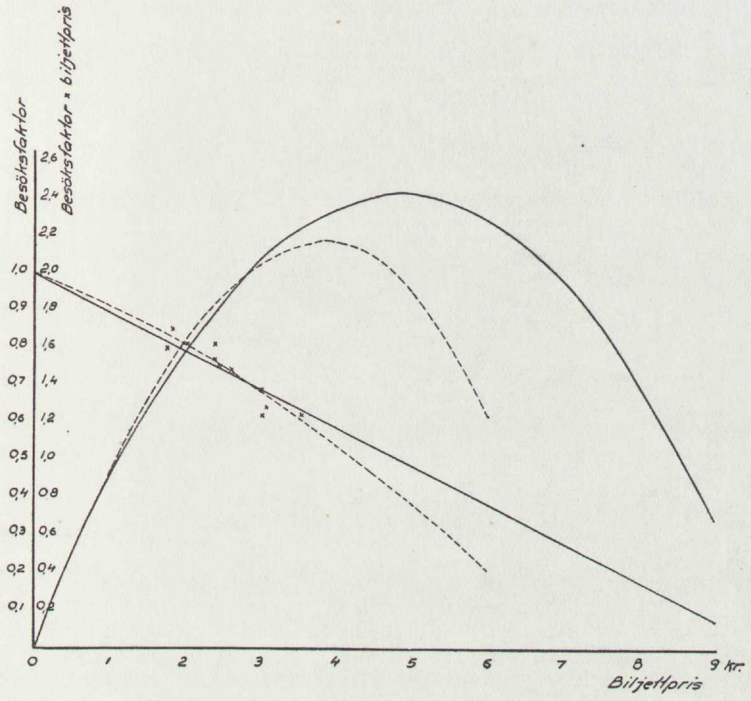

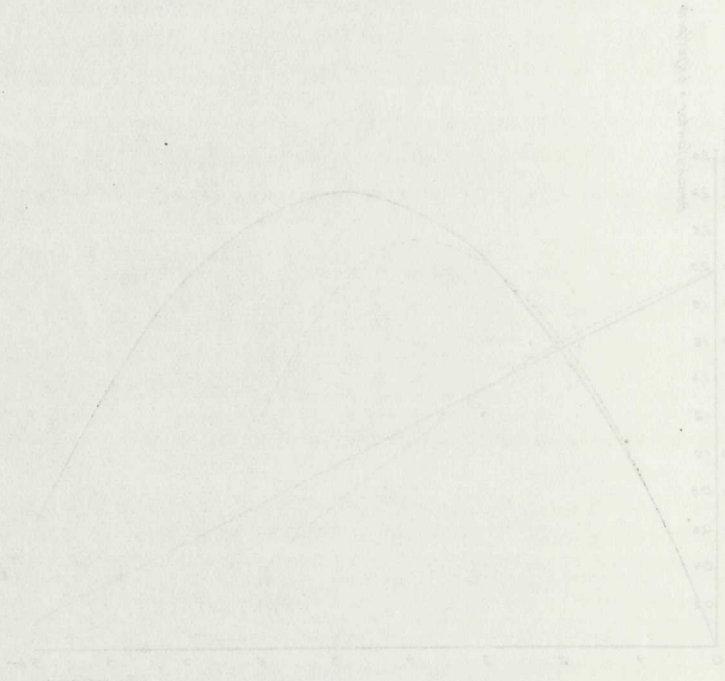

# Förslag till reglemente för Kungl. teatern.

## Kungl. Teaterns uppgift.

§ 1.

Kungl. Teaterns uppgift är att på ett konsten i allo värdigt sätt utöva musikalisk scenisk verksamhet ävensom bringa till utförande konsertverk samt, förutom de baletter, vilka ingå i vissa operor och sångspel, självständiga balettverk. Då omständigheterna därtill föranleda må jämväl skådespel och talpjäser komma till utförande. Uppgift.

## Styrelsen och teaterchefen.

§ 2.

Förvaltningen av Kungl. Teatern utövas av styrelsen för Kungl. Teaterns aktiebolag. Teaterns ledning.

Nämnda bolags verkställande direktör, som tillika är teaterns chef, handhar i samråd med styrelsen den närmaste ledningen och förvaltningen av teatern samt utövar chefskapet över all vid teatern anställd personal; dock att följande frågor alltid skola av teaterchefen anmälas hos styrelsen, som ensam äger att i dem besluta, nämligen:

plan för kommande spelår;

teaterns inkomst- och utgiftsstat;

anställande av följande, den artistiska och sceniska avdelningen tillhörande personal, nämligen kapellmästare, regissör, kormästare, balettmästare, artister för sångscenen och talscenen, premiärdansörer och -dansöser, ävensom stipendiater och uppgörande av tillfälliga engagemang;

anställande av kansli- och kontorspersonal, chef för den tekniska avdelningen, maskinmästare och förrådsförvaltare;

antagande av sceniskt musikverk;

uppsättning av nytt teaterstycke;

förnyelse och förbättring av dekorationer m. m. till äldre stycke, då kostnaden överstiger 5,000 kronor;

avtal om gästspel;

medgivande av beneficeföreställning;

fastställande av biljett- och abonnemangspris ävensom bestämmande av ersättning vid upplåtelse av teatern i sådana fall, då recetten icke tillkommer teaterkassan; samt,

i den mån sådant på styrelsen ankommer, disciplinära frågor, entledigande av vid teatern anställd personal samt meddelande av bestämmelser rörande teatertjänsten och ordningen inom teatern.

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

§ 3

Styrelsens sammanträden.

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden eller teaterchefen minst en gång i varje månad och däremellan så ofta ärendena sådant påkalla.

Ärendena föredragas i styrelsen av teaterchefen, som jämväl skall för styrelsen anmäla de beslut i viktigare ärenden, som av honom fattats efter näst föregående styrelsesammanträde.

Vid styrelsens sammanträden skall protokoll föras.

§ 4.

Framställningar hos styrelsen.

Varje framställning i tjänsteangelägenheter, som teaterpersonalen eller dess särskilda medlemmar önska underställda styrelsens prövning, skall för att vinna prövning skriftligen inlämnas till teaterchefen, som har att inför styrelsen föredraga densamma.

§ 5.

Teaterchefen.

Under den tid av året, teaterpersonalen icke åtnjuter ferier, skall teaterchefen dagligen å viss bestämd tid, som kungöres genom anslag å dörren till teaterchefens tjänsterum inom teatern, vara å tjänsterummet tillstädes.

Det åligger teaterchefen att årligen före april månads utgång upprätta och styrelsens prövning underställa stat för det kommande spelåret. De av styrelsen för de särskilda titlarna fastställda utgiftssummorna skola i möjligaste mån tjäna till ledning och efterrättelse, styrelsen likväl obetaget att härutinnan vidtaga de ändringar, som med en ändamålsenlig förvaltning må finnas vara förenliga.

Skulle Kungl. Teaterns chef av sjukdom eller annan anledning bliva för någon tid förhindrad att bestrida sin befattning, åligger det styrelsen för Kungl. Teaterns aktiebolag att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som i sådant fall utser en t. f. chef, vilken för denna tid skall vara bolagets verkställande direktör och ledamot i styrelsen.

§ 6.

Inkomst- och utgiftsstat.

Det åligger styrelsen att årligen före maj månads utgång till Kungl. Maj:t ingiva av styrelsen för det kommande spelåret fastställd inkomst- och utgiftsstat samt att, därest under löpande spelår utgiftsstatens slutsumma överskrides eller väsentligt underskott uppstår å beräknad recettinkomst, därom omedelbart göra anmälan hos Kungl. Maj:t.

## Repertoarkommitté och repertoar.

§ 7.

Repertoarkommitté.

Under den tid av året, Kungl. Teatern icke har ferier, sammanträder varje vecka å viss bestämd dag under teaterchefens ledning en s. k. repertoarkommitté,

bestående av, förutom teaterchefen, kapellmästarna och regissören ävensom, på särskild kallelse, maskinmästaren och balettmästaren jämte de övriga befattningshavare, teaterchefen kan finna lämpligt tillkalla.

§ 8.

Veckorepertoar m. m.

På förslag av repertoarkommitténs övriga medlemmar och efter det överläggning ägt rum, bestämmer teaterchefen den följande veckans repertoar. Denna skall innefatta uppgift dag för dag å de föreställningar, vilka äro avsedda att komma till utförande, samt å de repetitioner av olika slag, som under samma vecka äro förestående, med utsatt klockslag för början av varje föreställning och repetition.

Före varje spelårs utgång uppgöres repertoar för de två första veckorna av det stundande nya spelåret.

Jämte repertoarens fastställande, på sätt nämnt är, för den kommande veckan skall i repertoarkommittén överläggning jämväl äga rum rörande teaterverksamhetens ordnande under ytterligare längre eller kortare tid av spelåret.

§ 9.

Generalplan.

Det åligger kapellmästarna och regissören att gemensamt eller var för sig varje år utarbeta samt under mars månad vid sammanträde inom repertoarkommittén framlägga förslag till de operor och andra musikverk, både äldre och nyare, av så väl svenska som utländska tonsättare, vilka anses lämpliga att upptagas å repertoaren för kommande spelår. Dessa förslag böra, i vad de avse operor, vara åtföljda ej blott av förslag till besättning av de större rollerna, utan även av upplysning, huruvida upptagandet å repertoaren av de föreslagna särskilda verken må antagas vara förbundet med större eller mindre kostnader.

Sedan med ledning av dessa förslag teaterchefen upprättat generalplan för teaterns arbete under kommande spelår och denna plan underställts styrelsens prövning, åligger det regissören att, efter samråd med ekonomiinspektören och maskinmästaren samt dekorationsmålaren och kostymförvaltaren, till teaterchefen avgiva förslag till ordnande av dekorationsväsen och dräkter för varje enligt den fastställda planen till uppförande avsett verk, vilket förslag bör vara åtföljt av en i möjligaste mån noggrann beräkning över uppsättningskostnaden.

§ 10.

Repertoarkommitténs beslut.

De beslut, som i repertoarkommittén fattas, böra antecknas med vidfogande av de skriftliga yttranden, som av kommitténs medlemmar må hava avgivits.

§ 11.

Anslående av repertoar och ändring i densamma.

Repertoar anslås på lämpliga platser inom teatern.

Ändring i redan anslagen repertoar beslutes av teaterchefen.

## Arbetsledning och tjänstemän.

§ 12.

Ledning av arbetet.

Under styrelsen och teaterchefen handhaves ledningen av arbetet vid teatern *i avseende å den konstnärliga verksamheten av:*

a) Regissören,

b) Kapellmästarna och

c) Balettmästaren; samt

*i avseende på den ekonomiska verksamheten av:*

d) Ekonomiinspektören, även kamrerare benämnd.

Under dessa befattningshavare lyda med de åligganden, här nedan sägs, allt efter som arbetet faller inom regissörens, kapellmästarnas, balettmästarens eller ekonomiinspektörens verksamhetsområde övriga vid teatern anställda, i det följande omförmälda tjänstemän.

§ 13.

Regissören.

*Regissören* är chef för scenen.

Honom åligger:

att hava tillsyn över och leda den del av den artistiska verksamheten, som icke berör det rent musikaliska området;

att iscensätta alla stycken, vilkas uppsättning icke överlämnas åt annan person;

att med undantag av de repetitioner, som avse uteslutande inövning av det rent musikaliska, leda samtliga repetitioner av de pjäser, vilkas iscensättning överlämnats åt honom;

att tillse, att de å teatern tjänstgörande fullgöra sina skyldigheter, i vad dessa ej höra under kapellmästarnas bedömande, så väl i konstnärligt som disciplinärt hänseende;

att tillse, att varje verk i alla de avseenden, därutinnan ledningen ankommer på honom, erhåller en framställning, som är i överensstämmelse med verkets karaktär och stämning;

att jämte kapellmästarna väcka förslag rörande de verk, som kunna vara ägnade att upptagas å repertoaren, och om sådana verk meddela yttrande, ävensom uppgöra förslag till rollfördelning samt i övrigt ställa sig till efterrättelse stadgandena i § 9 av detta reglemente;

att, när sådant av teaterchefen påfordras, beträffande den sceniska framställningen vägleda börjande konstnärer vid instuderingen av deras roller; samt

att vaka över ordningen på själva scenen och scenområdet.

Teaterchefen äger att åt därtill lämplig person inom eller utom teatern uppdraga att i egenskap av instruktör biträda vid inövningar och repetitioner.

§ 14.

Kapellmästarna.

*Kapellmästarna* åligger:

att med avseende å de musikverk, vilkas instuderande och anförande blivit dem

anförtrodda, hava inseendet över och ledningen av hela den musikaliska verksamheten vid såväl repetitioner som föreställningar och konserter;

att ordna och leda allt som tillhör inövningen av de särskilda sång- och instrumentalpartierna;

att jämte regissören väcka förslag rörande de verk, som kunna vara ägnade att upptagas å repertoaren, och över sådana verk avgiva yttrande, ävensom uppgöra förslag till rollfördelning; samt i övrigt ställa sig till efterrättelse stadgandena i § 9 av detta reglemente.

Den kapellmästare, styrelsen därtill utser, är chef för Kungl. Teaterns orkester.

§ 15.

Balettmästaren.

*Balettmästaren* är chef för balettens personal, vilken i avseende å dansens så väl inövning som slutliga utförande skall åtlyda balettmästarens föreskrifter och anvisningar.

Honom åligger att icke blott upprätthålla den äldre balettrepertoaren utan även på anfordran av teaterchefen komponera eller arrangera och inöva nya baletter vare sig till uppförande i sammanhang med operor och sångspel eller såsom fristående balettverk.

Beträffande balettelevernas undervisning och övning är *dansläraren* vid balettelevskolan, därest sådan lärare finnes särskilt anställd, pliktig att ställa sig balettmästarens bestämmelser till efterrättelse.

§ 16.

Ekonomiinspektören.

*Ekonomiinspektören* är chef för teaterns kansli och har under teaterchefen närmaste tillsynen över teaterns ekonomi.

Honom åligger:

att utöva uppsikt över teaterns samtliga förråd och all övrig materiel samt över allt detta föra fullständiga inventarieförteckningar, i vilka noggrant bör antecknas vad som anskaffas och förbrukas;

att tillse att alla arbeten och inköp, vilka i avseende å teatermaterielen vederbörligen beslutats, behörigen verkställas;

att granska och för utbetalning attestera samtliga avlöningslistor;

att tillse, att teaterns samtliga inkomster och utgifter sammanföras i fullständiga räkenskaper ävensom däröver till styrelsen avgiva månadsrapporter enligt av styrelsen fastställt formulär;

att granska och annotera inkommande räkningar;

att uppsätta kontrakt samt kontrasignera dessa och andra handlingar i ärenden, vilka bero på hans handläggning;

att föra förteckningar över samtliga vid teatern fast anställda personer;

att, där sådant ifrågakommer, å teaterchefens vägnar utfärda antagningsbevis för arbetare och betjänte;

att föra erforderlig statistik; samt

att ordna fördelningen av klädlogerna.

§ 17.

Kassören. *Kassören* åligger:

att verkställa alla inkasseringar och utbetalningar av medel för teaterns räkning och däröver föra kassabok;

att kontrollera biljettförsäljningen;

att föra anteckningar över möjligen utgivna förskott;

att upprätta avlöningslistor för den å teaterns avlöningsstat uppförda personalen;

att granska inkommande räkningar; samt

att innehålla vederbörliga avgifter till inom teatern befintliga pensionskassor.

§ 18.

Inspicienten. *Inspicienten* åligger:

att vårda sig om, att allt, som kan göras för främjande av teatertjänstens och föreställningarnas ordentliga och ostörda gång, iakttages, för vilket ändamål han skall vara å teatern tillstädes vid alla repetitioner och föreställningar;

att tillse, att alla attribut och rekvisita, vilka vid repetitioner eller föreställningar enligt regien skola vara å teatern tillgängliga, finnas till hands;

att före varje akts början och sedan han övertygat sig om att hinder på grund av omklädsel eller dylikt ej möter, giva vederbörliga signaler att akten skall börja samt under föreställningens gång ansvara för passning till entré;

att på uppdrag verkställa de tillkännagivanden inför publiken, som skola ske från scenen;

att utskriva fastställd repertoar och anslå densamma jämte däri beslutade ändringar;

att, därest ej teaterchefen annorledes bestämmer, ombesörja annonsering och affischering samt, vid repertoarändring, erforderliga kallelser;

att rekvirera behövliga statister;

att utskriva personalförteckningar samt dekorations- och attributlistor i överenstämmelse med uppgjord regi;

att föra journal över den i roller uppträdande personalen och därom avlämna erforderliga uppgifter;

att ombesörja utlämnande av roller, solostämmor och sufflörexemplar mot behörigt kvitto ävensom tillse, att dessa i behörigt skick återställas eller, där de återlämnas i skadat eller försämrat skick, renoveras på den skyldiges bekostnad;

att mottaga och till teaterchefen genast inrapportera anmälningar om sjukdomsfall bland personalen samt om dessa sjukdomsfall föra noggranna anteckningar;

att, därest någon tjänstgöringsskyldig inställer sig för sent till repetition eller föreställning eller eljest inom teatern gör sig skyldig till något sådant förfarande, som i detta reglemente är belagt med ansvar eller skadeersättningsskyldighet, därom göra anmälan hos teaterchefen;

att närmast under ekonomiinspektören hava uppsikt över och förvalta teaterns förråd av attribut samt tillse, att dessa förråd väl vårdas och underhållas;

att föra noggrann inventarieförteckning över alla till attributförrådet hörande effekter;

att, i den mån han finner nyanskaffnings- eller reparationsarbeten inom attributförråden erforderliga eller sådana arbeten eljest ifrågakomma, däröver upprätta och till teaterchefen inkomma med kostnadsförslag;

att, efter det sådana kostnadsförslag prövats, låta i överensstämmelse härmed bringa arbetena till utförande och, där ej styrelsen annorlunda bestämmer, ombesörja inköp av för arbetet erforderliga materialier ävensom granska och attestera inkommande räkningar å kostnaderna därför; samt

att föra dagjournal över attributpersonalens tjänstgöring och upprätta avlöningslistor för samma personal.

*Ordningsmännen* för de särskilda kårerna äro inspicienten till biträde i hans befattning.

§ 19.

Dekorationsmålaren.

*Dekorationsmålaren* åligger:

att uppgöra och till teaterchefen ingiva kostnadsförslag å beslutade ny- eller ommålningar av dekorationer samt, sedan kostnadsförslag prövats och antagits, ofördröjligen verkställa arbetet;

att för varje ny dekoration, som av honom levereras, till teatern såsom dess egendom överlämna en i akvarell eller limfärg utförd skiss av dekorationen, vilken skiss icke må till omfånget vara mindre än i skalan I: 50; samt

att närvara vid alla dekorationsuppställningar ävensom, där så påfordras, vid repetitioner med dekorationer samt vid generalrepetitioner och första föreställningar av sådana stycken, i vilka ny- eller ommålade dekorationer förekomma.

§ 20.

Kormästaren.

*Kormästaren* är förman för kören.

Honom åligger:

att ansvara för körpersonalens undervisning och övning i sång samt för alla körstämmors behöriga inlärande;

att upprätta samt underställa kapellmästarens och regissörens prövning listor för körens fördelning;

att vara tillstädes vid repetitioner och föreställningar av sådana verk, i vilka kören tjänstgör; samt

att anföra bakom scenen förekommande musik.

§ 21.

Konsertmästarna.

*Konsertmästarna* åligger:

att utföra alla soli, som i operor och baletter kunna förekomma för deras instrument;

att instudera och leda musiken i sådana teaterstycken, vilka icke falla inom den egentliga operans område; samt

att vid repetitioner och föreställningar vaka över och för tjänstgörande kapellmästaren ansvara för de särskilda instrumentens stämning.

§ 22.

Sång-repetitör.

*Sångrepetitör* åligger:

att på teaterchefens anmodan handleda aktörstatens sujetter, stipendiaterna däri inbegripna, vid den vidare inövning av dem tilldelade partier, som utöver sujetternas i § 62 stadgade självverksamhet må vara erforderlig för partiernas riktiga återgivande;

att vid instuderandet av operor utföra all beledsagning å piano;

att vid repetitioner och föreställningar utföra bakom scenen förekommande musik å piano eller orgelharmonium;

att efter vederbörande kapellmästares tillsägelse leda sångrumsrepetitionerna vid de tillfällen, kapellmästaren är därtill förhindrad; samt

att vid förfall för kormästaren anföra bakom scenen förekommande musik.

§ 23.

Maskin-mästaren.

*Maskinmästaren* åligger:

att utöva närmaste ledningen av och tillsynen över teaterns scenmaskineri och dekorationer;

att efter regissörens anvisningar uppgöra dekorationsplaner och konstruera erforderliga scenanordningar;

att närvara vid dekorationsuppställningar, generalrepetitioner och föreställningar, med undantag för konserter eller sådana tillfällen, då teatern är uthyrd till annan;

att ansvara för och hålla noggrann förteckning över samtliga dekorationer och till dekorationsväsendet hörande effekter ävensom över allt som tillhör scenmaskineriet;

att, i den mån materiel och effekter böra anskaffas för maskineri- och dekorationsavdelningen, därom göra anmälan hos teaterchefen;

att, efter det beslut om sådant anskaffande fattats, verkställa besluten samt, där ej styrelsen annorlunda bestämmer, ombesörja inköp av för arbetet erforderliga materialier, ävensom attestera inkommande räkningar å kostnaderna därför;

att övervaka scenarbetet samt föra dagjournal däröver;

att upprätta avlöningslistor för maskinarbetarna;

att utöva högsta tillsyn över teaterns belysnings-, ventilations- och värmeledningsväsen, ävensom över de inom teatern befintliga ångpannor, pumpverk och hissar samt över teaterns snickarverkstad;

att tillse att allt som hör till dessa avdelningar behörigen fungerar och särskilt att de för de olika avdelningarna tillsatta verkmästarna eller förmännen fullgöra sina åligganden;

att tillse, att å varje avdelning noggranna inventarieförteckningar föras över all dithörande materiel;

att med avseende å nyanskaffning för dessa avdelningar samt attesterande av räkningar å kostnaden härför, fullgöra enahanda åligganden, som här ovan för honom stadgats beträffande maskineri- och dekorationsavdelningen;

att vid fråga om anställande av erforderliga verkmästare, förmän och ordi-

narie arbetare till teaterchefen avgiva förslag på den eller dem, som anses böra ifrågakomma; samt

att å teaterchefens vägnar träffa avtal med sådana arbetare, vilka anställas endast tillfälligtvis.

*Belysningsmästaren* är med avseende å teaterns belysningsanordningar maskinmästaren till biträde i hans befattning.

§ 24.

Kostymförvaltaren och kostymförvalterskan.

*Kostymförvaltaren* åligger:

att hava tillsyn över och ansvara för samtliga teatern tillhörande manskostymer — med undantag av tvättkläder — ävensom för teatern tillhörande skodon av alla slag;

att med all omsorg beflita sig om att de förråd, vilkas tillsyn är honom anförtrodd, väl vårdas och underhållas;

att föra noggranna inventarieförteckningar över alla till berörda förråd hörande persedlar;

att, i den mån han finner nyanskaffnings- eller reparationsarbeten inom förråden erforderliga eller sådana arbeten eljest ifrågakomma, däröver upprätta och till teaterchefen inkomma med kostnadsförslag;

att, efter det sådana kostnadsförslag blivit prövade, låta bringa de beslutade arbetena till utförande samt, där ej styrelsen annorlunda bestämmer, ombesörja inköp av för arbetet erforderliga materialier ävensom granska och attestera inkommande räkningar å kostnaderna därför;

att ansvara för, att vid repetitioner och föreställningar alla till förråden hörande persedlar, vilka skola vid tillfället begagnas, finnas i god tid till hands i de uppträdandes klädloger och efter begagnandet återföras till sina platser i kostymmagasinen, varförutom s. k. kostymrekvisita skola av kostymförvaltaren själv eller hans närmaste biträde direkt överlämnas till den uppträdande;

att ombesörja anskaffande av påklädare och påkläderskor samt att fördela dessa till tjänstgöring i klädlogerna;

att såsom förman för den vid manskostymförrådet anställda personalen samt för påklädar- och påkläderskepersonalen föra dagjournal över dessa personalers tjänstgöring samt upprätta avlöningslistor för därtill hörande personer; samt

att hava tillsyn över mansskräddarverkstaden, besörja anställande av vid densamma erforderliga arbetare samt kontrollera de för personalen vid denna verkstad av vederbörande verkstadsförman uppgjorda avlöningslistorna.

*Kostymförvalterskan* äger tillsyn över och ansvarar för teatern tillhörande damkostymer ävensom för teaterns tvättkläder samt äger med avseende å damkostymförrådet och den därvid samt vid damskrädderiverkstaden anställda personalen enahanda förpliktelser, som här ovan finnas stadgade för kostymförvaltaren i avseende å hans verksamhetsområde.

§ 25.

Sufflören.

*Sufflören* åligger att sufflera vid repetitioner och föreställningar, för vilket ändamål han bör i god tid före tjänstgöringens början vara tillstädes å teatern.

§ 26.

Teaterläkaren.

*Teaterläkaren* åligger:

att närvara vid varje föreställning för att i händelse av sjukdoms- eller olycksfall bringa den hjälp, som ankommer på honom;

att, när någon av balettpersonalen med undantag av premiär- och sekundsujetter, körpersonalen eller teaterns betjänte eller fast anställda arbetare träffas av sjukdom, å bestämd mottagningstimme samt, där sådant finnes erforderligt, jämväl vid besök hos den sjuke lämna nödig läkarvård; samt

att på teaterchefens anmodan skriftligen avgiva sådant yttrande, varom förmäles i § 58.

§ 27.

Övriga tjänstemän.

Styrelsen äger att i den mån styrelsen så anser erforderligt anställa jämväl *andra tjänstemän* samt att utfärda de vidare instruktioner för tjänstgöringen inom teatern, styrelsen finner erforderliga.

§ 28.

Sammanslagning av tjänster.

Därest omständigheterna därtill föranleda, må två eller flera av de i §§ 13—26 omförmälda befattningarna kunna samtidigt innehavas av samma person, dock att befattningarna såsom ekonomiinspektör och kassör ej må förenas i en hand.

## Spelår och räkenskapsår.

§ 29.

Spelår.

Kungl. Teaterns spelår räknas från och med den 1 juli det ena året till och med den 30 juni det följande.

§ 30.

Räkenskapsår.

Teaterns räkenskaper för varje spelår skola vara avslutade före utgången av den efter spelårets slut nästföljande september månad.

## Teaterns upplåtande för särskilda ändamål.

§ 31.

Teaterns upplåtande. Dagkostnad.

Teaterns upplåtande för konsert eller annan föreställning till förmån för annan än teaterkassan må ankomma på teaterchefens prövning, dock att därvid hyresbeloppet ej får understiga dagkostnaden.

Vid första sammanträdet under varje spelår bestämmer styrelsen ett visst belopp, varmed för varje tillfälle, teatern under spelåret upplåtes, ersättning för dagkostnaden skall gäldas till teaterkassan. För konsert må detta belopp kunna utgå med två tredjedelar av den summa, som fastställes för annan föreställning.

§ 32.

Föreställning för pensionskassorna.

Varje spelår skola å teatern givas dels till förmån för Kungl. Teatrarnas pensionsinrättning en föreställning och dels till förmån för Kungl. Hovkapellets pensionsinrättning en föreställning och en konsert. Vid samtliga dessa tillfällen är teaterpersonalen pliktig medverka utan rätt till tjänstgöringspenningar, i den mån sådana eljest skulle utgå. Ersättning för dagkostnaden skall till teaterkassan gäldas med enahanda belopp, som då teatern blivit i enlighet med bestämmelserna i § 31 till annan upplåten.

Inlösen av förstberörda två föreställningar må för teaterkassans räkning ske med 1,200 kronor för vardera, om överenskommelse i sådant avseende träffas mellan vederbörande direktioner för pensionsinrättningarna och teaterchefen.

§ 33.

Beneficeföreställning.

Därest sujett under en långvarig verksamhet i Kungl. Teaterns tjänst genom synnerligen framstående konstutövning i väsentlig mån främjat teaterns intressen, äger styrelsen medgiva sådan sujett beneficeföreställning.

Vid beneficeföreställning skola för teaterkassans räkning å recettmedlen avdragas ej blott för föreställningen utgående tjänstgöringspenningar utan jämväl gottgörelse för övriga dagkostnaden, vilken gottgörelse skall gäldas med enahanda belopp, som av styrelsen fastställts såsom ersättning för dagkostnaden i de i § 31 omförmälda fall.

## Anställnings- och avlöningsförhållanden.

§ 34.

Kontrakt.

En var, som vid teatern vinner anställning, skall fästas genom kontrakt. Alla kontrakt, med undantag av dem, som upprättas med stipendiater, för tillfället engagerade, gäster eller mot dagpenning anställda arbetare, skola upprättas för helt spelår eller, därest anställandet sker efter spelverksamhetens början och avser tjänstgöring under samma spelår, för den del av spelåret, som vid tjänstgöringens början må återstå. När omständigheterna därtill föranleda, må genom bestämmelse i kontrakt eller efter därom av vederbörande under spelårets fortgång gjord framställning beviljas viss tids ledighet utöver ferietiden.

§ 35.

Pensionsinrättningarna.

Samtliga vid teatern anställda personer, vilka på grund av stadgandena i reglementena för Kungl. Teatrarnas pensionsinrättning och Kungl. Hovkapellets pensionsinrättning äro pliktiga och berättigade till delägarskap i någon av dessa pensionsinrättningar, äro underkastade bestämmelserna i nämnda reglementen jämte de tillägg till och ändringar i samma reglementen, vilka äro eller kunna bliva meddelade.

§ 36.

Rollförteckning. En var, som söker anställning å teaterns aktör- eller körstater, skall ingiva en s. k. rollförteckning, innefattande uppgift på av den sökande redan å scen framställda eller fullkomligt instuderade roller och partier.

§ 37.

Aktörs anställning. Debut. Person, som icke förut varit anställd vid Kungl. Teatern, men önskar vinna inträde å sångscenens aktörstat, skall skriftligen anmäla sig hos teaterchefen med bifogande av åldersintyg samt uppgift å studiekurs och tre roller, dem sökanden fullständigt inlärt. Sedan sökanden därefter avlagt prov å sångrummet inför kapellmästarna, och, för den händelse nämnda prov utfallit gynnsamt, å scenen inför kapellmästarna och regissören, bestämmer teaterchefen vid sammanträde med repertoarkommittén, huruvida sökanden må tillåtas offentligen uppträda å scenen, och åligger det i sådan händelse sökanden att debutera i tre olika roller. Därest sökandens artistiska förmåga är före debuten allmänt känd och erkänd, må debutrollernas antal inskränkas till en.

Sökande, som blivit förklarad mogen för debut å Kungl. Teatern, skall äga att under loppet av närmast därpå följande sex månader debutera i tre roller, och böra debuterna helst ske i pjäser, som finnas å den löpande repertoaren eller med lätthet kunna upptagas å densamma.

För debutroller må ingen ersättning äskas, där ej utförande av samma roll ifrågakommer utöver två gånger.

I händelse anställningssökande av kapellmästarna efter anställd prövning vitsordas äga omisskännliga ehuru ännu ej för debut tillräckligt utbildade anlag, skall det stå styrelsen öppet att på förslag av teaterchefen med sökanden träffa avtal om dennes anställande som stipendiat, med tjänstgöringsskyldighet på sätt teaterchefen bestämmer.

Stipendiat, som förklarats mogen för debut, äger icke påfordra särskild ersättning för uppträdande i debutroll.

Efter det debuterna ägt rum, åligger det kapellmästarna och regissören att skriftligen yttra sig angående sökandens musikaliska och sceniska förmåga samt lämplighet för teatern, varefter teaterchefen äger företaga frågan om engagemang på sätt i § 2 säges.

§ 38.

Operaskolan. Utöver vad i § 37 stadgats skall, därest operaskolan står under musikkonservatoriets överinseende, för debut och anställning av elev från nämnda skola gälla de bestämmelser, som må finnas angivna i särskilt därom mellan Kungl. Musikaliska akademien och Kungl. Teatern upprättat kontrakt.

§ 39.

Musikers anställning. Uppstår ledighet bland orkesterns fast anställda medlemmar, kungöres tid, inom vilken sökande äger anmäla sig. Ansökan bör vara åtföljd av åldersin-

tyg samt uppgift å studiekurs ävensom å föregående anställning i orkester, därest sökanden innehaft sådan.

Sökande åligger att vid kallelse avlägga prov medelst utförande av såväl ett självvalt stycke som a vista spelning och transposition, och böra kapellmästarna avgiva yttrande beträffande sökandes sålunda ådagalagda förmåga. Där allmänt kända förhållanden därtill giva anledning, må dessa prov kunna eftergivas.

Utöver ovannämnda fast anställda medlemmar av orkestern äger teaterchefen anställa extra biträden, där sådant befinnes nödigt.

§ 40.

Gästspel.

I den mån sådant ur konstnärlig synpunkt anses önskvärt må med utom teatern stående erkända svenska eller utländska artister avtal träffas om tillfälligt uppträdande å teatern (gästspel).

Avtal om gästspel må jämväl träffas, därest sjukdomsfall inom den ordinarie personalen skulle föranleda därtill.

De personer, som på grund av dessa slags avtal uppträda å teatern, skola tillförbindas att av det dem för uppträdande tillkommande honoraret avstå fem procent, vilka, allt efter som gästen tillhör sångfacket eller instrumentalfacket, skola tillfalla Kungl. Teatrarnas pensionsinrättning eller Kungl. Hovkapellets pensionsinrättning.

§ 41.

Uppsägning av årskontrakt.

Kontrakt, som äro ställda att upphöra med utgången av visst spelår, skola uppsägas minst fyra månader före nämnda tidpunkt, vid äventyr att kontraktet eljest anses förlängt för nästingående spelår och så vidare varje spelår för ett år i sänder.

§ 42.

Uppsägning av flerårskontrakt.

Skulle någon vid teatern vinna anställning för längre tid än ett spelår, har styrelsen rätt att, därest anställningsavtalet avser en tidrymd av minst tre spelår, före utgången av mars månad det första spelåret uppsäga avtalet till upphörande vid samma spelårs slut, varjämte, därest avtalet omfattar en tidrymd av minst fem år, styrelsen äger att jämväl före slutet av mars månad tredje spelåret uppsäga avtalet att upphöra vid sistnämnda spelårs utgång.

§ 43.

Uppsägning i vissa fall.

Bliver vid teatern anställd person genom avtagande av minnet, hörseln eller synen eller genom förlust av rösten olämplig för sin anställning vid teatern, äger styrelsen rätt att uppsäga det med honom ingångna avtalet till upphörande tre månader efter uppsägningen.

Enahanda rätt äger styrelsen, där anställningshavare drabbas av sådant svårt lyte eller annat kroppsfel, som gör honom olämplig för sin åtagna anställning, dock icke i det fall att han utan eget förvållande ådragit sig kroppsfelet i eller

under tjänsten, i vilket fall han äger att utbekomma samtliga tillförsäkrade avlöningsförmåner för hela kontraktstiden.

§ 44.

Uppsägning på grund av force majeure.

Därest till följd av brand, explosion eller andra liknande orsaker teaterverksamheten måste upphöra för längre tid än en månad eller därest med anledning av krig, politiska oroligheter, epidemier eller andra dylika allmänna olyckor teatern skulle på offentlig myndighets bud bliva stängd för obestämd tid, är styrelsen berättigad uppsäga med vederbörande anställningshavare upprättade avtal att upphöra genast efter uppsägningen.

Begagnar styrelsen denna uppsägningsrätt, vare dock anställningshavare berättigad att under sex månader från uppsägningen räknat uppbära hälften av vederbörande eljest tillkommande avlöningsförmåner.

§ 45.

Form för avlöning.

All avlöning skall utgå:

a) till medlemmar av tjänstemanna- och orkesterstaterna i form av fast lön;

b) till medlemmar av betjänt- och arbetarstaterna i form av antingen fast lön eller dagpenning; och

c) till medlemmar av aktör-, balett- och körstaterna i form av dels lön och dels tjänstgöringspenningar, detta sistnämnda i händelse icke hinder mot ett sådant ordnande av avlöningen möter eller detta avlöningssätt kan anses bliva för teatern förlustbringande (såsom t. ex. då fråga är om bestämmande av avlöning åt sådana sujetter, vilkas tjänstgöring, övervägande i mindre roller, återkommer synnerligen ofta).

Utgår någon del av avlöningen i form av tjänstgöringspenningar, må, där omständigheterna sådant påkalla, tjänstgöringspenningar garanteras för ett visst minimiantal föreställningar under spelåret. Kontrakt med dylik avlöningstagare skall innehålla noggranna föreskrifter huru garanterade tjänstgöringspenningar skola utgå, då avlöningstagaren till följd av sjukdom, tjänstledighet eller andra liknande orsaker är hindrad tjänstgöra vid föreställning, som omfattas av garantien.

§ 46.

Avlönings tillträdande.

Avlöning tillträdes, där ej annorlunda överenskommes eller är bestämt, med månaden näst efter den, under vilken anställandet i teaterns tjänst skett, och uppbäres till och med den månad, under vilken anställningen upphör, samt utbetalas månatligen efter varje månads slut.

§ 47.

Avlöning under sjukdom.

Den, som till följd av behörigen styrkt sjukdom eller annan otjänstbarhet är hindrad att bestrida sin tjänstgöring vid teatern, åtnjuter sin lön oavkortad, för så vitt sjukdoms- eller otjänstbarhetstillståndet icke omfattar sammanlagt längre tid än en månad av spelåret. Omfattar sjukdoms- eller otjänstbarhetstillståndet sammanlagt längre tid, än nyss är sagt, avdrages å lönen för den överskjutande

tiden hälften, därest vederbörandes årliga avlöningsförmåner äro kontraktsenligt tillförsäkrade å belopp av minst 4,000 kronor, men i annat fall endast en tredjedel. Skulle avlöningstagares otjänstbarhet räcka tillhopa längre tid än tre månader av spelåret, har styrelsen rätt att uppsäga sådan löntagares kontrakt till upphörande fjorton dagar efter uppsägningen.

Är sjukdoms- eller otjänstbarhetstillståndet självförvållat, bortfaller för hela den tid, otjänstbarheten varar, alla anspråk på avlöningsförmåner, varjämte vederbörande är underkastad ansvar enligt § 88 av detta reglemente. Vid teatern anställd person, vilken i och för tjänsten utan eget förvållande ådrager sig sjukdom eller annat otjänstbarhetstillstånd, bibehåller samtliga de honom eller henne tillförsäkrade avlöningsförmånerna för hela den del av kontraktstiden, varunder otjänstbarheten varar; och äger i sådant fall någon så beskaffad uppsägningsrätt, som här ovan i denna § omförmäles, ej rum.

Vid fall av havandeskap avdrages en tredjedel av lönen för tiden från det teaterchefen förklarar tjänstgöringen böra på grund av berörda förhållande avbrytas och intill dess tjänstbarhet åter inträder. I detta fall har styrelsen icke den i denna § omförmälda uppsägningsrätt.

Bestämmelserna i denna § hava icke avseende på de personer, vilka vid teatern vinna anställning mot allenast dagpenning.

§ 48.

Ferier.

Varje spelår åtnjutas ferier minst sex veckor under den del av sommaren, styrelsen för varje år bestämmer, varom underrättelse sker genom anslag. En var av personalen är pliktig att utan särskild kallelse inställa sig till tjänstgöring vid feriernas slut.

Den del av personalen, vars befattningar kräva arbete jämväl under sommaren, åtnjuter ferier i den ordning, teaterchefen bestämmer.

§ 49.

Tjänstledighet för begravning.

En var vid teatern anställd person äger vid närmaste anhörigas, såsom föräldrars, makes eller barns dödsfall rätt att, efter hos teaterchefen gjord anmälan, begagna tjänstledighet till dess begravningen försiggått, dock högst fjorton dagar.

Avdrag å lönen på grund av så beskaffad tjänstledighet må icke äga rum.

§ 50.

Avlöning under viss tjänstledighet.

Den, som åtnjuter sådan tjänstledighet, varom i § 34 förmäles, äger icke att för den tid, tjänstledigheten varar, uppbära någon som helst avlöning.

## Personalens allmänna åligganden.

§ 51.

Sujett.

Med sujett förstås i detta reglemente medlem av aktör-, orkester-, balett- eller körstaten, jämte till dessa stater hörande tjänstemän, stipendiater och elever.

§ 52.

Sujetts allmänna åligganden.

Sujett är pliktig att inom det verksamhetsområde, sujettens anställning kontraktsenligt avser, utföra de roller och partier samt i övrigt åtaga sig de uppgifter, teaterchefen bestämmer.

§ 53.

Tillstånd för mottagande av befattning.

Utan teaterchefens tillstånd äger ingen vid teatern anställd person rättighet att åtaga sig annan befattning eller tjänst, och är styrelsen berättigad att ur teatertjänsten skilja den, som icke vid anmodan omedelbart frånträder dylik annan syssla.

§ 54.

Tillstånd att lämna huvudstaden.

Utan teaterchefens samtycke må ingen vid teatern anställd person å annan tid av året, än då särskild tjänstledighet eller ferier åtnjutas, lämna huvudstaden.

§ 55.

Skyldighet att iakttaga repertoarens bestämmelser.

Det åligger vid teatern anställd person att å anslagstavlorna dagligen göra sig underrättad om och noggrant iakttaga repertoarens bestämmelser, jämväl vad angår i densamma vidtagna ändringar.

§ 56.

Kallelse.

Ändring i repertoaren, som föranleder tjänstgöring under samma dag ändringen anslagits eller under påföljande dag, skall delgivas vederbörande genom särskild kallelse. Anträffas ej vederbörande, sker delgivning genom skriftlig kallelses avlämnande i vederbörandes bostad, och skall i denna ordning delgiven kallelse anses hava kommit vederbörande behörigen till del.

Kallelse, varom i denna § förmäles, skall delgivas vederbörande före kl. 6 e. m. den dag, vederbörande på grund av ändring i repertoaren är tjänstgöringsskyldig.

§ 57.

Skyldighet att efterhöra kallelse.

Sujett, som avlägsnar sig från sin bostad, är skyldig att intill kl. 6 e. m. hålla sig underrättad huruvida något meddelande till honom avlämnats från teatern.

§ 58.

Sjukbetyg.

Vid teatern anställd person, som genom sjukdom, opasslighet eller annat laga förfall är hindrad tjänstgöra, skall därom genast göra anmälan hos inspicienten. Sjukdom eller opasslighet skall, när så av teaterchefen påfordras, styrkas med betyg av teaterläkaren eller annan legitimerad läkare; och äger i sistberörda fall teaterchefen att, där omständigheterna sådant påkalla, jämväl inhämta teaterläkarens yttrande.

§ 59.

Förbud mot att visa sig ute eller å offentliga ställen.

Sujett, som på grund av sjukdom eller opasslighet är otjänstbar, må icke utan vederbörligt tillstånd eller tvingande skäl visa sig ute eller å offentliga ställen.

§ 60.

Uppgift om otjänstbarhet.

Teaterns affischer skola innehålla uppgift å dem bland aktörstatens sujetter, vilka för tillfället äro otjänstbara.

§ 61.

Skyldighet att överse kostym m. m.

Sujett är skyldig att i god tid före föreställnings början efterse, att allt som hör till hans kostym eller roll befinnes i tillbörlig ordning samt, om något däri brister, låta genom vederbörandes försorg försätta detsamma i behörigt skick eller ock anmäla förhållandet hos inspicienten.

§ 62.

Rollinstudering.

För medlem av aktörstaten skall beträffande tiden för inlärande av roller och partier följande lända till efterrättelse:

Roller och partier, vilka äro upptagna i den av sujetten ingivna, i § 36 omförmälda rollförteckningen, skall sujett kunna memorera samt vara beredd att å repetition utföra,

inom ett dygn, därest rollernas och partiernas omfång icke överstiger två ark vanlig roll- eller notskrift,

och inom två dygn, därest omfånget är större.

Tiden för inlärandet av sådana roller och partier, som icke äro upptagna i nyssberörda rollförteckning, är fastställd till ett dygn för varje ark vanlig rollskrift och tre dygn för varje ark vanlig notskrift.

Tiden beräknas i varje fall från det rollen eller partiet kommit sujetten tillhanda från inspicienten.

I händelse inlärandet skulle försvåras därav, att sujett under den fastställda tiden är särskilt upptagen av sin tjänst vid teatern, äger teaterchefen att efter omständigheterna medgiva utsträckning av berörda tid.

§ 63.

Skyldighet att uppträda i instuderade roller.

Sujett är skyldig att utan repetition uppträda i roll eller parti, som han utfört under någon av de sista trettio dagarna, samt efter en repetition i roller eller partier, vilka av honom utförts under någon av de närmast föregående nittio dagarna.

§ 64.

Förbud mot uppträdande utom teatern, då ferier icke åtnjutas.

Det är sujett å aktör-, balett- och körstaterna förbjudet att utan teaterchefens tillstånd, inom eller utom huvudstaden, under den tid av året, ferier icke åtnjutas, annat än i tjänsten uppträda å dramatiska, musikaliska, deklamatoriska

och plastiska tillställningar, vid vilka inträdesavgift betalas eller vilkas ändamål eljest går ut på att bereda inkomst för de uppträdande eller för andra, eller medverka till dylika tillställningars återgivande medelst tekniska hjälpmedel av vad slag det vara må. Detta förbud gäller jämväl för det fall, att tillställningen benämnes privat och icke kungöres genom tidningarna.

Dylikt tillstånd må icke av teaterchefen medgivas, med mindre till Kungl. Teatrarnas pensionsinrättnings kassa avgift erlägges i enlighet med bestämmelserna i Kungl. brevet den 25 januari 1884. Från sådan avgift fritages dock sujett, som icke är delägare i pensionsinrättningen, varförutom avgift ej heller skall erläggas, därest uppträdandet faller helt utom det verksamhetsområde, som betingar delägarskap i pensionsinrättningen.

§ 65.

Förbud mot uppträdande utom teatern, då ferier icke åtnjutas, beträffande orkesterns medlemmar.

Likaledes är det medlem av orkesterstaten förbjudet att utan teaterchefens tillstånd inom eller utom huvudstaden under den tid av året, ferier icke åtnjutas, medverka vid någon musikalisk tillställning av den art, varom i föregående § förmäles.

Rörande avgift till Hovkapellets pensionsinrättning, för den händelse vederbörligt tillstånd till sådan medverkan beviljas, är särskilt stadgat.

Ej heller i de fall, varom i denna § stadgas, skall avgift erläggas, därest uppträdandet faller utom det verksamhetsområde, som betingar delägarskap i Hovkapellets pensionsinrättning.

§ 66.

Uppträdande utom teatern under ferier.

Jämväl under den tid av året, ferier åtnjutas, skall teaterchefens tillstånd inhämtas till medverkan vid sådan tillställning, varom i §§ 64 och 65 stadgas, för så vitt tillställningen äger rum inom huvudstaden.

§ 67.

Bekostande av kostymering.

För teaterkassans medel besörjes och bekostas all egentlig kostymering, varmed förstås den klädsel, vilken de å scenen uppträdande icke hava att, jämlikt bestämmelserna här nedan, själva anskaffa och bekosta. Ersättning för begagnande av egna kostymer bör i regel icke ifrågakomma. Önskar likväl sujett träffa särskilt avtal om begagnande mot ersättning av egen kostym, må sådant på teaterchefens prövning ankomma.

Följande persedlar och rekvisita skola de å scenen uppträdande sujetterna själva anskaffa och bekosta nämligen

*Aktörer, manliga stipendiater samt manliga premiärsujetter å balettstaten:*

brukliga civila kläder av alla slag, däri inbegripet huvudbonader, handskar, skodon, vita och svarta strumpor av alla slag, halsdukar, manschetter, näsdukar, samt linne av alla slag, därjämte undertrikåer, nipper och berlocker, peruker med undantag av allonge- och habillé- samt andra, där rollen direkt fordrar särskild form eller färg, smink, polisonger, mustascher, skägg av crêpe samt vad

till grimering i övrigt erfordras, nålar och band samt handdukar, varjämte dessa sujetter äro pliktiga att själva bestrida avlöningen till sina påklädare och uppassare;

*Aktriser, kvinnliga stipendiater samt kvinnliga premiärsujetter å balettstaten:*

brukliga damkläder av alla slag och färger, däri inbegripet plymer, halsband och andra nipper, blommor, nålar, band, handskar och vantar, strumpor, kängor och skor av alla slag och färger utom dels för manliga roller behövliga stövlar och dels sammetsskor i särskild färg för överensstämmelse med kostymen, därjämte peruker med undantag av allonge- och habillé- samt andra, där rollen direkt fordrar särskild form eller färg, smink och allt vad till grimering i övrigt erfordras samt handdukar, varjämte dessa sujetter äro pliktiga att bestrida avlöningen till sina påkläderskor och uppasserskor;

*Manliga sekundsujetter å balettstaten, figuranter, körsångare och manliga balettelever:*

brukliga civila kläder jämte linne, huvudbonader, skodon, handskar, näsdukar, polisonger, mustascher och skägg av crêpe jämte vad till grimering i övrigt erfordras med undantag dock av smink;

*Kvinnliga sekundsujetter å balettstaten, figurantskor, körsångerskor samt kvinnliga balettelever:*

brukliga damkläder, som icke äro av siden eller sammet, jämte huvudbonader, handskar, vantar, kängor och vanliga skor, skära skor samt sidenskor av alla färger, vita bomullsstrumpor, näsdukar, vanliga nipper, dock att för kvinnliga balettelever erforderliga sidenskor bekostas av teatern.

Samtliga här ovan uppräknade rekvisita skola vara lämpade efter vad varje roll fordrar och överensstämma med av vederbörande givna föreskrifter.

Sujett är pliktig att själv låta föranstalta om och bekosta tvätt och rengöring av egna persedlar.

§ 68.

Särskilda föreskrifter.

Det åligger teaterpersonalen att ställa sig till efterrättelse de bestämmelser rörande teatertjänsten och ordningen inom teatern, vilka styrelsen eller teaterchefen utöver de i detta reglemente intagna stadgandena kunna finna skäligt meddela.

## Ansvarsbestämmelser.

§ 69.

Allmän föreskrift.

Alla vid Kungl. Teatern anställda personer böra med noggrannhet och nit efter bästa förmåga fullgöra åtagna förbindelser och åligganden, iakttaga ett värdigt uppförande samt efterkomma de föreskrifter och tillsägelser, som i vederbörlig ordning utfärdats eller meddelats, i vilket avseende nedan intagna ansvars- och skadeersättningsbestämmelser skola gälla till efterrättelse.

§ 70.

Avsked. I följande fall är styrelsen berättigad att genast avskeda vid teatern anställd person, nämligen:

a) om anställningshavaren trots erhållen varning av teaterchefen framhärdar i gensträvighet mot de föreskrifter, som angivas i detta reglemente eller eljest i vederbörlig ordning meddelas;

b) om anställningshavaren utöver den dag, då det med honom upprättade kontraktet tager sin början, eller utöver bestämda ferier eller medgiven permissionstid utebliver eller ock under den tid, ferier icke åtnjutas, utan tillstånd lämnar huvudstaden för längre tid än ett dygn;

c) om anställningshavaren, utan att kunna visa laga förfall, icke inställer sig vid en i överensstämmelse med detta reglemente behörigen kungjord föreställning, vid vilken han är tjänstgöringsskyldig;

d) om anställningshavaren vid upprepade tillfällen icke inom i detta reglemente stadgade tider på ett tillfredsställande sätt memorerar tilldelade roller eller partier och därigenom störande inverkar på spelplan eller föreställning;

e) om anställningshavaren genom handling, som är stridande mot gällande lag eller för sedlighets- och anständighetskänslan sårande, väcker offentlig anstöt.

Om någon i följd av i denna § omförmälda orsaker skiljes från sin befattning vid teatern, skall sådant beslut genast gå i verkställighet.

§ 71.

Underlåtenhet att inställa sig i tjänst. Vid teatern anställd person, som utan laga förfall utebliver utöver den dag, då det med honom upprättade kontraktet tager sin början, eller utöver bestämda ferier eller medgiven permissionstid, erlägge en skadeersättning, motsvarande en halv månads avlöning, och dessutom tredubbla beloppet av avlöningen för den tid, uteblivandet varar.

§ 72.

Lämnande av huvudstaden. Den, som bryter mot § 54 i detta reglemente, plikte från och med fem till och med tjugufem procent av en månads avlöning.

§ 73.

Uteblivande från föreställning. Den, som förfallolöst utebliver från föreställning, där han är tjänstgöringsskyldig, plikte från och med tjugufem procent till och med en månads avlöning. Föranledes genom uteblivandet eller genom annan orsak å anställningshavarens sida inställande av föreställning, gälde dessutom skadeersättning med det belopp, som styrelsen prövar skäligt. Detta belopp må dock ej sättas högre än till sjuttiofem procent av recettinkomsten vid fullt hus för ifrågavarande föreställning. Föranledes härav endast programändring, utgår skadeersättning med hälften av det ersättningsbelopp, som prövas skola hava ifrågakommit, därest föreställning inställts.

§ 74.

Den, som utan laga förfall inställer sig för sent till föreställning, plikte från och med tio till och med tjugufem procent av en månads avlöning. För sen ankomst till föreställning.

§ 75.

Sujett, som inträder på scenen oriktigt kostymerad, grimerad eller klädd eller i orätt tid eller i saknad av för uppträdandet behövliga effekter eller försummar sin entré eller sorti eller eljest stör ordningen, plikte från och med två till och med tio procent av en månads avlöning. Oriktig kostymering.

§ 76.

Sujett, som vid föreställning i sin roll eller stämma utesluter eller tillägger något väsentligt, plikte från och med fem till och med tio procent av en månads avlöning. Är uteslutningen eller tillägget av beskaffenhet, att föreställningen därigenom märkligt störes eller förargelse åstadkommes, fördubblas pliktbeloppet. Uteslutning eller tillägg i roll eller stämma.

För mindre fel av ifrågavarande slag, vilka begås under pågående föreställning och varav föreställningens gång icke avbrytes eller ordningen störes, plikte den felande från och med en till och med fem procent av en månads avlöning.

§ 77.

Vid teatern anställd person, som är skyldig att närvara vid repetition eller övning men därifrån förfallolöst utebliver, plikte från och med fem till och med tio procent av en månads avlöning och erlägge, i händelse repetitionens eller övningens inställande därigenom föranledes, dessutom en skadeersättning, motsvarande tio procent av en månads avlöning. Uteblivande från repetition eller övning.

§ 78.

Den, som är skyldig närvara vid repetition eller övning men utan laga förfall därtill infinner sig för sent, plikte från och med en till och med fem procent av en månads avlöning. Försummelse av en halv timmes tid anses såsom uteblivande. För sen ankomst till repetition eller övning m. m.

Begås de i §§ 75 och 76 omförmälda fel vid repetition eller övning, plikte den felande för varje gång fjärdedelen av vad sådan förseelse, begången vid föreställning, skulle hava förskyllt.

§ 79.

Till samma påföljd, som enligt detta reglemente är stadgad för förfallolöst uteblivande från tjänstgöring, gör sig den skyldig, vilken försummar vad i § 57 av detta reglemente är föreskrivet, och genom försummelsen hinder uppstår för med kallelse avsedd tjänstgöring. Underlåtenhet att efterhöra kallelse.

§ 80.

Underlåtenhet att anmäla förhinder m. m.

Den, som från tjänstgöring utebliver, skall, även där han kan visa laga förfall, vara underkastad i detta reglemente för sådant uteblivande stadgade påföljder, så framt förfallet icke blivit i överensstämmelse med § 58 behörigen anmält hos inspicienten.

Sujett, som på grund av sjukdom eller opasslighet anmält sig otjänstbar och utan vederbörligt tillstånd eller tvingande skäl visar sig ute eller å offentliga ställen, plikte från och med två till och med tio procent av en månads avlöning.

§ 81.

Försumlighet vid rollinstudering.

Sujett av aktörstaten, som icke inom den i § 62 stadgade tiden inlärt honom till utförande anförtrodd roll eller parti, gälde i skadeersättning ett belopp av från och med tio till och med femtio procent av en månads avlöning.

Fullgöres inlärandet därefter icke inom den tid, som av teaterchefen bestämmes, gäldas för varje gång, sujett gör sig skyldig till sådan underlåtenhet, ytterligare skadeersättning med belopp av likaledes från och med tio till och med femtio procent av en månads avlöning.

§ 82.

Skadegörelse å materiel m. m.

Den, som uppsåtligen skadar eller förstör eller utan teaterchefens tillstånd till annan utlånar eller från teatern förflyttar någon av teaterns tillhörigheter, plikte från och med två till och med tio procent av en månads avlöning och ersätte all uppkommen skada. Begå de, som hava teaterns tillhörigheter under uppbörd eller särskild vård, dylika förseelser, plikte från och med fem till och med tjugufem procent av en månads avlöning och ersätte därjämte skadan.

§ 83.

Ovarsamhet vid handhavandet av materiel.

Behandlas teaterns kostymer, roller eller övriga effekter ovarsamt, så att de skadas eller förkomma, plikte den felande från och med en till och med tre procent av en månads avlöning och ersätte skadan.

§ 84.

Obehörig kritik.

Därest någon teatern tillhörande person i otid yttrar omdömen om till uppförande avsedda arbeten eller menligen utlåter sig om kamrater, förmän eller Kungl. teaterinstitutionen och dess verksamhet, skall den felande av teaterchefen varnas samt, därest rättelse ej av varningen följer, plikta från och med två till och med tio procent av en månads avlöning.

§ 85.

Uppträdande utom teatern.

Vid överträdelse av förbudet i §§ 64, 65 och 66 av detta reglemente erlägge den felande en skadeersättning, uppgående till tjugufem procent av en månads avlöning, och vare dessutom vid de i §§ 64 och 65 omförmälda fall förbunden att till de i berörda §§ omförmälda pensionsinrättningarna erlägga de avgifter, varom i samma §§ stadgas.

§ 86.

Den, som visar gensträvighet mot i vederbörlig ordning utfärdade föreskrifter, plikte från och med fem till och med femtio procent av en månads avlöning. Gensträvighet mot meddelade föreskrifter.

§ 87.

Vid disciplinärfel av vare sig förmän eller underlydande samt i allmänhet vid uraktlåtande av vad anständighet och god ordning i umgänget fordrar, äger teaterchefen, så vida felet ej är av beskaffenhet att böra prövas av domstol, att allvarligen föreställa och varna den felande samt, därest rättelse ej följer, ålägga honom plikt av från och med fem till och med femtio procent av en månads avlöning. Brott mot anständighet och god ordning.

§ 88.

Vid teatern anställd person, som i sin befattning gör sig skyldig till sådant försumligt, vårdslöst eller eljest felaktigt förfarande, för vilket genom föregående bestämmelser särskild ansvars- eller ersättningspåföljd ej finnes stadgad, plikte från och med två till och med femtio procent av en månads avlöning. Övriga förseelser.

§ 89.

Därest fel eller försummelse, vartill anställningshavare gör sig skyldig, är av beskaffenhet, att styrelsen på grund därav jämlikt § 70 är berättigad att avskeda den felande, och styrelsen begagnar sig av denna rätt, skall för dylik förseelse särskild plikt ej utgå, men väl skadeersättning i de fall, sådan finnes i reglementet stadgad. Vid avskedande må särskild plikt ej åläggas.

§ 90.

När i detta reglemente plikt eller skadeersättning, vartill anställningshavare gjort sig förfallen, är bestämd till större eller mindre del av en månads avlöning, skall nämnda avlöning anses utgöra: Avlöningens beräknande vid åläggande av plikt eller skadeersättning.

I. om avlöning utgår endast i form av fast lön, en tolftedel av den fastställda årslönen;

II. om avlöning utgår dels i form av fast lön och dels i form av tjänstgöringspenningar:

a) för det fall att tjänstgöringspenningar garanterats för ett visst minimiantal föreställningar under spelåret, en tolftedel av den fastställda årslönen jämte en tolftedel av garanterade tjänstgöringspenningar;

b) för annat fall, en tolftedel av den fastställda årslönen jämte tjänstgöringspenningar för åtta föreställningar.

§ 91.

Förseelser, vilka i detta reglemente äro belagda med plikt eller skadeersättning, skola genast antecknas i för sådant ändamål tillgängliga listor, en för orkesterpersonalen, däri anteckningarna verkställas av den för orkestern tillsatte Anteckning av förseelser m. m.

ordningsmannen, samt en för den övriga personalen, däri anteckningarna verkställas av övriga särskilda ordningsmän eller av inspicienten. Dessa anteckningar skola, i vad de angå orkesterpersonalen, av orkesterns ordningsman samt, i vad de avse den övriga personalen, av inspicienten skyndsamt delgivas den, vilken anteckningen gäller, för att förses med vederbörandes namnteckning såsom bevis om delgivandet. Sker ej inom fyrtioåtta timmar från delfåendet protest inför teaterchefen mot sådan anteckning, anses förseelsen vara erkänd.

§ 92.

Förteckning å förseelser.

Inspicienten och ordningsmannen för orkestern äro pliktiga, en var beträffande den personal med avseende å vilken anteckningsskyldighet åligger honom jämlikt § 91, att den 25 i varje månad till teaterchefen ingiva förteckning å alla inträffade förseelser under den tid, som förflutit sedan förra förteckningen ingavs. Inspicient eller ordningsman, som försummar anmälan om begången förseelse, gälde dubbla beloppet av den plikt, som prövas hava bort ådömas den felande.

§ 93.

Behörighet att ålägga plikt eller skadeersättning m. m.

Det tillkommer teaterchefen att besluta i fråga om vederbörandes skyldighet att gälda plikt och skadeersättning på grund av bestämmelserna i detta reglemente, så vida plikt och skadeersättning icke, var för sig eller sammanlagt, finnes böra åläggas till högre belopp än etthundra kronor, i vilken händelse saken av teaterchefen anmäles hos styrelsen, som i sådant fall beslutar i ämnet.

Plikter och ersättningsbelopp skola, efter det vederbörande därom fattat beslut, i regel innehållas å den felandes först utfallande avlöningsförmåner, men må, därest styrelsen eller teaterchefen med avseende å förefallande omständigheter så anser lämpligt, bestämmas att utgå genom avdrag jämväl å vederbörandes avlöningsförmåner för ytterligare en eller två månader. Ersättningsbelopp tillfalla teaterkassan, varemot plikter tillfalla, om de ådömas orkesterns medlemmar, Kungl. hovkapellets pensionsinrättning, om de ådömas övriga sujetter eller de teaterns tjänstemän, som äro delägare i Kungl. Teatrarnas pensionsinrättning, sistberörda pensionsinrättning, samt om de åläggas övriga tjänstemän, vaktmästare och betjänte ävensom arbetare, Kungl. Teatrarnas arbetares och betjäntes sjuk- och begravningskassa.

§ 94.

Kansliförhör m. m.

När fråga uppstår om någon förseelse mot detta reglemente, skall, så framt teaterchefen så finner nödigt eller den tilltalade det påkallar, den tilltalade höras vid kansliförhör inför teaterchefen.

Sådant förhör skall dessutom alltid omedelbart hållas, då fråga är om tilldelande av varning eller därest befattningshavare, vilken för begången förseelse antecknats å någon av de i § 91 omförmälda listorna, antingen uraktlåtit att vid anfordran med sin namnteckning bekräfta delfåendet av anteckningen, eller

ock inom föreskriven tid efter delfåendet inför teaterchefen protesterat mot densamma, så ock därest begången förseelse är av beskaffenhet att fråga jämlikt § 70 kan uppkomma om den felandes avskedande.

Vid förhör skall föras protokoll, och skall såsom förhörsvittne närvara förutom protokollsföraren någon av den felandes överordnade eller med den felande likställda, varjämte åt den felande skall lämnas tillfälle att förklara sig. I övrigt skall därvid iakttagas vad för utredning av förseelsens beskaffenhet och de närmare omständigheterna vid dess begående är av nöden. Vad vid förhöret förekommit skall tillika med teaterchefens beslut i korthet antecknas i protokollet, som skall till riktigheten bestyrkas av förhörsledaren och förhörsvittnet samt om möjligt jämväl av den felande.

Å teaterkansliet skall föras förteckning över ådömda bestraffningar.

## Bestämmelser angående antagande av musikverk.

§ 95.

Definition å musikverk.

Med musikverk förstås i detta reglemente sådant verk, där det musikaliska elementet är övervägande.

§ 96.

Inhemsk tonsättares sceniska musikverk.

Inhemsk tonsättare, som önskar få av honom komponerat sceniskt musikverk antaget till uppförande å Kungl. Teatern, skall därom göra skriftlig framställning till teaterchefen och därvid ingiva detsamma i fullständigt partitur och klaverutdrag med underlagd text, där sådan hör till verket, eller med fullständigt utarbetat program, därest verket faller inom det koreografiska området, samt äger att inom fyra månader efter ingivandet erhålla skriftligt besked, huruvida verket antages till uppförande eller icke.

Inlämnat arbete företages närmast till behandling i repertoarkommittén, och böra skriftliga utlåtanden över detsamma avgivas av kapellmästarna och regissören ävensom beträffande det koreografiska av balettmästaren. Finner teaterchefen, sedan dessa utlåtanden blivit vid sammanträde med repertoarkommittén föredragna, att verket icke bör antagas, skall han därom underrätta tonsättaren, som äger att återbekomma detsamma. Anser åter teaterchefen, att verket bör ifrågakomma till uppförande, skall han låta upprätta ungefärlig beräkning över de med uppförandet förenade kostnaderna samt anmäla ärendet i styrelsen, som däröver beslutar.

§ 97.

Klassificering av sceniska musikverk.

I fråga om tonsättarhonorar för de inhemska sceniska musikverk, vilka antagas till uppförande å Kungl. Teatern, skola dessa musikverk enligt styrelsens bestämmande hänföras till tre klasser, nämligen till

*första klassen* sådana verk, vilka ensamma utfylla hela tiden för en föreställning;

*andra klassen* sådana verk, vilka utfylla halva tiden för en föreställning eller mera, men mindre än som åtgår för hel föreställning; och

*tredje klassen* sådana, som utfylla mindre än halva tiden för en föreställning.

§ 98.

Tonsättarhonorar.

Antages inhemskt sceniskt musikverk till uppförande å Kungl. Teatern, skall, där annat avtal ej träffats mellan vederbörande om honoraret, detta utgå sålunda:

för musikverk, tillhörande *första klassen*, ettusen kronor i antagningshonorar samt av recettinkomsten vid varje föreställning av verket som tonsättarandel sex procent å den del, som ej överskjuter halva inkomsten vid fullt hus till vanliga pris, och tio procent å övriga recettinkomsten;

för musikverk, tillhörande *andra klassen*, sjuhundra kronor i antagningshonorar samt av recettinkomsten vid varje föreställning av verket som tonsättarandel fyra procent å den del, som ej överstiger halva inkomsten vid fullt hus till vanliga pris, och sju procent å övriga recettinkomsten; samt

för musikverk, tillhörande *tredje klassen*, fyrahundra kronor i antagningshonorar samt av recettinkomsten vid varje föreställning av verket som tonsättarandel två procent å den del, som ej överskjuter halva inkomsten vid fullt hus till vanliga pris, och tre procent å övriga recettinkomsten.

Tonsättarandel utgår icke för första föreställningen av verket.

Med recettinkomst förstås här bruttoinkomsten.

Antagningshonorar är förfallet till betalning genast efter det verket antagits till uppförande. Tonsättarandelar skola till vederbörande tonsättare eller dennes rättsinnehavare utbetalas, i mån recettinkomsterna influtit.

§ 99.

Skyldighet att uppföra sceniskt musikverk samt rätt att återtaga detsamma.

Till uppförande antaget inhemskt sceniskt musikverk bör uppföras, så snart lämpligen kan ske. Skulle hinder möta för dess uppförande under det spelår, verket antagits, skall det upptagas å den repertoar, som jämlikt § 9 upprättas för nästkommande spelår. Därest vid antagandet det då löpande spelåret fortskridit så långt, att verket ej kunnat upptagas å repertoaren för närmaste spelår, må med upptagandet kunna anstå till näst därpå följande spelår.

Kan ej verk upptagas under spelåret näst efter det, under vilket verket blivit antaget, äger tonsättaren rätt att återbekomma detsamma mot återbärande av halva antagningshonoraret.

Hava två år förflutit efter antagandet, utan att verket blivit uppfört, äger tonsättaren rätt att återbekomma detsamma utan skyldighet att återbära någon del av antagningshonoraret.

§ 100.

Förbud mot att annorstädes uppföra antaget sceniskt musikverk.

Där tonsättaren icke enligt bestämmelserna i § 99 återbekommit till uppförande antaget inhemskt sceniskt musikverk, må han icke utan styrelsens medgivande låta uppföra sådant musikverk annorstädes inom landet, vid äventyr att

teatern därefter har uppföranderätt till verket utan skyldighet att därför lämna ersättning.

§ 101.

Andra inhemska musikverk.

För uppföranderätt till andra inhemska musikverk än dem, varom här ovan stadgas, gäldas honorar efter de grunder, varom i varje särskilt fall överenskommelse träffas med vederbörande.

§ 102.

Utländska tonsättares musikverk.

För musikverk av utländsk tonsättare gäldas honorar i de fall sådant lagligen bör utgå enligt överenskommelse mellan styrelsen och vederbörande tonsättare eller dennes rättsinnehavare.

---

§ 103.

Ang. åberopande av reglementet m. m.

Detta reglemente skall såsom gällande till efterrättelse åberopas i de kontrakt och andra avtal, vilka upprättas mellan Kungl. Teatern och dess personal. Ett exemplar av reglementet eller transumt därav bör överlämnas till varje person, som vinner anställning vid teatern, samt emottagandet därav skriftligen erkännas.

---

# Statens offentliga utredningar 1924

## Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

### Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

### Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

### Kommunalförvaltning.

### Statens och kommunernas finansväsen.

### Politi.

Handledning vid nfarbetandet av brandordningar för landskommuner. [23]

### Socialpolitik.

Iakttagelser rörande socialiseringen i Österrike. [14]
Det svenska tobaksmonopolet. [15]
Statens järnvägar. [22]
Statens järnvägar som allmänt affärsverk. [30]

### Hälso- och sjukvård.

### Allmänt näringsväsen.

Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 9. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Hallands län. [18] 11. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Blekinge län. [10] 12. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Kopparbergs län. [3] 13. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Västmanlands län. [8] 14. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Värmlands län. [9] 15. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Jämtlands län. [11] 16. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Norrbottens län. [28] 18. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Gotlands län. [12] 19. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Västernorrlands län. [17] 20. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Västerbottens län. [29]

### Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Det svenska lantbrukets produktionskostnader. 2. Bokföringsåren 1920—1921 och 1921—1922. [2]
Fastighetsregisterkommissionens meddelanden. 13. [21]

### Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till gruvlag. [16]

### Industri.

Cement- och betongbestämmelser. [25]

### Handel och sjöfart.

Skeppstjänstkommitterades betänkande. 3. [20]

### Kommunikationsväsen.

Utredning rörande ny vattenväg mellan Östersjön och Vänern jämte bihang. [6]
Anvisningar rörande vägväsendet och automobiltrafiken. [19]

### Bank-, kredit- och penningväsen.

### Försäkringsväsen.

### Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Supplement nr 2 till Sverges familjenamn 1920. [4]
Betänkande angående det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. [5]
Betänkande och förslag angående läroverks- och landsbibliotek. [7]
Förslag till lönereglering för befattningshavare vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter. [13]
K. skolöverstyrelsens utlåtande över skolkommissionens betänkanden 1—5. [24]
Systematiskt utforskande av allmogekulturen. 1. [26] 2. [27]
Utredning rörande kungl. teaterns verksamhet. [31]

### Försvarsväsen.

### Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Angående ordnandet av statens kommersiella informationsverksamhet. [1]

Stockholm 1924. P. A. Norstedt & Söner. 241761